

**T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**KENTSEL DIŞ MEKAN TASARIMINA
KULLANICI MERKEZLİ BİR YAKLAŞIM**

Kamertap SARI

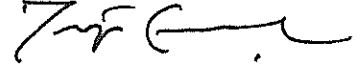
Danışman: Prof. Dr. Ziya GENÇEL

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA ANABİLİMDALİ
ISPARTA – 2008**

Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne

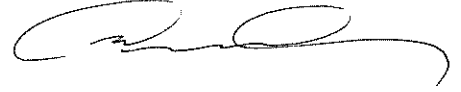
Bu çalışma jürimiz tarafından ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA ANABİLİM DALI'nda oy birliği ile YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Prof.Dr. Ziya GENÇEL (Danışman)

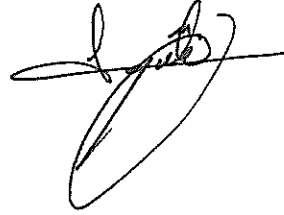
SDÜ Müh.Mim.Fak.Şehir ve Bölge Planlama Bölümü

Üye: Yrd. Doç. Dr. Halil ÖZGÜNER

SDÜ Orman Fak.Peyzaj Mimarlığı Bölümü

Üye: Yrd. Doç. Dr. Gülin BEYHAN

SDÜ Müh.Mim.Fak.Mimarlık Bölümü

ONAY

Bu tez 13.06.2008 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda, yukarıdaki jüri üyeleri tarafından kabul edilmiştir.

.../.../2008

Prof. Dr. Fatma KOYUNCU

Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
İÇİNDEKİLER.....	i
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
ŞEKİLLER DİZİNİ	vii
ÇİZELGELER DİZİNİ	x
1.GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırmanın Amacı.....	1
1.2. Araştırmanın Kapsamı.....	2
2. KURAMSAL TEMELLER.....	4
2.1. Mekan ve Tasarım Kavramları.....	4
2.1.1. Mekan Türleri ve Özellikleri.....	4
2.1.2. Mekansal Tasarım Kuramları.....	15
2.1.3. Dış Mekan Tasarım İlkeleri.....	21
2.2. Kullanıcı, Algı ve Psikoloji	28
2.2.1. Algı ve Algı-Mekan-Psikoloji İlişkisi.....	28
2.2.2. Kullanıcı Gereksinimleri.....	41
2.2.3. Algılama Kuramları ve İlkeleri (Gestalt Kuramı).....	51
3. YÖNTEM.....	58
3.1. Araştırma Yöntemi.....	58
3.1.1. Anket Çalışması.....	58
3.2. Analiz Yöntemi.....	61
3.2.1. Mekansal Elementler.....	61
4. BULGULAR	63
4.1. Anket ve Analiz Bulguları.....	63
4.1.1. Analiz Bulguları	63
4.1.2. Anket Bulguları	68
4.2. Tasarım Önerileri.....	115
5. SONUÇ.....	121
6.KAYNAKLAR.....	123

EKLER.....	127
ÖZGEÇMİŞ.....	130

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

KENTSEL DIŞ MEKAN TASARIMINA KULLANICI MERKEZLİ BİR YAKLAŞIM

Kamertap SARI

Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı

Jüri: Prof.Dr. Ziya GENÇEL (Danışman)
Yrd. Doç. Dr. Halil ÖZGÜNER
Yrd. Doç. Dr. Gülin BEYHAN

Düzenleyici (uygulayıcı), tasarımcı ve kullanıcı üçgeni içerisinde gerçekleşmesi beklenen mimari ve kentsel tasarım projelerinde, son zamanlarda ekonomik nedenlerin ve yasaların ağırlık kazanmasıyla “kullanıcı” faktörü göz ardı edilebilmektedir. Bu da, zamanla birbirinin kopyası haline gelen ve kullanıcıların içlerinde kendilerini mutsuz, rahatsız ve stresli hissettikleri mekanların oluşmasına neden olabilmektedir.

“Kentsel Dış Mekan Tasarımına Kullanıcı Merkezli Bir Yaklaşım” başlıklı bu tezin konusu dış mekan tasarımında ‘kullanıcı’ faktörünün ön plana çıkartılması üzerine temellenmiştir.

Tezin birinci bölümünde, konunun amacı ve kapsamı ele alınmaktadır.

Kuramsal temeller olarak adlandırılan ikinci bölümde literatür çalışması yapılmakta olup, iki alt bölümde incelenmektedir. Genel olarak mekan ve tasarım kavramlarından oluşan ilk kısımda detayda mekan özellikleri ve elemanları, mekansal tasarım kuramları ve ilkeleri anlatılmaktadır. İkinci kısımda ise algı-kullanıcı-psikoloji ilişkisi ele alınmış olup algı kavramı, kullanıcı gereksinimleri ve algılama kuramlarından Gestalt teorisi ve ilkeleri araştırılmıştır.

Üçüncü bölümde, araştırma ve analiz yöntemleri ele alınmaktadır. İlk kısımda kullanıcılar arasında yapılacak anket çalışması ve tasarımcılar arasında yapılacak atölye çalışması üzerine kurgulanmış araştırma yöntemleri anlatılmaktadır. İkinci kısımda ise analiz yöntemine yer verilmektedir. Örnek çalışma alanı olan Süleyman Demirel Üniversitesi Kampus alanı, şehir plancısı ve teoriysen Kevin Lynch’in “beş mekansal elementi”yle analiz edilmektedir.

Dördüncü bölümde, Süleyman Demirel Üniversitesi Kampus alanı üzerinde yapılan anket ve analiz çalışmaları sonucunda elde edilen bulgulara ve bu bulgular sonucu belirlenen kampus alanı üzerindeki sorunlu bölgelere getirilen tasarım önerilerine yer verilmektedir.

Sonuç bölümünde ise; kentsel dış mekan tasarımında “kullanıcı” faktörünün önemi genelde kuramsal çerçeve ve detayda örnek çalışma alanı üzerindeki anket ve analiz çalışmaları sonucunda elde edilen bulgularla ortaya konulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Mekan, Mekansal Tasarım, Kullanıcı, Kullanıcı Gereksinimleri, Algı, Psikoloji, Gestalt Kuramı.

2008, 130 sayfa

ABSTRACT

M.Sc. Thesis

AN USER-CENTERED APPROACH FOR DESIGNING URBAN OUTDOOR SPACES

Kamertap SARI

**Süleyman Demirel University Graduate School of Applied and Natural Sciences
Department of City and Region Planning**

Thesis Committee: Prof.Dr. Ziya GENÇEL (Supervisor)
Asst. Prof. Halil ÖZGÜNER
Asst. Prof. Gülin BEYHAN

In recent times, the “user” factor could be ignored due to economical and political reasons in architectural and urban design projects which are supposed to be in the triangle of producer, designer and user. And this could cause the spaces in which the users feel themselves unhappy, uncomfortable and stressfull.

This thesis called “an user-centered approach for designing urban outdoor spaces” is based on to emphasize the “user factor” in urban outdoor space design.

In the first chapter of the thesis, it is dealt with the aim and the scope of the study.

The second chapter is formed from two sub-titles. In the first part, it is generally mentioned about space and design concepts, and detailly space features and elements, spatial design theories and principles. In the second part, it is examined perception concept, user requierements and Gestalt theory and its principles.

In the third chapter, there are research and analysis methods. In the first part, it is mentioned about the questionnaire which will be done between the users and about the workshop study which will be done between the designers. In the second part, it is explained the analysis method. Suleyman Demirel University Campus will be analysed by “five spatial elements” of city planner Kevin Lynch.

In the forth chapter, it will be discussed on the results of the questionnaire and analysis studies in Suleyman Demirel University Campus and there will be design proposals on problematic areas which is detirmined by the results of the studies.

In conclusion, the importance of the “user” factor in urban outdoor space design will be exposed with the theoretical bases and the results of the questionnaire and analysis studies.

Key Words: Space, Spatial Design, User, User Requirements, Perception, Psychology, Gestalt Theory.

2008, 130 pages

TEŞEKKÜR

Bu araştırma için beni yönlendiren, karşılaştığım zorlukları bilgi ve tecrübeleri ile aşmamda yardımcı olan değerli Danışman Hocam Prof. Dr. Ziya GENCEL'e teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmalarım süresince maddi ve manevi desteğini benden esirgemeyen değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Zeynep PEKER'e teşekkür ederim.

Tezimin her aşamasında beni yalnız bırakmayan aileme sonsuz sevgi ve saygılarımı sunarım.

Kamertap SARI
ISPARTA, 2008

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2.1 Piazza del Compidoglio, İtalya.....	27
Şekil 4.1 Kampüs mekansal analizi (paths).....	65
Şekil 4.2 Kampüs mekansal analizi (districts).....	66
Şekil 4.3 Kampüs mekansal analizi (nodes, edges, landmarks).....	67
Şekil 4.4. Kullanıcı-cinsiyet oranları	68
Şekil 4.5. “Kampus alanına nasıl geliyorsunuz?”	69
Şekil 4.6. Toplanma, buluşma mekanları.....	70
Şekil 4.7. Açık yeşil (çimenlik) alanlar.....	71
Şekil 4.8. Binalara bitişik dış mekanlar.....	71
Şekil 4.9. Taşıt yolları ve otopark alanları.....	72
Şekil 4.10. Bisiklet yolları ve parkları.....	72
Şekil 4.11. Binalar arasında kalan iç bahçeler.....	73
Şekil 4.12. Yaya yolları, patikalar ve merdivenler.....	73
Şekil 4.13. Spor ve rekreasyon alanları	74
Şekil 4.14. Çeşitli bitkilerin ve yeşilliğin olması.....	74
Şekil 4.15. Görsel ölçek uygunluğun olması.....	75
Şekil 4.16. Fakültemize yakın olması	75
Şekil 4.18. Çevrenin yapısal ve bitkisel estetiği.....	76
Şekil 4.17. Sakin ve huzur verici ortamlar olması.....	76
Şekil 4.19. Ulaşımın kolay olması	77
Şekil 4.20. Rahatlık ve özgürlük hissi vermesi	77
Şekil 4.21. Dinlenme, etrafı seyretme imkanları.....	78
Şekil 4.22. Yeme-içme imkanları	78
Şekil 4.23. Temiz ve bakımlı mekanlar olması	79
Şekil 4.24. Soru 7'nin sonucu	80
Şekil 4.25. Hareketli trafik yoğunluğu.....	81
Şekil 4.26. Gözden uzak/tenha olması	81
Şekil 4.27. Geçiş yollarının belirsizliği	82
Şekil 4.28. Güvenli aktivitelerin olmaması.....	82
Şekil 4.29. Aydınlatmanın yetersizliği	83

Şekil 4.30. İç-dış mekan bağlantıları güçlüdür	83
Şekil 4.31. Binalarda görsel uygunluk vardır.....	84
Şekil 4.32. Formları amaçlarına uygundur	84
Şekil 4.33. Cephelerinde görsel zenginlik vardır	85
Şekil 4.34. Bazı binalar yüksek katlı olabilir	85
Şekil 4.35. Sosyal etkileşimi güçlendirir	86
Şekil 4.36. Fikir alışverişine imkan tanır.....	86
Şekil 4.37. Bedensel gelişimi destekler	87
Şekil 4.38. Akademik işbirliğini destekler	87
Şekil 4.39. Dinlendirici ve huzur vericidir	88
Şekil 4.40. Psikolojik rahatlama sağlar.....	88
Şekil 4.41. Kültürel ve sanatsal etkinliklere	89
Şekil 4.42. Çeşitli oyun ve spor aktivitelerine	89
Şekil 4.43. Üstü örtülü çay bahçelerine	90
Şekil 4.44. Güncel eğitici/öğretici etkinliklere	90
Şekil 4.45. Yeme-içme ve alışveriş mekanlarına.....	91
Şekil 4.46. Botanik bahçelerine	91
Şekil 4.47. Dinlenme ve gezinti alanlarına	92
Şekil 4.48. Açık yeşil (çimenlik) alanlara	92
Şekil 4.49. Oturma sohbet etme ortamlarına	93
Şekil 4.50. Araç yolları ve otopark alanları	93
Şekil 4.51. Yaya yolları, patikalar ve merdivenler	94
Şekil 4.52. Gölge ve mobilya elemanları	94
Şekil 4.53. Zemin kaplama (yer döşeme) elemanları	95
Şekil 4.54. Çeşitli oyun ve spor alanları	95
Şekil 4.55. Mimari ve Sanatsal Objeler	96
Şekil 4.56. Kullanılan Bitkilerin Çeşitliliği	96
Şekil 4.57. Bitkilerin yapısal objelerle uyumu	97
Şekil 4.58. Bitkilerin dış mekanlara estetik katkısı	97
Şekil 4.59. Ağaçlar, çalılar ve otsu bitkilerin uyumu	98
Şekil 4.60. Çim yüzeylerde ağaç/çalı yoğunluğu	98
Şekil 4.61. Yol boyunca ağaçlandırma sistemi	99

Şekil 4.62. soru 14'ün sonucu.....	99
Şekil 4.63. Yapılara bitişik açık mekanlar	100
Şekil 4.64. Yaya yolu ve patika kenarları	100
Şekil 4.65. Açık yeşil (çimenlik) alanlar	101
Şekil 4.66. Yarı kapalı avlular-teraslar	101
Şekil 4.67. Gözden uzak açık mekanlar	101
Şekil 4.68. Yeme-içme ve çay bahçeleri	102
Şekil 4.69. Üstü örtülü oturma mekanları	102
Şekil 4.70. Soru 15'in sonucu	103
Şekil 4.71. Kampus ana girişlerinde	103
Şekil 4.72. Araç ve yaya yönlendirme işaretlerinde	104
Şekil 4.73. Bina ve mekan tanımlama işaretlerinde	104
Şekil 4.74. Yeme-içme ve eğlence alanlarında	105
Şekil 4.75. İlan pano ve işaretlerinde	105
Şekil 4.76. Soru 16'nın sonucu	106
Şekil 4.77. Otobüs güzergahı yeterlidir	106
Şekil 4.78. Araç yolları ve bağlantıları yeterlidir	107
Şekil 4.79. Bisiklet yolları ve bağlantıları yeterlidir	107
Şekil 4.80. Yaya yolları ve bağlantıları yeterlidir	108
Şekil 4.81. Kampus içinde yayalara öncelik	108
Şekil 4.82. Araçların hızını yavaşlatıcı önlemler	109
Şekil 4.83. Kapalı otoparklar	109
Şekil 4.84. Engellilere yönelik düzenlemeler	109
Şekil 4.85. Kampus içi yeni toplu taşıma güzergahı.....	110
Şekil 4.86. Yarı kapalı otoparklar.....	110
Şekil 4.87. Bisiklet yolları ve park alanları	110
Şekil 4.88. Soru 18'in sonucu	111
Şekil 4.89. Soru 19'un sonucu	112
Şekil 4.90. Getirilen tasarımların mevcut plan üzerindeki yerleri.....	117
Şekil 4.91. Batı kampüsü için tasarım önerisi	118
Şekil 4.92. Kongre salonu, öğrenci araştırma merkezleri&klüpleri tasarım önerisi	119
Şekil 4.93. Kampüsün çeşitli noktalarından cephe tasarımı önerileri.....	120

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 4.1. Yaş yüzdeleri	68
Çizelge 4.2. Öğrenci-yaş yüzdeleri	69
Çizelge 4.3. Akademik personel-yaş yüzdeleri	69
Çizelge 4.4. İdari personel-yaş yüzdeleri	69

1. GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Amacı

Düzenleyici (uygulayıcı), tasarımcı ve kullanıcı üçgeni içerisinde gerçekleşmesi beklenen mimari ve kentsel tasarım projelerinde, son zamanlarda ekonomik nedenlerin ve yasaların ağırlık kazanmasıyla “kullanıcı” faktörü göz ardı edilebilmektedir. Bu da, zamanla birbirinin kopyası haline gelen ve kullanıcıların içlerinde kendilerini mutsuz, rahatsız ve stresli hissettikleri mekanların oluşmasına neden olabilmektedir.

Kullanıcısına hitap etmeyen yapay çevre oluşumu başlıca üç sürecin sıralanmasıyla ortaya çıkan bir sorundur. İlk süreç, ilkel üretim devrinde, tasarım, üretim ve kullanım aşamalarının tek bir insanın; kullanıcının kendisi tarafından oluşturulduğu süreçtir. Bu süreçte, insanın eylemlerine ve ihtiyaçlarına uygun çevreden tatmini söz konusudur. İkinci süreçte, tasarım ve üretim işlevleri bir kişinin elindedir, ancak, kullanım aşaması başka birisinin elindedir. Yine insan-çevre bütünlüğünde ilişki sürekliliği korunmaktadır. Sanayi devrimi ile tasarım, üretim ve kullanım aşamaları tümüyle birbirinden koptuğu için insanı ve insan ihtiyaçlarını temel alan ilke, yerini pazar ve ticari esaslı ilkelere bırakmıştır. Mimarlık mesleği, ayrı bir uzmanlık dalı olarak gündeme gelmiştir.

Proje aşamasında, tasarımcı-kullanıcı diyalogunun kurulamaması, gerçek ihtiyaçların tanımlanamaması, tasarım için gerekli insan-çevre-davranış üçgenine ait kuram ve araştırmaların yeterince tanınıp sistemleşememesi ve uygulamadaki özensizlik, yanlış ürünün ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Yaşadığı mekanda rahatsızlık duyan kullanıcıyı, çevresini ihtiyaçlara uydurmak ya da terk etmek yoluna itmektedir.

Bu noktada, tasarım ve üretim aşamalarını üstlenen tasarımcının önemi ve kullanıcı ile diyalogu ön plana çıkmaktadır. Tasarımcıların kendilerine sormaları gereken “neyi, niçin, nasıl ve kimin için yapıyoruz?” sorularının cevaplarının net olarak

alınması, kullanıcı ile girilen diyalogun sağlıklı olmasını, dolayısıyla tasarım kriterlerinin belirlenmesinde ve sonucun alınmasında başarılı olunmasını sağlayacak bir yöntemdir.

Tasarımcı açısından kullanıcının kim olduğunu bilmek son derece önemlidir. Mimarın karşısında müşteriye temsil eden bir yüklenici yada işveren grubu bulunduğunda, tasarlanacak ürünün gerçek kullanıcıyı belirlemek ve kullanıcı örneği ile diyalog kurmak mimar için zorunlu bir durumdur.

Bu açıklamalar ışığı altında bu tezin amacı; dış mekan tasarımında “kullanıcı” faktörünün ön plana çıkartılmasıdır. Mekan ve tasarım kavramlarının ve kullanıcı-algı-psikoloji ilişkisinin araştırılması, mevcut ilkelerin kullanıcı üzerindeki psikolojik etkilerinin örnek çalışma alanı olarak seçilen Süleyman Demirel Üniversitesi Kampus yerleşkesi üzerinde anket çalışmaları ile belirlenmesi, anket çalışmaları sonucunda ortaya çıkan mevcut tasarımdaki olumsuzlukların ve eksikliklerin giderileceği, olumlu ve artı yönlerin ise vurgulanacağı “kullanıcı merkezli” tasarım önerileri verilmesi amaçlanmaktadır.

1.2. Araştırmanın Kapsamı

Beş bölümde oluşan çalışmanın birinci bölümünde araştırmanın amacı ve kapsamı ele alınmaktadır.

Kuramsal çerçeve ana başlığı altında toplanan araştırmanın ikinci bölümünde araştırmanın literatürdeki yeri iki kısımda incelenmektedir. Genel olarak mekan ve tasarım kavramlarından oluşan ilk kısımda detayda mekan özellikleri ve elemanları, mekansal tasarım kuramları ve ilkeleri anlatılmaktadır. Kuramsal çerçevenin ikinci kısmında ise kullanıcı, algı ve psikoloji kavramlarına yer verilmekte olup, algı ve algı-mekan-psikoloji ilişkileri, mekanda algılamayı etkileyen faktörler ve bu faktörlerin kullanıcı üzerindeki psikolojik etkileri ele alınarak anlatılmaktadır. Bu kısımda ayrıca kullanıcı gereksinimlerine ve algılama kuramlarından Gestalt teorisi ve ilkelerine yer verilmektedir. Böylece mekan tasarımı kavramından kullanıcı

kavramına geçiş, ilişkili bütün kavramlar beraberinde araştırılarak, sağlanmaya çalışılmaktadır.

nc bölümde araştırma ve analiz yöntemleri ele alınmaktadır. İlk kısımda kullanıcılar arasında yapılacak anket çalışması üzerine kurgulanmış araştırma yöntemleri anlatılmaktadır. İkinci kısımda ise analiz yöntemine yer verilmektedir. rnek alışma alanı olan Süleyman Demirel Üniversitesi Kampus alanı, şehir plancısı ve teoriysen Kevin Lynch'in "beş mekansal elementi"yle analiz edilmektedir.

Bulgular başlığı altında incelenen dördüncü bölümde, örnek çalışma alanı olan Süleyman Demirel Üniversitesi Kampus alanı üzerinde yapılan anket ve analiz çalışmaları sonucunda elde edilen bulgulara ve bu bulgular sonucu belirlenen kampus alanı üzerindeki sorunlu bölgelere, yine bu bulgular ve kuramsal çerçevede ulaşılan bilgiler doğrultusunda getirilen tasarım önerilerine yer verilmektedir.

Sonuç bölümü olan beşinci bölümde ise kentsel dış mekan tasarımında "kullanıcı" faktörünün önemi genelde kuramsal ereve ve detayda örnek çalışma alanı üzerindeki anket ve analiz çalışmaları sonucunda elde edilen bulgularla ortaya konulmaktadır.

2.KURAMSAL TEMELLER

2.1. Mekan ve Tasarım Kavramları

Bu bölümde mekan türleri ve özellikleri, mekansal tasarım kuramları ve dış mekan tasarım ilkeleri alt başlıklarıyla, mekan ve tasarım kavramları açıklanmaya çalışılacaktır.

2.1.1. Mekan Türleri ve Özellikleri

İlk çağlardan itibaren, korunma ve barınma içgüdüleriyle kısmen yada tamamen kendisini güvencede hissedeceği bir ortama sahip olmak isteyen insan, bu amaçla, önce mağaralara sığınmış, yavaş yavaş yapay bir çevre oluşturma gücünü kendinde bulunca, korunmalı bir yer yapma yoluna gitmiştir. Bu güvenceli yer; “mekan” dediğimiz yaşama birimidir.

Tarih boyunca felsefeciler, mimarlar ve teorisyenlerce mekan kavramı tanımlanmaya çalışılmışsa da kesin bir tanıma ulaşılmamıştır. Grek filozoflarınca bir yansıma objesi olarak yorumlanan mekan ilk defa Aristotile tarafından “tüm yön ve özellikler içeren yerlerden oluşan dinamik bir alan” olarak tanımlanmıştır. 17.yy.da ise Aristotile ‘nin tanımından çok, mekanı sınırsız ve homojen olarak tanıtan Euclid geometrisi kabul görmüştür. 19. yy.’a gelindiğinde ise bu kabuller non-Euclid teorilerinin, mekanı fiziksel boyutlarda sınırlanan alan ve daha sonra hacim olarak tanımlamalarıyla sona ermiştir.

Doğan Hasol ansiklopedik mimarlık sözlüğünde ise mekan; “insanı çevreden belli bir ölçüde ayıran ve içinde eylemlerini sürdürmesine elverişli olan boşluk” olarak tanımlar (Hasol, 2005). Amerikan heritage sözlüğünde ise bu tanım (Latin kökeninden) “günlük hayatın üç boyutlu hacminde geometrik koşulları sağlayan eleman veya noktalar zinciri arasında kalan alan” şeklindedir.

Bir mekanı fiziksel ögelerle (mimari ögeler, doğal ögeler) çevreleyip uzaydan bir kısmı bunların arasına katarak oluşturabileceğimiz gibi, bir kitleyi /yer üstünde yada yer altında) oyarak da mekan oluşturabiliriz. Nitekim yer üstündeki ve yer altındaki mağaralar da birer mekandır. Keza buraları oyarak yapılmış olan evler, kiliseler (Göreme, İhlara ve Soğanlı'da olduğu gibi) yada yeraltına oyulmuş eyler ve şehirler de (Derinkuyu, Kaymaklı vb. yerlerde olduğu gibi) birer mekandır. Bu yüzden, “mekan; yerde, yeraltında ve yerüstünde doğal olarak oluşmuş yada insanlarca oluşturulmuş, içinden yararlanılabilen boşluklardır” şeklinde daha kapsamlı bir mekan tanımı yapılabilir (Güngör, 1972).

Mekan en basit tanımıyla bir kişi veya grubun yeri, daha kapsamlı bir tanımla insanın, insan ilişkilerinin ve bu ilişkilerin gerektirdiği donatıların içinde yer aldığı, sınırları kapsadığı örgütlenmenin yapı ve karakterine göre belirlenen bir boşundur. Bu durumda evren de bir mekan olarak kabul edilebilirken en üst ölçeği ifade eder. Hiyerarşik bir dizi içerisinde kişisel mekandan egemenlik alanına, en küçük ölçekteki iç mekandan en büyük ölçekteki kent mekanına, hatta evrene kadar mekan kavramını çeşitli ölçeklerde sınıflandırmak mümkündür (Gür, 1996).

Moholy-Nagy ve Muck' a dayalı olarak mekan kavramı,

- Objektif mekan
- Sübjektif mekan

olarak iki aşamalı olarak ele alınırken, birincisinde mekan, üç boyutuyla ölçülebilir objektif bir gerçeklik olarak vardır. İkincisinde ise, mekan, ölçülemeyen boyutları ile varsayılabilir; duyularla kavranabilir ve sübjektif olarak gerçekte var veya yoktur (Ataç, 2006). Objektif gerçek mekanın, insanın kütlesine göre düzenlenmesine karşılık; varolmayan bir üç boyutlulukla açıklanabilecek sübjektif duygularla algılanabilen mekan, insan varoluşunun ruhsal ve hatta duygusal bileşkelerine bağımlı olarak gelişir.

Objektif ve sübjektif mekan kavramları birbiriyle etkileşen bir tanımlama ve kavrama süreci içindedir. Objektif veya sübjektif mekan yoktur. Fakat, bir mekanın objektif olarak varolan özellikleri, sübjektif kavramayı etkilemenin yanı sıra, mekanın tasarımında ve ele alınışında, yeniden yaratılıp biçimlendirilmesini de etkiler. Her mekan objektiftir; mantık kurallarına uygun veya rasyonel olarak tarif edilebilir ve içinde bulunan, hareket eden herkes tarafından değişik olmak kaydıyla sübjektif, duygusal ve irrasyonel olarak algılanır. Bazı mekansal nitelikler de herkesi veya hiç olmazsa birçok insanı aynı anda yada en azından benzeri biçimde etkileyebilir. Objektif tanımlama ile sübjektif kavrama birbiriyle karşılıklı olarak yakın bir etkileşim içindedir (Ataç, 2006).

Aynı şekilde Schulz da mekanın basit ve somut verilere bağlı fiziksel boyutların ötesinde; karmaşık,soyut ve kavramsal boyutlara sahip insanın yaşantısal gerçekliği ile bütünleşen varıksal boyutu ile ele alınması gereğini dile getirmiş ve mekan kavramlarını şu şekilde sınıflandırmıştır (Norberg-Schulz, 1971).

- **Yararsal mekan (pragmatical space)**

Fiziksel mekan olarak da adlandırılabilen bu anlayışta mekan, ölçülebilen ve geometrik kavramlar yardımıyla saptanan ve somut yapısı ile tanımlı, fiziksel boyutu ile varolan maddesel mekandır. Fiziksel çevreyi kendi gereksinimleri doğrultusunda kullanan ve değiştiren insanın, yaşama, çoğalma ve üremeye ilişkin sürekli kullandığı davranış modlarının yer aldığı ekolojik ve operasyonel mekan olarak da tanımlanabilir.

- **Simgesel mekan (symbolical space)**

Bireyin doğrudan algısal boyutları içinde olmayan siyasal, ekonomik, kültürel, toplumsal sistemler ve bunların simgesel yapısına bağlı olan, toplumun biliş, duygu ve değerlendirmeleri ile yordanan bireye nüfuz eden simgesel mekan, insanın kültürel ve sosyal bir bütünlüğü ait olmasını sağlar.

▪ Algısal mekan (perceptual space)

İçinde bulunan insan tarafından gözlenen, yaşanan ve algılanan mekandır. Yaşanan bir mekan olarak da nitelendiren algısal mekan, hem uyarıcının fiziksel özelliklerinin, hem de algılayanın öznel değerlerinin bir işlevidir. Nesnel değerlerin algılama yolu ile özneye oluşturduğu duyusal, simgesel ve izlenimsel bütün, algısal mekanı oluşturur (Norberg-Schulz, 1980).

▪ Bilişsel mekan (cognitive space)

Kavramsal mekan olarak da ifadelendirilebilen, bu mekan anlayışında, mevcut mekanda oluşan bir izlenim-görünüm bazı koşullarda kavramlaşmakta ve bireyin zihninde bir kavramsal mekan oluşturmaktadır. Bu sav doğrultusunda, insan, yalnızca mekanda eylemde bulunmamakta, mekanı algılamakta ve mekan hakkında düşünmektedir. Bilişsel mekan, mekanın insan zihninde, düşüncede yeniden yapılandırılmış ve içselleştirilmiş temsildir. Saptama, varsayım yapma ve değerlendirme sonucu zihinde oluşan üç boyutlu kurgular bilişsel şemaları oluşturur.

▪ Varoluşsal mekan (existential space)

Mekanın yapısal somut kurgusunun algılanması ile başlayan süreç, insanın zihninde, düşüncesinde yeniden yapılandırılarak fiziksel kurgulardan çok toplumsal, kültürel, simgesel ve anlamsal veri ve deneyimlere dayanan varoluşsal mekana ulaşır. Zaman ve konumun farklılaşması ile oluşan mekan algıları, birbiriyle örtüşerek bir birikim oluşturur ve bu birikimle somut mekanlar soyutlaşır. Mekanı kavramada en önemli paradigma insanın varoluşsal gerçekliğidir.

▪ Soyut mekan (abstract space)

Mimari mekanın soyutlama yolu ile edilen geometrik kurgusu ve kompozisyonudur. Diğer mekansal kavramlar arasında soyutlama yolu ile kurulan ilişkilerle şekillenir. Bu doğrultuda, bu mekan anlayışı bilişsel mekan ve diğer nesnel mekanları kontrol eden en fazla bilgi birikiminin olduğu mekandır. Mekansal varoluşun diğer düzeyleri hakkında genelleme olanağı sağlayan rasyonel ilişkileri kurmak için gerekli araç ve sembolleri kapsar ve soyut düzeydeki mantıksal ilişkileri içerir.

Schulz'un bu mekan sınıflandırmasının yanı sıra, mekan türlerini kentsel tasarım bağlamında ele aldığımızda karşımıza fiziksel mekan, sosyal mekan, psikolojik mekan ve kentsel mekan başlıkları çıkmaktadır.

▪ Fiziksel mekan

Fiziksel mekan, homojen, nitelikli, anlamdan bağımsız, anlama kayıtsız bir mekandır. Ölçülebilen ve geometrik kavramlar yardımıyla saptanır. Moles' a göre, insanın dışında olan, açıklaması öklit geometrisi içinde sınırlı kalan, rasyonel düşüncenin ürünü diyebileceğimiz bu kartezyen mekan anlayışı, geometrinin öne çıkardığı bir yayılım fikrini içermektedir. Bu “yaygınlık felsefesi” ne göre dünyanın merkezi yoktur, her varlık orada bağımsız olarak varolur. Bu anlayışta fiziksel mekan sonsuz boyutlu bir uzay mekanı iken, dünya sınırsız ve yaygındır ve birey onu aslında yaşamayan, ancak gözleyen bir gözlemcidir (Erkman, 1982).

▪ Sosyal mekan

Sosyal mekan, fiziksel mekan içinde insanların mekan ve birbirleriyle girdikleri ilişkinin tümüdür. Fiziksel mekandan farklı ancak fiziksel mekan olmadan var olamayan bir mekandır. Karmaşık bir yapıya sahiptir, ancak homojen değildir.

Fiziksel mekan ve sosyal mekan iç içe girmiş bir sistemler bütünüdür. İnsanların ihtiyaçlarını karşılamak üzere oluşturdukları yapay ve doğal elemanlardan oluşan

fiziksel mekan ile bu mekanda yaşıyan ve onu kullanan insanların oluşturduğu toplumsal bütün birbirinden ayrılamayan iki olgudur.

Sosyal mekanın nitelikleri, güvenlik, işlevsellik, toplumsal ilişki, simge ve doyum olarak sıralanabilir (Yıldız, 2004).

a) Güvenlik

İlk mekan, insanlar tarafından doğanın olumsuz koşullarından korunmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bugün mekanın bu özelliği daha da gelişmiş daha karmaşık bir hal almıştır. Günümüzde mekanlar çok eskiden olduğu gibi insanları istenmeyen doğa koşullarından korurken aynı zamanda istenmeyen toplumsal ve psikolojik etmenlerden de korumaktadır. İnsanların en temel ihtiyaçlarından birinin güvenlik hissi olduğu kabul edilirse, buna bağlı olarak mekanın temel özelliğinin güvenlik olması gerekmektedir.

b) İşlevsellik

Mekanın diğer önemli özelliği de ihtiyaçları karşılamak üzere düzenlenen bu fiziksel çevrenin üstlendiği görevi yerine getirecek bir zemin oluşturmastır. Eğer bir mekan düzenleme amacına uygun olarak kendisinden beklenen fonksiyonlara cevap veremiyorsa, o mekan belirli hizmeti bekleyen toplumsal gruplar tarafından terk edilerek amacının dışında kullanılmaya yani fonksiyon değiştirmeye dolayısıyla tahrip edilmeye başlar.

c) Toplumsal ilişki

Mekanın niteliklerinden birisi olan toplumsal ilişki faktörü fiziksel mekan ile sosyal mekanın bütünleşmesinin bir sonucudur. Mekan içinde sosyal davranışlar, mekanı biçimlendirirken aynı zamanda mekan da sosyal yapıyı etkilemektedir. Buna bağlı olarak fiziksel ve sosyal mekanın biçimlenmesinde toplumsal ilişkiler ön planda tutulur. Mekan içinde toplumsal ilişkileri düzenleyerek sosyal ve fiziki mekanın

biçimlenmesine dolaylı etki eden faktörler donatı düzeni, görelî yerleşim düzeni, hareketliliğidir.

i. Donatı düzeni

Mekan içindeki donatı elemanları düzeni, insanların o mekanda yer almalarını sağlayan etmenlerin başında yer almaktadır. Eğer donatı düzeni toplumsal ilişkiler yönünden istenen biçimde düzenlenmemişse, insanlar o mekanda yer almak istemezler, sonuçta o mekan fiziksel ve sosyal işlevselliğini yitirir. Bunun tersi söz konusu olduğunda, donatılar toplumsal ilişkileri teşvik edici ve toplumsal açıdan istenen biçimde düzenlendiğinde, mekan insanların içinde yer almaktan hoşlandıkları bir çevre olur. Bu olgu da o mekanın fiziksel ve sosyal işlevlerini yerine getirdiğini gösterir.

ii. Görelî yerleşim düzeni

Mekanı oluşturan öğelerin, mekandaki yerleşim düzenleri de mekandaki toplumsal ilişkileri etkileyen etmenlerden birisidir. Örneğin farklı sosyal ve fiziksel grupları bir arada barındıran bir toplu konut alanında, yerleşim düzeni bu alt grupları birbirinden ayırmak yada birbirleriyle ilişkilerini sağlamak amacıyla yapılır. Şöyle ki yeşil alanların konumları, yapıların birbirlerine bakış yönleri, uzaklıkları, yapıların hareketliliği gibi etmenler yerleşim alanı içinde arzulanan toplumsal ilişkilerin düzenlenmesinde kullanılan birer araçtır.

iii. Hareketlilik

Toplumsal ilişkilerin geliştirilmesi ve düzenlenmesindeki bir etmen de hareketliliğidir. Bu hareketlilik insanların mekan içindeki fiziksel hareketliliğinin sınırlanmaması anlamındadır. Örneğin bir semt parkının tatil günleri yoğun kullanımı sonucunda, insanların birbirlerini tanımaları ve toplumsal ilişki kurmaları buna karşılık çok yoğun araç trafiği ve insan hareketliliği olan kent merkezlerinde, insanlar arasında toplumsal ilişkilerin en aza indiği gözlenebilir.

d) Simge

Simge, bir objenin yada mekanın kullanımı sırasında algılama ve çağrışımla ortaya çıkan kavramsal bir sürecin sonucunu ifade etmektedir. Bir objenin, yapının ya da çevrenin simgesel anlamı gözlemcinin ona biçtiği değerden çıkartılabilmektedir (Aydınlı, 1992).

Simge, mekanın kullanıcıları üzerinde o mekanın özelliği olan, mekan hakkında tanıtıcı bilgi veren, mekanın kimlik kartı niteliğindedir (Gül, 1993). Fiziksel mekan, görsel etkinliğin yanı sıra simgesel bir anlam da taşımaktadır. Bu anlamların dolaylı yada dolaysız olarak anlaşılması ve tanımlanması, insanların bulundukları mekan hakkındaki duygularına katkıda bulunmaktadır. Fizik çevrenin simgeler ile tanımlanması, insanların bir topluma veya bir yere ait olma duygusunu kazanmaları açısından önemli bir faktördür.

e) Doyum

Mekan kullanıcının ihtiyaçlarını karşılayarak, ona hizmet ettiği sürece kullanıcıda bir doyum yaratacaktır. Kısaca mekanın kullanıcıya verdiği tatmin hissidir. Mekanın kullanıcıyı doyuma ulaştırması, mekanın fiziksel özelliklerine, kullanıcının psikolojik durumuna, kültür ve algı düzeyine bağlıdır. Bu faktörler de doğrudan kişinin duyu organlarına hitap eden ses, ışık, renk, malzeme, koku, ısı gibi etmenlerdir. Kişinin o anki psikolojik durumu da mekanı farklı algılamasında etmendir. Açık alan fobisi (agorafobia) olan bir insan ile sağlıklı bir insan, geniş bir meydana aynı duyguları hissetmezler. Bunun yanı sıra mekanın doyuruculuğu kültürel birikime de bağlıdır. Örneğin Hristiyan kültürü altında oluşturulmuş bir meydan ile Türk meydanları arasındaki farklar da bu kültürel farktan ileri gelmektedir (Çolpan, 1996).

▪ Psikolojik mekan

İnsanlar çevre ile günlük ilişkilerinde, karşılıklı olarak doyurucu ayarlamalar yapmaktadırlar ancak yine insanlar mekana ilişkin hareketlerinde bilinçli değildirler. Psikolojik mekan kısaca bireyin kendi çevresinde koruduğu mekanın niteliği ve boyutlarıdır. Psikolojik mekan buna bağlı olarak kişisel özelliklere göre biçimlenmektedir. Antropolog Edward Hall'a göre bu mekan tipi mesafelere bağlı olarak 4 ana grupta toplanmaktadır:

1. Samimiyet sınırları: Rahatlık, neşe, kızgınlık gibi durumların ifade edildiği 0-145 cm' lik alandır.
2. Kişisel sınırlar: Yakın arkadaşlar veya aile üyelerinin konuşma mesafesidir (0-45-130 cm).
3. Sosyal-toplumsal sınırlar: Arkadaşlar, komşular, iş arkadaşları arası normal konuşma mesafesidir (130-375 cm).
4. Genel (özel olmayan) sınırlar: 375 cm'den fazla olan daha formel durumlarda söz konusu olan mesafedir. İnsanların başkalarını duyup gördüğü ancak onlara katılamadığı uzaklıktır (Hall, 1966).

Kişisel-psikolojik mekan, özel bir alansallık biçimi gibi görünse de, bireyle birlikte yer değiştirme, esnek olma ve hızla değişebilme özelliklerine sahiptir.

Yaş, cinsiyet, kişilik özellikleri ve sosyal nitelikler psikolojik mekanı etkileyen temel etmenlerdir. Yapılan araştırmalar özellikle yaş faktörünün psikolojik mekan üzerinde etkili olduğunu ortaya koymuştur. Yapılan bu araştırmalara göre çocukların psikolojik mekanlarının yetişkinlere oranla oldukça dar olduğu tespit edilmiştir. Bunun nedeni çocuklardaki güvenlik hissinin ve buna bağlı olarak fiziksel temas ihtiyacının yoğun olmasıdır (Ayyıldız, 2000).

Cinsiyet etmeni ile ilgili yapılan araştırmalar sonucunda kızların daha istikrarlı ve daha dar buna karşılık erkeklerin daha kalıplaşmış yargılar etkisinde ve daha büyük bir psikolojik mekan oluşturduklarını ortaya koymuştur.

Psikolojik mekanı etkileyen kişilik özellikleri ise içe dönüklük-dışa dönüklük, kaygı düzeyi, heyecansal rahatsızlıklar ve fiziksel özürler olarak sıralanır. Örneğin dışadönük kişisel özelliklere sahip olan bireylerin diğerlerine oranla daha dar bir psikolojik mekana sahip oldukları tespit edilmiştir.

Başka bir örneğe göre kaygı düzeyi yüksek olan bireyler normal bireylere oranla çevrelerinde daha büyük psikolojik mekan korumaktadırlar. Bunların dışında yapılan araştırmalarda sağlıklı insanların fiziksel özürlü kişiler ile aralarında daha geniş mesafe bıraktıkları tespit edilmiştir.

Psikolojik mekanı etkileyen sosyal nitelikler ise statü, kişiler arası arkadaşlık, tanışıklık, yabancılık gibi emenler ve kültürel öğelerdir (Morval, 1985).

▪ Kentsel mekan

Kentsel mekan, kısaca kentsel eylemleri barındıran mekan olarak tanımlanabilir. Kentsel mekan, bu eylemleri barındıran yapılar, yapıları çevreleyen ve mekanı tanımlayan açık alanları ve kentsel elemanları kapsar. Başka bir tanıma göre kentsel mekan yapılardan oluşan, kentlilerin algıladığı ve tüm kentsel olayların gerçekleştiği bir bütündür (Konuk, 1979).

Kentsel mekan içindeki yapay, doğal strüktürleri, içinde yer alan fonksiyonları, yapıları ve yapılanmamış alanları ile bir bütündür. Bu tanıma göre kentsel mekan, kullanıcıların etkinliklerine, toplumun değişimine, kültürel gelişime bağlı dinamik bir olgudur.

Kentsel mekan, ekonomik, politik, ideolojik sistem ve elemanlarının ve toplumsal ilişkilerin bütünüdür. Bu olguda ekonomik sistem belirleyici, politik sistem düzenleyici, ideolojik sistem de simgesel mekanların oluşumundaki etmen olarak tanımlanmaktadır (Gül, 1993).

Kentsel mekan, oluşum nedeni ve dinamik yapısına bağlı olarak 6 boyutlu bir mekan olarak tanımlanabilir. İlk üç boyutu fiziksel özelliklerine bağlı uzunluk, genişlik ve yükseklik ile ilgili değerler, dördüncü boyutu zaman faktörü, beşinci boyutu işlevsel, altıncı boyutu ise tarihsel boyut olarak tanımlanabilir.

Ashiara'a göre "çatısız mimari" olarak adlandırılan kentsel mekanlar kentlerde yerleşim birimleri dışında kalan tüm alanlardır.

Kentsel mekanların özellikleri üç ana grupta toplanmıştır:

- a) **Üç boyutlu iskelet:** Kentsel mekanın sınırlarını, kapalılık derecesini ve mekansal duvarın karakterini belirler. Geçirgenlik, açıklıklar veya yüzeysel süsler tıpkı düşey kütleinin, yatay mekanla ilişkisi gibi kentsel mekanın karakterinin belirlenmesinde etkili olur.
- b) **İki boyutlu doku:** Yer düzleminin kompozisyonu , malzeme ve dokusu , kentsel mekana çok değişik etkiler vermede yardımcı olur.
- c) **Mekan içindeki objeler:** Heykel, su, ağaç gibi objeler mekanda daha akılda kalıcı, mekanı organize edici bir rol oynarlar (Pardorokes, 1992).

Bu üç özelliğin kombinasyonu tarih boyunca başarılı kabul edilen kentsel mekanları karşımıza çıkarmıştır.

Kentsel mekan elemanları

Rob Krier kentsel mekan elemanlarını "meydanlar ve cadde/sokaklar" şeklinde iki ana başlık altında gruplamakta ve bu elemanları bir ev içindeki koridor-oda işleyişine benzetmektedir. Leon Krier ise bu sınıflandırmadan yola çıkarak cadde/sokak – meydan ayırımını düğüm noktaları ve dağıtım alanları şeklinde tanımlamaktadır (Krier, 1988).

- a) **Meydanlar:** Paul Zucker tarafından "mimari elemanlarla sınırları belirlenmiş, belli toplumsal işlevi olan ve belli şehir dokusuna entegre olmuş kent parçası" olarak

tanımlanan meydanları işlevlerine göre “trafik meydanları, konutsal meydanlar ve yaya meydanları” olarak üç grupta toplamak mümkündür.

1. **Trafik meydanları:** İşlevi günümüz hayatında önemli yeri olan trafik araçlarını toplayıp belli yönlere dağıtmak olan, genellikle odaksal ve yuvarlak bir şekle sahip mekanlardır.
2. **Konutsal (residential) meydanlar:** Yine bir kent dokusu içerisinde binaların yoğunluğunu azaltıp, doğayı ve insanların dinlenme mekanlarını arttırmak için, kent dokusundaki bina içlerinde veya aralarında tasarlanan tanımlı mekanlardır.
3. **Yaya meydanları:** Amaçları insanları çekmek, toplamak ve tutmak olan, kentsel bir doku içinde iyi tanımlanmış mekanlardır. Bunun sağlanabilmesi için insanları o mekanda tutabilecek işlev ve etkinliklerin düşünülmesi gereklidir (Zucker, 1959).

b) Cadde / Sokaklar: Sokak mekanları lineer olmak koşuluyla; yine üç boyutlu bir iskelet, iki boyutlu doku ve dikkat çeken odak noktalarına sahiptirler. Cadde / sokakların kapalılık ve işlevsellik olmak üzere iki ayrı karakteri vardır.

Cadde / sokak olgusunu kapalılığın oluşumu açısından ikiye ayırmak mümkündür.

1. Birleşik binalardan oluşan cadde
2. Birbirinden ayrı konumda yer alan binalardan oluşan cadde

Ulaşım cadde / sokak 'ın en önemli varoluş sebebi olmasına rağmen çok daha geniş fonksiyonlara hizmet etmelidir. Kevin Lynch “sokaklar şehre canlılık, hayat verir; hareket özgürlüğünü sağlar” demektedir (Lynch, 1964).

2.1.2. Mekansal Tasarım Kuramları

Kentsel mekanın biçimlendirilmesiyle ilişkin teorileri 3 ana grupta sınıflandırmak mümkündür:

- a) Şekil-zemin kuramı
- b) Bağlantı kuramı
- c) Yer kuramı

Her şehir kütle (şekil) ve boşluklardan (zemin) meydana geldiğinden, şekil-zemin kuramı bu dokuda bazı ekleme ve çıkarmalara giderek doluluk-boşluk dengesini ayarlamaya çalışır. Ayrıca, bu yöntemin amacı, bireysel olarak “kapalı”, ancak birbiriyle ilişkili kentsel mekanların strüktürünü belirginleştirmektir. Özetle şekil-zemin yöntemi; kentteki doluluk-boşluk oranını gösteren ve şehirdeki kentsel mekanların yerini belirginleştiren grafiksel bir araçtır.

Doluluk-boşluk paternine dayanan şekil-zemin kuramından farklı olarak bağlantı kuramı; çizgilerin organizasyonuna dayanır. Bu çizgiler; cadde/sokak, yaya yolları, lineer açık mekanlar ve şehir kısımlarını birbirine bağlayan diğer elemanlardan oluşur.

Yer kuramı ise şekil-zemin ve bağlantı kuramlarından da öteye giderek tasarıma insanın algılamalarını, kültürel ve sosyal değerleri, tarihi ve doğal çevreleri de katar.

a) Şekil-zemin kuramı

Kentsel mekan tasarımında şekil-zemin ilişkisini gösteren en etkin örneklerden biri Giambattista Nolli ‘nin 1748’de çizmiş olduğu Roma haritasıdır. Tüm şehrin bina dağılımı, açık mekanların dağılımından daha yoğun olduğu için, bu yoğunluk açık mekanlara şekil verip onların birer pozitif mekan olmalarını sağlamaktadır. Modern mimarinin aksine binalar değil, yaratılan kentsel mekanlar figürseldir, odak noktası ve asıl yaratılmak istenen açık kentsel mekanlardır.

Bu kentsel mekanlar, bilhassa Roma haritasındaki gibi, önemli yapıları vurgulamak için onların önünde yer alır. Mekanlar doluluk-boşluk dengesi sağlanarak iyi tanımlanmışsa tüm kent boşluklarını organize edici, mekanların hiyerarşisini sağlayıcı bir etki de yaparlar. Osmanlı kentlerine bakılınca bunun örneği olarak

geleneksel dokunun önemli yapısı cami, medrese önündeki açık avlulular olduğu görülür.

Şekil-zemin yönteminin geleneksel şehirlerde uygulandığında verdiği sonucu yatay yerine dikey karakterde gelişen kentsel dokunun önemsenmediği şehirlerde vermesi güçtür.

20. yy'ın önemli mimarlarından Alvar Aalto mekansal tasarımı, bina formunun arazide pozitif dış mekanlar yaratacak şekilde düzenlenmesi şeklinde yorumlamıştır (Aalto, 1996). Bu yüzden denilebilir ki; kütlelerin yarattığı açık kentsel mekanların şekil-zemin ilişkisi içerisinde, tüm kent dokusunun birer parçası olarak dengelemek tasarımı başarıya götürecek önemli bir etkidir.

b) Bağlantı kuramı

Bağlantı kuramı; daha önce de özetlendiği gibi şehir ve buna bağlı şehir mekanlarının birbirine bağlanabilmesi için oluşturulan bir çizgiler organizasyonudur. Tasarım alanı üzerindeki arazi çizgileri, hareket yönleri, organizasyonel aks veya bina kenar ve köşeleri gibi özelliklerden yaratılan çizgiler, tasarımın başlatıldığı referans noktalarıdır.

Fumihika Maki, mekansal bağlantının dizayn kuramını açıklarken; bu yöntemin şehrin tüm aktivitelerini ve bunun sonucu ortaya çıkan fiziksel formları birbiriyle birleştiren bir yapıştırıcı olduğunu belirtir. Böylece çok geniş bir alanı, bu alanın birbirinden ayrı kısımlarını birbirine bağlamak yoluyla, kente hem anlaşılabilir bir strüktür, hem de kolay bir ulaşım sağlanabilmektedir (Maki, 1992).

Bu strüktürden yola çıkarak Maki, bağlantı kuramını 3 ayrı tipe ayırmıştır:

Kompozisyonel form: 2 boyutlu bir düzlem üzerinde tasarlanan tekil karakterdeki binaların doğada bulunan statik elemanlarla birbirlerine bağlanması şeklindedir.

Megastrüktür: Maki'nin bağlantı kuramındaki ikinci biçimi, birbirinden ayrı bileşenlerin, birbirleriyle bağlantılı, açık uçlu hiyerarşik bir megastrüktüre bağlanmasından oluşur. Megaformun uygulanmasında Maki, kanalizasyon, ulaşım, su gibi türlü lineer fonksiyonların şehre getirilmesindeki basitliği de vurgulamaktadır.

Megaform bir iç mekan tanımlayacak bir kapalılık sağlamasına rağmen bu iç mekan çok büyük ve insan ölçeğinden çok uzak olduğu için taşıt yollarıyla ulaşılan dış mekanla farklı kalmaz.

Grup form: Maki'nin üçüncü tiplemesi olan grup form, eksen boyunca dizilen elemanların kendi içlerinde ayrı gruplar oluşturmalarıyla oluşur (Maki, 1992).

Kentsel mekanların, sirkülasyon sistemleri çıkış noktası alınarak tasarlanmalarını esas alan bağlantı yöntemi 1960'larda oldukça popülerdi. Expo 70; yaya yollarından oluşan strüktürlerin, değişik mekan ve katların birleştirilmeye çalışıldığı bağlantı esaslı bir projedir. Manhattan'ın kentsel tasarım projesinde ise; yatay ulaşım yollarının yanında, düşey sirkülasyon sistemleri de dizaynı belirleyici etken olarak devreye sokulmuş ancak dış mekan yaratılmasında yeterli başarı sağlanamamıştır. Bağlantı kuramının büyük ölçüde kavramsal-deneysel örneği olan Peter Cook'un "Plug in City" projesi (Cook, 1991); değişik katları arasında yatay ve düşey bağlantılar içermesi, prefabrike bir şekilde şehrin herhangi bir kısmına uygulanabilmesi açısından olumlu ancak tasarımı yalnızca düşey-yatay sirkülasyon şeması izlenimi vermesi ve doluluk boşluklarla oluşturulan geleneksel dış mekanı sağlayamaması açısından oldukça olumsuzdur.

Hem sirkülasyon sistemlerini hem de dış mekan kavramını en iyi birleştirebilen örnek; Edmun Bacon'ın gerçekleştirdiği ve "Design of Cities" adlı kitabında açıkladığı Philadelphia'nın yeniden canlandırılması tasarımıdır. Bacon kitabında; hem yatay hem de düşeydeki sirkülasyon sistemlerinin yaya ve taşıt için bir arada kullanılmasıyla, bu sistemleri baz alan mekansal bir organizasyona ve en sonunda mimari bir imaja ulaşabileceğini savunmaktadır. Ayrıca kentsel mekandaki bu

organizasyonun tüm kente yayılabileceğini vurgulamaktadır. Bacon’a göre başarılı bir tasarım için hareket sistemleri; basit, anlaşılır, topoğrafyaya uygun düşünülmelidir. Yaya yolları insanın ilgisini çekecek karakterde (sembolik objelerle döşeli) olmalıyken; taşıt yolları akışa uygun şekilde tasarlanmalıdır (Bacon, 1975).

c) Yer kuramı

Yer kuramı, kentsel tasarım yöntemlerinin üçüncüsü olup insanın kültürel ve sosyal karakterleriyle sıkı sıkıya ilişkilidir. Eğer bir “mekan”a çevreden gelen (kontekstuel) bir anlam kazandırılabilirse “yer” adını alabilir. Bu yüzden mekan, fiziksel özelliklerine göre tiplere ve kategorilere ayrılabilmesine karşın; karakterini doku, şekil, renk, malzeme gibi özelliklerden alan yer kavramı kendine özgün bir anlam taşır. Relph “yer”lerin yalnızca fiziksel özelliklerden daha fazla bir anlam taşıdıklarını vurgular (Relph, 1987).

İnsanların kendi kültürlerini, sosyal hayatlarını geliştirecek sabit mekanlara ihtiyaçları vardır. İşte bu yüzden tasarımcılar; çevresel kimliği ve çevreyi tanıyıp bunları destekleyen tasarımlar yaratmalıdır.

Christian Norberg-Schulz ise “Genius Loci” adlı kitabında “Yer; özel bir karaktere sahip mekandır. Antik dönemlerden beri yerin ruhu tanınmış ve günlük yaşantıda insanın karşısına sık sık çıkmıştır” diyerek yer kavramına yorum getirmiş ve mimarlığın görevinin bu kavramı görselleştirmek, mimarın görevinin ise; insanın yaşaması için anlam dolu yerler yaratmak olduğunu belirtmiştir (Norberg-Schulz, 1980).

Trancik’in “Finding Lost Space” adlı kitabında savunduğu gibi; tasarımcılar kentsel mekanı yaratırken; hem fiziksel hem kültürel değerleri de göz önüne almak zorundadırlar. Sadece daha önce şekil-zemin teorisinde anlatılan doluluk boşluklarla yaratılan fiziksel mekanla kalmayıp; tüm çevrenin sosyal ve kültürel sentezini, mirasını bu mekana yansıtmalıdır (Trancik, 1986).

Kahn bu olguyu yaratmada daha pasif davranılmasından yanadır. Ona göre radikal değişimlerden çok, çevresel verileri kullanmak yoluyla gerçekleştirilen mimarlık daha başarılıdır. Kahn bunu açıklarken “bir projenin ne olmak istediğini yine kendisinin söylediğini, tasarımcının da bunu iyi dinlemesi gerektiğini” vurgulamıştır (Kahn, 1998).

Yer teorisi konusunda birçok kitabı bulunan şehir teorisyeni Kevin Lynch ise yerelliğin yakın geçmişte olduğu gibi yakın gelecekle de ilişkili olması gerektiğini, yer ve zamanın insanın küçüklüğünden beri yaşadığı tecrübelerde var olan ayrılmaz bir ikili olduğunu belirtmektedir (Lynch, 1960).

Kentsel tasarımın yeri konusundaki fikir savunucuları temel prensipte anlaşsalar bile izledikleri yol oldukça farklıdır. Bunlardan, son yılların Avrupa’daki en ünlü yerelcilerinden biri olan Relph yerel-geleneksel-organik düzeni sürdürmeye çalışmış; yeni klasikçiler ise biçimsel öğeleri, eski ve yeni arasında bağlantı kurmada kullanmışlardır.

Kentsel imajın analizi konusunda en çok tanınan iki isim Kevin Lynch ve Gordon Cullen’dir. Lynch şehri incelerken onu belli bileşenlere ayırmıştır. 60’lı yıllarda kentsel tasarım teorilerine yeni bir yön veren kitabı “Image of the City”de bir şehrin imajının kuvvetli olmasını kent formunun elemanları olarak adlandırdığı beş ayrı elemanın okunabilirliğine bağlı olduğunu savunmaktadır (Lynch, 1960).

Gordon Cullen ise; semt mekanlarının analizinde değişik perspektiflere göre algılama yöntemini uygulamıştır. Obje-hareket, 2. boyutun yanında 3. boyutun mekana kattıklarını incelemiş, perspektiflerin mekan algılamasında, imajın kuvvetlenmesinde etkili olduklarını vurgulamıştır (Cullen, 1961).

Gerek şekil-zemin gerek bağlantı gerekse yerellik teorileri tasarımda senteze ulaşmak için tek bir çevresel analize, veriye önem vermektedirler; bu yüzden çevrenin diğer verileri kullanılmamış, ihmal edilmiş olarak kalmaktadır.

Bir kentsel tasarımcı, tasarımında çevreden gelen tüm etkenleri göz önünde bulundurmak durumunda olup her üç yöntemi aynı anda kullanmalıdır. Böylece bağlantı kuramıyla sirkülasyonu ve bağlantıların sağlıklı olmasını, kesilmeden istenilen yerlere ulaşılmasını sağlarken; şekil-zemin yönteminden yararlanarak, kütle ölçek ve boyutlarının çevresel doluluk ve boşluk dengelerine; yerellik verileriyle de kültürel, işlevsel, sosyal dengelerine ters düşmeyecek bir tasarıma imkan verecektir.

2.1.3. Dış Mekan Tasarım İlkeleri

Kentsel mekan teorilerine ve Rönesans'tan Barok'a, eski Yunan'dan günümüzdeki örneklerle bakıldığında, çevreden alınan verilerin organize edilmesinde, senteze optimum şekilde ulaşmada yardımcı olan bazı ortak ipuçlarına rastlanmaktadır. Her çevre birbirinden farklı olduğundan, elde edilecek analiz (veriler) ve tasarımların (sentez) birbirlerine göre farklılıklar göstermesi kaçınılmazdır. Ancak yukarıda sözü geçen, kimi sezgisel, kimi bilinçli olarak düşünülen ortak noktaların, "yer"e ve koşullara göre farklı yorum, biçim ve şekillerde olsa bile; her tasarıma uygulanabilmeleri söz konusudur.

İşte bu yüzden; bu ortak noktaları kentsel mekan tasarımında üzerinde durulması gereken "ilkeler" şeklinde tanımlamak yerinde olacaktır (Pardorokes, 1992).

▪ Görsel aks ve perspektif yaratma

Şehrin genelinde veya belli bir parçasında, istenilen elemanlar arası akslar yaratılarak, onları görsel olarak birbirine bağlamak şeklinde açıklanabilen bu ilkenin temellerini; Edmund Bacon'un da işaret ettiği gibi Rönesans Roma'sında aramak yerinde olur (Bacon, 1975). O zamanın papası ve Roma valisi olan Sixtus V, Roma'ya keşişleri çekip Roma'yı Katoliklerin merkezi haline getirmek için şehrin önemli gördüğü noktalarını aralarında görsel akslar yaratmak kaydıyla birleştirmiş ve şehre kolay algılanabilir, anıtsal karakterini vurgulayıcı, yepyeni bir geometri ve imaj kazandırmayı başarmıştır. Bu imaj öyle etkili bir hale gelmiştir ki önemli görülen yerlere (aksların karşılandığı kilit noktalarına) koyulan dikilitaşlar birer odak noktası

işlevi görmüş ve onu takip eden mimarların bu prensiplere uyarak inşa ettikleri binalar (mimari doluluklar) sayesinde, bugün bile kullanılan çok başarılı birer kentsel mekan durumuna gelmişlerdir.

“Bu ilkelerin kentsel tasarımda oldukça büyük etkileri olmuştur. O kadar ki; başka bir kıtada yeni kurulan bir ülkenin başkentini dahi şekillendirmiştir” diyen Elbert Peets “On the Art of Designing Cities” adlı çalışmasında Pierre L’Enfant’ın Washington D.C’nin tasarımında Sixtus V ile başlayan, Rönesans’ın belirleyici özelliği olan önemli noktalar arası görsel akslarla perspektif yaratma ilkesi ve bu ilkenin oluşturduğu organize edici bir geometriden yararlandığını örneklerle açıklamıştır (Peets, 1968).

Bu ilkenin başka ünlü Avrupa şehrine etkisi de Baron Haussemann’ın 1850’lerde akslar yaratarak dışa açtığı Paris’tir. Bunların en önemlisi Champs Elysee aksı; birbirine bağladığı Louvre, Place Concorde, Arc de Triomphe’nin bulunduğu Place d’Etoile ve son yıllarda yapılan La Defense ile şehre kolay anlaşılır bir geometri sağlamakta, görsel imajı kuvvetlendirmektedir.

Rönesans’tan gelen ve tarihin ondan sonraki devirlerinde türlü örneklerle gelişen bu ilkenin, günümüz kentlerine uygulamanın özellikle başlıca 3 temel işlevinden bahsedilebilir:

- 1) Kevin Lynch’in terimiyle önemli kent yapılarını (landmark) veya mekan tasarımında vurgulanmak istenen noktaları, aralarında görsel akslar yaratarak birleştirmek suretiyle imajı kuvvetlendiren perspektifler yakalamak.
- 2) Bu aksların yardımıyla, kolay algılanabilir bir geometrik düzeni şehir ve kentsel mekan ölçeğine uygulayabilmek.
- 3) Daha önce belirtilen şehrin cadde/sokak-meydan ölçeğindeki kentsel mekanlarını, şehrin makro ölçeğine bağlamak (Pardorokes, 1992).

Belli bir imaj oluşturmak için aks yaratmak, şehrin belli bir parçasında olacağı gibi çok daha küçük ölçeklerde önemli görülecek perspektifler yaratma şeklinde de

görülebılır. Bu yaklaşımda bölgenin imajını kuvvetlendirme kullanıcı üzerinde olumlu bir etki yaratacaktır. Görsel aks, mimari elemanlarla sağlanabildiği gibi ağaç dizileri, kolonatlar gibi sürekliliği olan elemanlarla da sağlanabilir.

▪ Yüzeysel kapalılık ve sınırların sürekliliği

Kentsel mekanın tanımı yapılırken tanımın “kapalılık” olgusundan soyutlanamayacağı, mekan kavramının ancak belli elemanlarla sınırlanarak var olabileceği vurgulanmıştır. Nitekim mimarlık tarihinin çeşitli evrelerinde “başarılı” olarak nitelendirilen kentsel mekanlar, sınırlarının sürekliliği sağlanarak iyi tanımlanmış mekanlardır. Bunun yanında ölçek ilkesinde irdeleneceği gibi, düşey-yatay oranlar, boyutlamalar, açıklıkların ritmi (pencere, kapı, kolon), düşeyde kullanılan ve sürekliliği tanımlamada yardımcı elemanlar (yatay bantlar, korniş vs.) mekan tanımı ve karakterinin belirlenmesinde etkili bir rol oynamaktadırlar.

Mekanın kapalılığı ve sınırların sürekliliği ilkesi; bağlantı teorisinden gelen sirkülasyon sürekliliğinin sağlanması ilkesiyle, doğal olarak yer yer birbirleri tarafından engellenerek kesilecektir. Bu durumda, hem yaya-taşıt sirkülasyonuna imkan vermek, hem de sınırları sürekli kılmak için mekanı tanımlayan kütleler yer yer parçalanacak, bölünecek veya kolonatlar üzerine oturtulacaklardır. Bazı durumlarda ise binalar yerine mimari elemanlar gibi kullanılan ve her iki ilkenin de işlemesine imkan veren ağaç, direk dizileri, kolonat gibi objelerden faydalanılacaktır.

▪ Yönlendirme ilkesi

Kentsel mekan tasarımındaki bir diğer önemli ilke; mekanlardan bir koridor yaratmak, başka bir tanımla, bir yönlendirme aksı geliştirerek, insanları bir yerden başka bir yere iletmektir.

Yönlendirme aksı kentsel mekanda, bu mekanlara çok değişik formlar verilerek sağlanabilir. Bu formlar sokak şeklinde düzenlenmiş olabileceği gibi mekanların bir araya getirilmesiyle oluşan “ardışık mekanlar dizisi” şeklinde de görülebilir. Belli bir

yönlendirmenin yanında, ilke mekana dinamizm getirmesiyle de oldukça etkilidir. Kapalı mekanın statik karakteri, belli bir çekim kuvveti yaratan bu aks sayesinde dinamiklik kazanır.

Çevrenin değişik yönlerinden dağınık bir şekilde yola giren yayalar, karşılama mekanları sayesinde organize edilerek hiyerarşik bir düzen veya çekim kuvveti olan yönlendirme aksları sayesinde ana toplama mekanlarına, vurgulanmak istenen noktalara iletilirler. Bundan dolayı; kentsel mekanda hiyerarşik bir organizasyona göre konumlandırılmış birincil ve ikincil önemde meydanlardan söz edilebilir. Ayrıca meydanları yukarıda bahsedilen işlevleri ve konumları nedeniyle karşılama, yönlendirme ve ana toplama meydanları olarak değerlendirmek mümkündür.

Görülüyor ki yönlendirme ilkesi, aks yaratma ilkesinin, insan sirkülasyonunu organize edici işlevselliğini üstlenen bir bölümü olarak da yorumlanabilir; bu yüzden tıpkı aks ilkesi gibi, ancak sirkülasyon işlevi açısından kentsel mekanı şehir makro ölçeğine bütünleştirme görevinden bahsedilebilir. Gerek R. Trancik, gerekse Ed Bacon ve hatta Gieidon, bu ilkeyi en iyi tanımlayan tarihsel örneğin “Nancy” olduğu üzerinde birleşmektedirler. Nancy, Rönesans ve Ortaçağ karakterinde iki ayrı şehrin yan yana gelmesiyle oluşmuş, geleneksel verilerle tasarlanmış iç içe üç ayrı tanımlı mekanın, her birisi arasında hem görsel hem de işlevsel bağ kurularak bütünlüğü sağlanmış bir örnektir. İnsanlar ardışık mekanlarla sağlanmış yönlendirme aksları sayesinde, çok daha kolay organize edilmiş ve istenilen bölgeye gitmeleri sağlanmıştır. Gieidon bu meydanlar için “bu bölgede daha önce var olan kuvvetleri bir bütün altında toplamayı başaran mekanlar” tanımını kullanmıştır (Gieidon, 1960). Nancy’den günümüz kentsel mekan tasarımına aktarılacak temel düşünce; mekanların amaca göre yönlendirilmesiyle, insanların istenilen yere aktarılabilceği, dağınık yayaların organizasyonunun sağlanabileceğidir.

▪ İşlevselliğin sağlanması

Mekan kavramının tanımı irdelenirken mekanın; belli amaçları üstlenmesi gerektiğinden söz edilmişti. Grek ve Roma devrinde kültürel, Ortaçağ'da çarşı/alışveriş gibi insanı toplama işlevleri, teknolojinin gelişmesiyle trafiği toplama-dağıtma ve buna paralel olarak da dinlenme işlevleri gibi birçok değişik amacı yerine getirmek için tasarlanmış mekanlara rastlanmaktadır. Tarihin her devrinde, mekanların bir varoluş sebebi vardır ve işlevi olmayan bir meydan istediği kadar iyi tanımlanmış olsun bu amacı yerine getiremez.

Bundan dolayıdır ki kentsel mekanın bölgedeki insan yaşayışına ve gerçekleştirilecek amaca uygun şekilde işlevlendirilmesi şarttır; çünkü ancak bu sayede çevrenin malı olacak ve yaşayacaktır. Örnek olarak; mekan bir toplanma mekanı olarak düşünülmüşse, insanı o mekana çekecek sergi, sinema, konser gibi kültürel etkinlikler yanında, insanı o mekanda tutacak kafe, lokanta, çarşı gibi sosyal işlevler getirilmelidir. Mekanın amacını saptırmamak, bu yüzden işlevleri de karıştırmamak önemlidir; aksi takdirde mekan işlerliği yok olacaktır. Yaya meydanı olarak düşünülen kentsel mekana taşıtların sokulması gibi.

▪ İnsancıl ölçek kullanımı

Kentsel mekanın etkisini kuvvetlendirmek, insanın kendini içinde rahat hissetmesini sağlamak için mekanın insan ölçülerine yakın olması önemlidir. Gerek yatay gerekse dikeydeki boyutlamalar ve bu iki düzlemin birbirine oranı kentsel mekanın karakterini belirleyecektir.

Mimarlık tarihinin başlangıcından beri, mekanda insan ölçeğine yakın düşünülen boyutlamalar, 20. yy. sonlarında teknolojinin gelişmesiyle 3. boyutta yükselmiştir. Tüm bu gelişmelerden olumsuz olarak etkilenen New York kentinin Manhattan bölgesinde, insan ölçeğinden çok uzaklaşan kütlelerin olumsuz etkisini azaltmak, insanı içinde daha rahat, sağlıklı (güneş ışığı, hava açısından) hissetmelerini sağlamak için Manhattan tasarım grubu OLMD (Organization of Lower Manhattan

Development) çeşitli yasalarla ölçeği insana yaklaştırma yoluna gitmiştir. Düşeyin yanı sıra yataydaki orantısızlık ve insani boyutlardan uzaklaşma mekanı tanımdan uzaklaştıracak ve mekandan çok çevrenin bir “arazi” kimliğine bürünmesine yol açacaktır. Kısaca ölçek; mekanı iyi tanımlamak ve sağlık ve psikolojik gereksinmelere cevap vermek için insan boyutlamalarının çok dışına çıkarılmalıdır, çünkü mekanı kullanacak olan yine insandır.

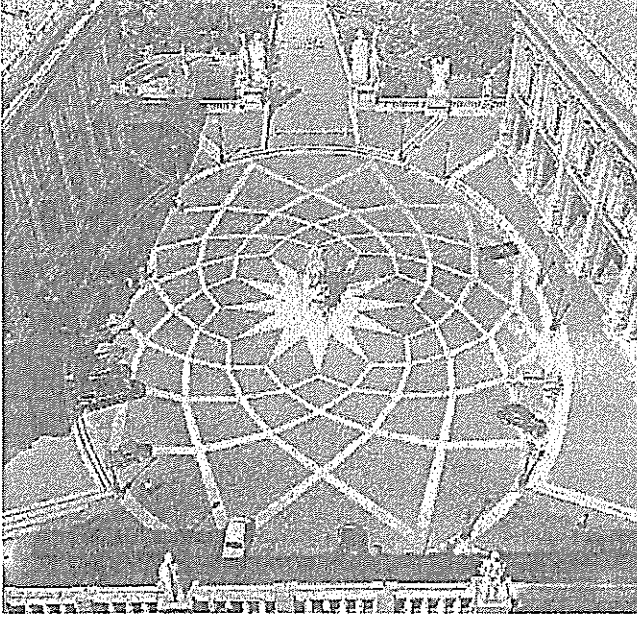
▪ Farklı düzlemlerle tasarım

Topoğrafyanın yardımıyla gerek mekanları daha iyi tanımlamak gerekse perspektifte bir görsel zenginlik kazanabilmek için tasarımda mekanlar arası kot farkları düşünülebilir. Bunun yanında sirkülasyon bağlantılarına karşılık verecek çeşitli kat farklarıyla perspektifler yakalamak Edmund Bacon’ın savunduğu ve kullandığı fikirlerden biridir.

▪ Objelerin kullanımı

Kentsel mekan tasarımında, kentsel mekanın 2. boyutundaki dokusu, malzemesi mekanın algılanışında farklı etkiler yaratır. Bunun yanında kolon, heykel, çeşme, su, ağaç vs. gibi objeler mimari elemanlar gibi mekanın organizasyonu sağlamada, ortak mimari dil oluşturulmasında sıkça başvurulabilecek nesnelerdir. Nitekim; başta Rönesans olmak üzere birçok devirde kullanılmışlardır.

Michelangelo’nun Compidoglio Meydanından, Sixtus ‘un Roma meydanlarına, Venedik’teki San Marco’ya kadar birçok kentsel tasarımda 2 boyutlu doku ve objeler mekana düzen, estetik ve organizasyon getirmişlerdir.

Şekil 2.1. Piazza del Compidoglio, İtalya

Bu ilkelerin yanı sıra; bu bölümde toparlanıp, gruplandırılan bazı kentsel mekan teorilerinin ana çıkış yolları ve ulaşmak istedikleri hedeflerden de yararlanarak bazı noktaları ilkeler zincirine eklemek mümkündür:

- **Bölgenin doluluk/boşluk dengelerini dikkate almak**

Şekil-zemin teorisinden yola çıkarak kentsel mekan çevresindeki doluluk/boşluk oranları, genel kütlelerin karakteri kesit ve planometrik diagramlarla irdelenerek doluluk ve boşlukların, çevre dengelerine uygun bir iletişim içinde tasarlanmalarını sağlamak, böylece çevresel mekanlara zıt düşmeyen kentsel mekanlar elde etmek önemlidir.

- **Dolaşım sürekliliğinin sağlanması**

Bağlantı kuramının savunduğu “bir dolaşım ağı yaratarak tasarıma gitme” düşüncesinden, yaya ve taşıt dolaşımlarının ayrı ayrı sürekliliğini sağlama ilkesi elde edilebilir. Çevredeki mevcut yaya-taşıt yolları, çevreden araziye giriş/çıkış yerleri ve dolaşım sürekliliğinde çıkan sorunlar tespit edilerek, yaya ve taşıtlar birbirlerinin

sirkülasyonlarını engellediği yerlerde 3. boyutta tasarıma gitme şeklinde çözümler aranabilir.

▪ Yerellik karakterinin yorumu

Bir kentsel mekan tasarımında, yer teorisyenlerinin savunduğu “mekanın belli bir çevreye ait olması” düşüncesinden yola çıkarak yerelliğin yorumlanması ilkeleştirilebilir. Yer teorisinde anlatıldığı gibi, bu yorum çok farklı şekillerde görülse bile bölgenin sosyo-kültürel yapısına uygun bir çerçeve içinde değerlendirilmelidir. Bu yüzden çevrenin kültürel yapısı, tarihi imgeselliği, toplumsal ekonomik yapıları analizlerle incelenmelidir.

2.2. Kullanıcı, Algı ve Psikoloji

Kullanıcı, algı ve psikoloji kavramlarının birbiriyle ilişkisinin inceleneceği bu bölüm üç alt başlık altında toplanacaktır. İlk bölümde, algı kavramı ve algı-mekan-psikoloji ilişkisi ele alınacak, mekanı algılamaya neden olan etkenler ve bu etkenlerin kullanıcı üzerindeki psikolojik etkileri anlatılacaktır. İkinci bölümde, kullanıcı gereksinimlerine ve literatürdeki çeşitli sınıflandırılmalarına yer verilecektir. Üçüncü bölümde ise algılama kuramlarına değinilecek ve algılama kuramlarından Gestalt kuramı ve ilkeleri incelenecektir.

2.2.1. Algı ve Algı-Mekan-Psikoloji İlişkisi

İnsanın mimari çevre ile ilişkisi, çevresel bileşenlerin ifade aracı olan biçimi ile, biçimin insana gönderdiği mesajlar ile ve bunların algı yoluyla insan tarafından alınmasıyla gerçekleşmektedir (Erkman, 1973). Lang algıyı çevreden çevre ile ilgili bilgi edinme süreci şeklinde tanımlarken (Lang, 1974), Schulz, insanın içinde yaşadığı çevreden yararlanabilmek, ona uyum sağlayabilmek ya da onu kendisine uydurabilmek için o çevreyi tanımak ve anlamak zorunda olduğunu ifade etmiş ve bunun ancak, çevreden bilgiler almak yoluyla olabileceği savını ortaya koyarken, bu

bilgileri yorumlayıp değerlendirmenin ise “algı” olduğunu belirtmiştir (Schulz, 1980).

Cüceloğlu, algıyı, duyu verilerini örgütleyip yorumlayarak çevredeki nesne ve olaylara anlam verme süreci şeklinde açıklarken, bu savı ile, Morgan’a ait olan ve algılamanın, duyularla farkına varma ve akıl yoluyla bilgi almak üzere iki anlamı da içerdiiğini savunan görüşü desteklemektedir (Cüceloğlu, 2000). Rapoport ise, algıyı, bu yaklaşımlardan farklı olarak, birbirinden net sınırlarla ayrılmayan algı-bilişim-anlam süreçler dizisinin sürekliliğinin bir unsuru olarak tanımlamıştır (Rapoport, 1977).

Porteous algıyı bir tepki düzeneği içinde açıklar. Buna göre:

- Çevrelenen organizmanın çevresinden gelen uyarı (stimulus) organizma tarafından algılanır. En dar anlamda algı bir uyarının varlığından duyular yoluyla bilgi sahibi olmaktır.
- Algılanan şey (percept) beyne iletilir. Beyin tarafından algılanmak demek (apperception) bir nesneyi eski deneyimler yoluyla yorumlamak demektir.
- Algılanan şey uyumlandırılıp kavrandığında biliş gerçekteşir, yani organizmanın tanıdığı, bildiği bir şey haline gelir.
- İlk uyarıya tepki gösterilirse bu önceden bilinen bir imgeye gönderme yapılarak gerçekteşmiştir (Gür,1996).

Mekan ve insan arasındaki ilişki algı aracılığıyla kurulur. İnsanlar sözlerle iletişim kurarken, aynı zamanda da karşısındaki insana ses tonu ve vücut diliyle de birçok sinyal ve kodlar yollar (Cüceloğlu, 2000). Mekan da aynı şekilde kurgusu ile birçok sinyal ve kodlar yollarken insanlarla bu şekilde iletişim kurar.

Mekanı algılamamıza neden olan çeşitli etkenler vardır. Bunlar; renk, doku, biçim, ölçü gibi mekanın fiziksel özellikleri olabileceği gibi ışık, ses, koku kalabalık gibi etkenler de olabilir. Bütün bunlar mekanın kullanıcıları üzerinde çeşitli psikolojik

etkiler yaratır. Aşağıda bu etkenler ve kullanıcılar üzerindeki psikolojik etkileri verilmeye çalışılmıştır.

- **Renk**

Renk, görsel olarak algılanan, dolayısıyla ışıktan ayrı düşünölemeyecek bir elemandır. İnsanla sürekli iç içe yaşar, onun tüm çevresini kuşatır. Kullanıldığı mekana bir karakter, bir nitelik kazandırır.

İnsanın mekan içinde huzurlu olması, bedensel ve zihinsel yeteneklerini geliştirebilmesi için önemli bir etken olan rengin, bilinçli olarak kullanımını sağlamak gereklidir. Renk bu istekleri karşılamada önemli bir etkendir. Rengin psikofiziksel ve psikometrik etkileri kan basıncını arttırabilir. Ayrıca kanın ve mide salgılarının düzenini değiştirebilir. Kısaca renkli bir çevre bireyi sağlıklı, mutlu, mutsuz ya da hasta edebilir. Seçilen renklerin uygun olduğu bir çevrede birey daha sağlıklı ve mutludur, istekle çalışır ve üretir. Doğru seçilen bazı renkler dikkat yeteneğini arttırırken, doğru seçilmemiş olan renkler dikkati dağıtır (Linton, 1999).

Uyumlu renklerin bütünleyici özelliklerinden dolayı bir araya getirilmesiyle mekanda bir birlik oluşturulabilir. Renk uyumu için yapılacak doğru seçimler sonucu, mekandaki düzen kişiye yansır. Böylelikle kişi de o mekanda kendini mutlu ve huzurlu hisseder.

Farklı renklerden oluşan bir düzen ise mekanda çeşitliliği getirir. Birbirinden özellikle ayrılması gereken yerlerde, farklı renklerde düzenlemeyle ayrım belirtilebilir ya da herhangi bir biçim vurgulanabilir.

Zıt renkler yatayda kullanılıyorsa genişlik duygusunu, düşey doğrultuda kullanılıyorsa yükseklik duygusunu uyandırmaktadır.

Kişi, mekanın içindeki uzaklıkları, çeşitli cisimlerin ve renklerin aracılığıyla algılar. Hatta renk, mekanın boyutlarının olandan farklı bir biçimde algılanmasını

sağlayabilen bir olgudur (Sirel, 1974). Sıcak, parlak ve koyu renkli elemanlar, olduklarından daha yakın ve büyük algılanırlar ve ağırlık duygusunu oluşturlar. Soğuk, açık ve mat renkli elemanlar ise olduklarından daha uzak ve küçük algılanıp, hafiflik duygusunu oluşturlar.

Renk düzeninde aşırılığa kaçmamak gereklidir. Birçok rengin bir arada kullanımıyla, huzursuzluk ve istenmeyen etkiler oluşabilmektedir. Hasta odası gibi moralin üst derecelerde önem kazandığı mekanlarda, kullanılacak renklerin hasta üzerinde büyük etkisi vardır. Yine,, renklerin etkinliğinin bilinmesi sayesinde istenen yerlerde, uyarıcı etkisi olan renklerin kullanımıyla ilgi o noktaya çekilebilir. Yangın söndürme araçlarının kırmızıya boyanması gibi.

Mekanın ısı değerini sabit tutup renkten yararlanarak farklı ısısal etkiler yaratmak da olanaklıdır. Sarı-kırmızı renkler, ateşin rengiyle çağrışım yaparak sıcaklık hissi verirler. Buna karşılık buzun soğukluğunu çağrıştıran mavi-yeşil renkler ise soğukluk etkisi yaratırlar. Böylelikle, kırmızı-turuncu gibi sıcak renklerin kullanıldığı mekanda bulunan kişiler, o mekanı gerçekte olduğundan daha sıcak hissederler (Sirel, 1974).

Renkler içinde bulunduğumuz mekanda geçirdiğimiz zamanı tahmin etmemizde de etkin rol oynarlar. Örneğin sıcak renklerin hakim olduğu bir mekanda geçen zamanın daha fazla tahmin edildiği; ancak soğuk renklerle renklendirilmiş bir mekanda tahmin edilen sürenin, gerçek sürenin altında olduğu saptanmıştır. Buna bağlı olarak soğuk renklerin rutin, monoton işlerin yapıldığı yerlerde kullanılmasının uygun olabileceği konusunda öneriler yapılmıştır (Aydınlı, 1986). Soğuk renklerin, sükunet verici, sakinleştirici özelliklerinden bu konuda yararlanılabilir.

Renklerin insan duyguları üzerinde belirgin etkileri bulunmaktadır. Doğru kullanıldığında, renk, bir binanın karakterini ve kullanıcıda uyandırması istenen duyguları ifade edebilir. Kutlama ve eğlence duygularını ifade eden bir bina hafif ve neşeli görünüşe sahip olmalı, buna karşın çalışma ve zihinsel yoğunlaşmayı ifade eden başka bir bina sade ve etkili görünüşte olmalıdır. Her iki tip bina içinde

kesinlikle doğru görünen renkler olduğu gibi bütünüyle uygun olmayan renkler de vardır (Rasmussen, 1964).

Aşağıda renklerin kullanıcılar üzerindeki psikolojik etkileri verilmiştir (Aydınlı, 1986).

Mavi rengin, soğuk, çok uzak, ıslak, tutucu etkisi vardır. Mekanda koyu ve yoğun kullanıldığında moral bozucu, kasvet verici, açık tonlarda kullanıldığında ise yatıştırıcı ve güven verici özelliktedir. İstek uyandıran, iyiliğe ve hoşgörüy e yönlendiren bir renktir.

Yeşil rengin, serin, çok uzak, çok nemli ve durgun etkisi vardır. Kullanıldığı mekanda sakin, hassas, yumuşak bir etki bırakmaktadır.

Sarı ılık, çok yakın, kuru, hafif aydınlık hissi verir. Kullanıldığı mekanda uyarıcı, dikkat çekici etki yanında, neşelendirici yönü de bulunmaktadır.

Kırmızı rengin sıcak, yakın, kuru, büyük ve uyarıcı etkisi vardır. Kullanıldığı mekanda heyecanlandırıcı etki bırakır, hareketlilik sağlar, güç ve iktidar hissi verir.

Turuncu çok sıcak, çok yakın, çok kuru, çok büyük ve tahrik edici özellikte, neşe veren, birlikteliğe yönlendiren, ısıtıcı bir renktir.

Pembe geniş alanlarda kullanıldığında rahatsız edici etkisine karşın, küçük alanlarda zenginliği ve önemi vurgulayıcı etki bırakır. Nezaket, yumuşaklık, çekingenlik ve iyimserlik hissi verir.

Kahverengi ılık, dar, kuruluk etkisi verir. Kararlılık, ciddiyet simgeleri. Turuncu, sarı yada beyazla birlikte kullanıldığında dinlendirici, sakinleştirici bir etki yaratmaktadır. Tek başına kullanılırsa mekanda mutsuz, kederli bir hava oluşturur.

Taba evcillik, kararlılık, gerçekçilik ve yönlendiriciliği temsil eder.

Lacivert ciddiye ve geniř dūřünmeye yōnlendirir, ayrıntılara inme eğilimi verir.

Mor çok serin, çok uzak, nemli, ağır ve mistik bir etki bırakmaktadır. Huzursuzluk hissi verir, engellenme duygusu uyandırır.

Gri maviye giden tonlarda kullanıldığında kasvetli, beyaza giden tonlarda kullanıldığında ise huzurlu bir etki yaratmaktadır.

Siyah çok ılık, çok yakın, nötr, çok ağır ve cesaret kırıcı, ürkütücü bir etki bırakmaktadır.

Beyaz ise çok serin, uzak, çok ıslak etkisi yanında kullanıldığında mekanda güneş ışığını yansıtıyorsa uyarıcı, neşeli bir etki bırakmaktadır (Aydınlı, 1986).

Genel olarak kullanıcılar üzerindeki psikolojik etkileri bu şekilde olan renklerin mekan bileşenlerinin yüzeylerinde kullanıldığında değişik etkiler yarattığı gözden kaçırılmamalıdır. Örneğin, mavi renk döşeme de kullanıldığında davetkar iken duvarda kullanıldığında insan üzerinde uzaklaştıracı etki bırakmaktadır.

• Doku

Bir yüzeyin dokusu, malzemenin yapısında var olan niteliğidir. Bu nedenle ağaç kabuğu, kaya yüzeyi, hayvan derisi gibi doğal dokular olduğu gibi, tuğla, demir, plastik gibi yapay dokular da vardır. Doku, dokunmayla denenebilecek olanın görüşle izlenim kazanması olarak düşünölebilir. Görölen veya hissedilebilen bir yüzeyin dokusu, görsel veya dokunsal etkilere sert veya yumuşak gibi sözcüklerle tanımlanmaktadır.

Bir dokunun meydana gelmesi için,

- Pürüzlü yüzey veya uygun ışık,
- Dokusal derinlik yani girinti ve çıkıntı, gerekmekte;

Renklerdeki değişim ise ona görsel karakter sağlamaktadır.

Genelde doku, “derin doku-yüzeysel doku” veya “ince doku-kaba doku” olarak gruplanabilir.

Karakter formunu belirlemek için ise “düzenli doku-düzensiz doku” biçiminde bir sınıflandırma yapılabilir.

Mekanda seçilecek dokuların da insan üzerindeki etkilerini iyi değerlendirmek gerekmektedir. Kullanılan gereçlerin; sıcak-soğuk, sık-seyrek, statik-dinamik, ışıklılık anlatımlarını ortaya koyan dokuları ile mekanda heyecan, canlılık, sakinlik yada rahatsız edicilik gibi etkiler oluşturulabilir.

Doku, renk için belirleyici bir elemandır. Örneğin; ayrı dokulara sahip, aynı büyüklük ve renkteki iki yüzeyin etkisi farklı olacak, değişik renk izlenimini bırakacaklardır. Ancak, bir arada çok çeşitli doku kullanımı mekanda kararsız ve rahatsız edici bir etki verecektir (Çolpan, 1996). Düzensiz çim, tuğla gibi niteliksiz dokular tüm dikkati yüzeyin kendisine çeker.

Sert dokulu yüzeyler daha yakın algılandıkları için kullanıldıkları mekanın gerçek boyutlarından daha küçük görünmesini sağlarlar. Yumuşak dokulu yüzeyler ise daha uzakta algılandıklarından, kullanıldıkları mekanda daha büyük bir boyutsal etki yaratmaktadırlar.

Yine bazı dokusal özelliklerin, mekanın tüm olarak algılanmasında ısı etkinliği yönünden de rolü vardır. Düz dokulu yüzeyler, pürüzlü yüzeylere nazaran soğuk bir etki yaratırlar. Bu konuda, mekanda kullanılan malzemelerin ısıları da önemlidir. Düzenlemede genellikle mermer kullanılan bir mekan, hem mermere dokunulduğunda soğuk olacağı tahmin edildiğinden, hem de düz bir yüzey olması bakımından, algıda soğuk olarak bir etki bırakacaktır. Halıyla kaplı bir döşeme, pürüzlü olduğu ve dokunulduğunda sıcak olacağı tahmin edildiğinden, mekana sıcak bir algısal etkinlik verecektir (Çolpan, 1996).

• Biçim

Tasarımın şekillenmesini anlatması bakımından, üç boyutlu olarak düşünülen biçim, rengi, dokusu ve şekliyle görsel nitelik kazanan yüzeylerden oluşmaktadır. Yapılar ve mekanlar biçimleriyle algılanmaktadırlar (Divanlıoğlu, 1990).

İnsan ilk bakışta, nasıl bir mekanda bulunduğunu anlamalıdır. Biçim, mekanın esasını oluşturan bir öğedir. Belli sınırlamalara, belli anlayışlara bağlı olarak mekanlar biçim kazanırlar.

Mekanın kullanıcıları, dairesel mekanda farklı, sokak biçimindeki mekanlarda farklı şeyler algılamaktadır. Sokak biçimindeki mekanlarda hissedilen gizlilik duygusu, büyük mekanlarda yoktur. Bu tip mekanlarda her şey ortadadır ve tamamı algılanabilmektedir.

Değişik biçimlerin ve bu biçimlerin farklı şekillerde düzenlenmelerinin, mekandaki uyuma, bütünlüğe ve mekanda yaratılmak istenen etkiye katkısı büyüktür. Gerek mekanı sınırlayan yüzeylerin oluşturduğu biçim, gerekse mekanda kullanılan diğer görünen elemanların (yapısal, donatısal) biçimlerinin geri planlarıyla birlikte çevresindekilerle ilişkisi, psikolojik bir etkinlik yaratmaktadır (Ekler, 2001).

Biçimler, bilinçli kullanılarak, istenilen anlatımların oluşturulmasına katkıda bulunabilirler. Biçimleri genel olarak, geometrik biçimler ve serbest biçimler olmak üzere iki grupta toplayabiliriz. Belirli bazı biçimler, güçlü görsel etkilere sahiptirler. İnsan psikolojisi alışageldiği saf geometrik biçimleri (küp, silindir, küre vb.) görebilmeyi arzu eder (Divanlıoğlu, 1990). Geometrik biçimlerden dikdörtgen, dengeli ve dinamik bir etki yaratmaktadır. Dar açılı biçimlerin dengesiz ve rahatsızlık verici etkisine karşın, dairesel biçimler, rahatlatıcı ve dinlendirici bir etki bırakmaktadırlar (Küller, 1973). Bu etkilerden hareketle, bir işyerinin çalışma mekanlarının dikdörtgenler prizması biçiminde olması, dinamiklik etkisi yönünden tercih edilebilir. Aynı işyerinde, genel müdürün dinlenme odasında ise rahatlatıcı, dinlendirici etkisi nedeniyle dairesel biçimler aranabilir.

• Ölçü, oran ve ölçek

Mimari mekanda görsel tasarım çeşitliliği kazandıran elemanlardan biri de ölçü ve orandır. Bir niceliği, o nicelik için kabul edilmiş birimlerden birine göre oranlayarak düzenlemeye ölçü denir. Bir yapının çeşitli parçalarının birbirleri ve yapının bütünü ile meydana getirdikleri uyumlu ölçü ilişkilerine de oran denir (Kuban, 1973).

Ölçü ve oran, mekansal algılamayı belirler. Birbiriyle bağlantılı mekanların ölçüsü de algılamayı farklılaştırır. Örneğin, eğer büyük mekanlar küçüklere eklenmişse, bu insana genişleme hissi verirken eğer küçük mekanlar büyüklere eklenmişse, bu da insana kuşatılmış olma hissi verir (Hall, 1966).

Mimari yapı, insan için tasarlandığından, ölçülerinin insana göre olması gerekmektedir. Uzun süre çok dar mekanlarda kalmak çeşitli agresif davranışlara yol açar. Kuban bu konuda şunu ifade etmiştir;

“Ölçü, genellikle, insanın kendi ölçüleriyle beraber değerlendirilen bir olgudur. Yapının her şeyden önce, içlerinde yaşayan insanlarla orantılı olarak meydana gelmesi gerekir. Yapının insana göre büyüklüğü kuşkusuz işlevin gereksinimlerine bağlı olarak doğru gerçekleşmediği zaman, bazen psikolojik rahatsızlıklara neden olur. Dar bir koridor, basık bir tavan, uçsuz bucaksız bir salon, ölçüleriyle insanın psikolojik yapısında olumsuz etkiler uyandırır. Bu yüzden yapının insana göre ölçülü olması, mimari etkinin güzel olmasını sağlayan önemli özelliklerinden birisi olarak kabul edilir (Kuban, 1973)”.

Tarih boyunca binaların ölçü ve oranlarının insan üzerindeki bu gibi psikolojik etkilerinden yararlanılmıştır. Örneğin, dini yapılarda karşımıza çıkan mekan kurgusunda, ilahi duyguları sağlayıcı etkenlerden birisi de içine girilen yapının yüksek tavanlarıdır. Kullanıcının daha uygun, daha insana yakın ölçü ve oranlardan oluşmuş mekanları kullanmaları, onları mekanda huzurlu kılacaktır.

Ölçek elemanını, ölçü ve orandan ayrı düşünmek olanaksızdır. Bir çizimde görülen uzunluklarla, bunların karşıladığı uzunluklar arasındaki oran olarak tanımlanan

ölçek, mekansal anlamda, kullanıcı olan insanın boyutları ile bağlantılı olarak, gereksinimlerini yerine getirirken kullandığı boyutları açıklayan bir ölçüttür. Kullanımdaki farklar ve daha birçok etkene bağlanan ölçek, kişiden kişiye değişen özelliktedir. Kişinin kullanımında gerekli olan boyutlar ile, gerçekleştirilmiş olan düzenlemedeki boyutlar arasındaki oran, mekanın ölçeği hakkında bilgi verebilir. Düzenlemede iyi ayarlanmış ölçek, mekanın bütün olarak etkisini olumlu yönde etkileyecektir.

Eğer uyumlu bir mekan yaratılacaksa yapının etkin yüksekliği ile mekanın derinliği arasındaki oran da çok önemlidir. Yapılar, genişliğine oranla çok yüksekse baskı, çok alçaksa da mekanı kaybetme özelliği yaratacaktır. Bu nedenle, meydan gibi durağan mekanlarda yüksekliğin genişliğe oranı 1/4; sokak, cadde gibi hareketli mekanlarda ise 1/1 olursa, insanın ölçeği ve mekanı kavraması için daha olumlu bir görünüm yaratılmış olur (Konuk, 1979).

Gerekli oranların kaybolması, çevreyle özdeşleşememe, çevrenin sahiplenilmemesi, toplumsal davranış eksikliği, çevreye güven duygusu eksikliği gibi birçok kamu sağlığını ilgilendiren sorunlar meydana getirmektedir. Örnek olarak, Lewis Mumford büyük ölçekli, çevre sakinlerinin kontrolü bulunmayan geniş fakat boş yeşil alanların suç oranlarına sahne olduğunu belirtmektedir (Mumford, 1956). Bununla birlikte fazla küçük ölçek de rahatsız edicidir. Gereğinden daha dar mekan birimleri her türlü sosyal faaliyeti önleyicidir.

- Isı

Mekanın ısı değerleri normalin altında yada üstünde olduğunda mekanın kullanıcıları rahatsızlık hissine kapılıp mekanı ve içindekileri algılamakta güçlük çekecekler ve mekanı bir an önce terk etmek isteyeceklerdir. Örneğin, sıcak yaz aylarında havalandırması çalışmayan ya da olmayan kapalı alışveriş birimlerinde müşterinin bir üründen fazlasını denemeden ve diğer ürünlere bakma gereği görmeden mekanı terk etmesi gibi. Tam tersi mevsim sıcaklığıyla ters orantılı bir mekan potansiyel kullanıcıyı aktif kullanıcı haline getirecektir. Örneğin, sıcak yaz aylarında alışveriş

amacıyla girilen bir mağazada, serinliğin etkisiyle de rahatlayan kişi mağazadaki ürünleri daha dikkatle inceleyerek, belki de hesapta olmayan bir alışverişte bulunacak ya da daha sonra alışveriş etmek üzere o mağazaya tekrar uğrayacaktır (Çolpan, 1996).

- Ses

Ses, ölçülebilen fiziksel bir olaydır. Bu olay, insan üzerinde büyük bir uyarıcı etki yapar. Çevremiz çeşitli seslerle doludur. Bir mekanın karakterini kısmen kulağımıza gelen sesin niteliği ile de kavrarız. Örneğin ekonun olmayışı mekanın açık olduğunun habercisidir, yine çeşitli seslerin yankı yaptığı bir mekan, çok büyük ya da boş olduğu izlenimini bırakır. Mimari mekanlarda ise kullanılan malzemenin yutuculuğu, donatı elemanlarının sayısı ve boyutları gibi etkenlere bağlı olarak farklı özelliklerden bahsedilebilir (Gür, 1996).

Kulaklarımız bize hem uzaklık hem de yön hakkında ipuçları verir. Fakat bu konuda, mekana getirilen düzenlemelerle, kişileri farklı algılarla farklı yönlendirmek mümkün olabilmektedir. Kişilerin mekanı işitsel olarak algılaması, yankı ve reverberasyon sürelerine bağlı olarak değişik etkilere sahiptir. Reverberasyon süresinin uzunluğu ve yankının olması, mekanın biçimiyle yakından ilgilidir. Kişinin bulunduğu mekanda reverberasyon süresi uzadıkça ve yankı arttıkça, kişiye gerçekte olduğundan daha geniş bir mekanda bulunuyormuş gibi bir duygu vermektedir. Buna karşılık kısa reverberasyon süresi ise küçük bir mekanda bulunma hissi uyandırmaktadır.

İyi işitme koşullarının sağlanmasıyla birlikte, mekanda ses ile bir beraberlik sağlanması, insanları olumlu yönde etkileyecektir. Bir anıtın idrakini bütünleyen söz ve müzik yayını, yemek yerken lokantada bize eşlik eden fon müziği, mimari mekana değer katan bir özellik olabilecektir (Gür, 1996).

- **Işık**

Işık mekanı belirler, görünebilir kılar, dolayısıyla da algılanmasını sağlar. Boşluğun niteliklerinin görünmesini sağlayan ışık, mekana hayat verir. Mekana ve nesnelere üç boyut kazandırır (Yürekli, 1983).

Aydınlık, sınırlanmış olan mekanın nitelik ve niceliklerini görerek, anlamamızı sağlar. Işık şiddeti azsa görme güçlüğü ortaya çıkar. Eğer fazla ise bu kez gözlerin kamaşmasına ve görme sinirinin aşırı uyarılmasına bağlı rahatsızlık ortaya çıkar. Işık homojen dağılmak zorundadır. Uygun yönlendirilmeli, gölge yapmamalı, titreşimli olmamalıdır. Bu koşulları en iyi sağlayan ışık güneş ışığıdır.

Aydınlatma:

1. Cisimlerin kolayca fark edilmesini sağlar.
2. Çevrenin güvenli ve hoş gider özellik kazanmasını sağlar.

Merdivenlerin 30, oturma odalarının 80 lükslük bir aydınlatma değerine sahip olması gerekir. Dershanelerde bu değer 60 lüks olmak zorundadır. İşyerlerinde 100-3000 lüks arasında değişen değerler verilmektedir. Ancak bütün bu değerler yapılan işin niteliğine göre farklılık gösterir (Gül, 1993).

Yetersiz aydınlatma kazalara ve iş veriminin düşmesine neden olur. Gözler çabuk yorulur.

- **Koku**

Mekanın sahip olduğu koku, üzerinde en az araştırma yapılan konulardan bir tanesidir. Bununla birlikte, mekan kalitesini belirleyen temel unsurlardan bir tanesidir.

Koku, o mekana tanımlanabilirlik sağlarken, eylemin performansına da etki yapar. Örnek olarak, Mısır Çarşısı baharat kokusu ile özdeşleşirken, Vakkorama mağazalarının kendine has parfümü mekanın birer parçası olmuşlardır. Koku, bu kokuya yakınlığı olan insanların, bu mekanları tercih etmelerinde olumlu bir unsur olarak ortaya çıkar. Böylece birey, eylemlerini daha iyi bir performansta gerçekleştirir. Bunun aksine, tuvaletten gelen kötü koku veya bir restoranda yemek salonuna mutfaktan gelen bir yağ kokusu mekan kullanıcısı üzerinde olumsuz yönde etki yapar (İnan, 1996).

• Kalabalık

Kalabalık olma, mekan kurgusunun bir niteliği olmamakla beraber, onun bir sonucudur. Kent yaşamıyla ilişkili olan kalabalık terimi genelde, “bireylerin birbirine çok yakın, bir anlamda istiflenmiş olduklarını duymalarını ifade eden subjektif bir duygu” olmakla birlikte, kalabalık metrekaresine düşen kişi sayısı (yoğunluk) olarak belirlenmektedir (Hacıhasanoğlu, 1986.)

İnsanlar üzerinde birim mekandaki kişi adeti fazlalığının, akıl hastalıklarına ve suçluluk oranındaki artışa neden olduğu düşünülen kalabalık duygusu belirli bir ortamda bulunan mevcut kişi sayısından etkilenmekle birlikte, tamamen ona bağımlı değildir. Bazı durumlarda üç kişi bile kalabalık izlenimi verirken, bazen de çok kişiden oluşan gruplarla birlikte olmaktan hoşlanılmaktadır (Hacıhasanoğlu, 1986).

Kalabalığın neden olduğu olumsuz duygular; özgürlük kaybı, uyarılmanın artması, ısı ve gürültü artışı ve kişisel mekan kurallarının bozulması olarak özetlenebilir.

Birey bu duygular karşısında öfke, üzüntü, endişe, depresyon, kişisel hoşnutsuzluk, saldırganlık, sinirlilik gibi tepkilerde bulunurken, ulaşmak isteyip de ulaşamadığı mahremiyet düzeyini elde etmek için de diğerlerinden uzaklaşıp, mekanda tek başına oturma ve göz temasından kaçınma gibi davranışlarda bulunmaktadır (Hacıhasanoğlu, 1986).

2.2.2. Kullanıcı Gereksinimleri

Türk Dil Kurumu Sözlüğü'nde "bir şeyden belli bir amaçla yararlanmak" olarak tanımlanan "kullanmak" sözcüğünden türeyen "kullanıcı" "bir şeyden belli bir amaçla yararlanan kimse" anlamına gelmektedir (T.D.K.,1979).

Kullanıcı tiplerini yapılırken "mevcut örgüt, kurum,grup içindeki kullanıcılar, gelecekteki kullanıcılar bulunan çevre toplulukları, dıştan kullanıcılar, tesadüfi kullanıcılar (Bayazıt,1982) olarak sınıflandırıldığı gibi bazen sadece yaşa göre çocuk,genç,olgun,yaşlı (Bayazıt,1982) bazen de kültüre göre beyaz, zenci yada sarı ırk gibi, zaman zaman da karşılaştırılmalı durumlar söz konusudur. Göçmenler, akıl hastaları, sakatlar vb. (Morval,1985).

Bina ve yakın çevresi kullanıcılarını sınıflarken aşağıdaki gibi bir grupta yapılmaktadır (Yücel,1977):

1.Sürekli Kullanıcı

- Aile Bireyleri
- Semt Görevlileri
 - Görevi Sürekli Olanlar
 - Görevi Dönemsel Olanlar

2.Geçici Kullanıcı

- Konuklar
- Geçerken rastlantı sonucu çevreyi kullananlar

Kullanıcı tanımından sonra gereksinme kavramının açıklamasından önce psikolojinin temel kavramlarından biri olan güdü (motivation) konusuna değinmek faydalı olacaktır. Güdü diğer bir deyişle motivasyon, istekleri, arzuları, gereksinimleri, dürtüleri ve ilgileri kapsayan genel bir kavramdır. Temel fizyolojik kökenli güdüler dürtü (drive) kavramı ile, daha yüksek dereceli dürtüler ise gereksinme kavramı ile tanımlanır. Davranışın temelinde dürtüden gereksinmeye güdüler yatar.

“İnsan gereksinimleri : İnsanların fizyolojik, toplumsal ve psikolojik açılardan, rahatsızlık duymadan yaşamlarını sürdürmeleri ve yaptığı işlerde verimli olmalarına yardımcı olan tüm çevresel ve toplumsal koşullardır. Diğer bir tanımlamayla, insan gereksinimleri bireylerin toplum içindeki görev ve eylemlerini en etkin biçimde yerine getirebilmeleri için gerekli koşullardır (Arcan, Evci, 1999).”

İnsanın kendi gereksinimlerini algılama biçimi ve şiddeti mevcut zihinsel şemasına bağlıdır. İnsan, konuma ve zamana göre değişen beklentileri, istekleri ve gereksinimleri doğrultusunda çevreyi araştırır, bu araştırma esnasında gerekli olan algısal nesneleri seçer ve edinilen enformasyonlar şemayı değiştirir. Neisser, insan gereksinimleri ve davranışının kompleks yapısını bu beklentisel şema üzerine temellendirir (Gür, 1996).

Çevresel seçimdeki davranışın önemli bir yanını da, davranışın içsel psikolojik yönü olarak görülen çevresel istekler oluşturur. İstek, gereksinmeden daha farklı anlam taşımaktadır. İhtiyaç (gereksinme) nesnel amaçlara yönelik bir olgu iken, kavramsal olarak bir şeye duyulan eğilim, arzu şeklinde tanımlanan istek ise nesnel olanların yanı sıra ve daha yoğunluklu olarak öznel değerlendirmeleri içeren bir olgudur (Ünlü, 1986).

İstek (Öznel)	Saptama	Değerlendirme	Kullanıcı İhtiyaçları (Nesnel)
------------------	---------	---------------	-----------------------------------

İnsanın gereksinimleri, mekan düzenlemesinin en önemli belirleyici etkenlerinden birisidir. Mekan oluşturmada, en başta fiziksel, sonra sosyal ve psikolojik gereksinimlerin karşılanması zorunluluğu mevcuttur. İnsanın fiziksel gereksinimlerini karşılayamayacak, onu dış etkenlerden koruyamayacak, güveni sağlayamayacak bir mekanın, diğer işlevleri başarıyla karşılamaları zordur.

“İnsan gereksinimlerinin” sınıflandırılmasında çeşitli görüşler vardır. Bir görüşe göre; yedi temel ihtiyaç sayılmaktadır: Metabolizma, çoğalma, bedensel konfor, emniyet, hareket, büyüme ve sağlık (Alexander, 1987). Bir diğeri ise; insanın temel

ihtiyaçlarını; fiziksel emniyet, cinsel tatmin, sevgi ifadesi, düşmanlık ifadesi, tanınma emniyeti, kendiliğinden oluşumun ifadesi, kişinin toplumdaki yerinin saptanması, belirli biri insan grubu içindeki üyeliğin sağlanması ve devamlılığın emniyeti ve bir moral düzene ait olma hissi ve kişide yaptıklarının haklı olması inancı olarak sıralanmaktadır (Özsoy, 1983).

Blachere'a göre ihtiyaçlar şu gruplar altında toplanmaktadır (Şener, 1977):

- İkamet edilebilirlik ihtiyaçları
 - Fizyolojik
 - Psikolojik
 - Sosyolojik
- Ekonomik ihtiyaçlar
 - Dayanıklılık
 - Değer

Maslow ise dar bir tabandan geniş bir tavana yayılan ihtiyaç listesini şöyle sıralamaktadır (Eren, 1989):

- Fizyolojik ihtiyaçlar: Acıkma, susama, barınma vs.
- Günlük ihtiyaçlar: Güven içinde olma, tehlikelerden korunma
- Ait olma ve sevgi ihtiyaçları: Katılma, ait olma, kabul edilme vs.
- Saygı görme ihtiyaçları: Başarma, bir şeyi tamamlayıcı parça olma, farkına varılma ve onaylanma
- Kavrama ihtiyaçları: Bilme, anlama, inceleme vs.
- Estetik ihtiyaçlar: Görsel tatmin, güzellik vs.
- Kendi kendini gerçekleştirme ihtiyacı: Kapasitesini belirleme bir şeyleri gerçekleştirme

En öncelikli olanlardan en az önemlisine kadar bu temel ihtiyaçlardan herhangi birinin karşılanmaması durumunda insanlar mutsuz, stresli olmaktadır.

Mekan tasarımı insan ve onun gereksinmelerini karşılamak, insanları mutlu, huzurlu edecek mekanlar sağlamak amacı ile yapıldığından, insan için gerekli çevresel koşulları yaratmak ve ona uygun nitelikleri bilmek mimar yada plancının görevidir.

“Ancak insan gereksinimleri çok genel bir kavramdır. Mimarlıkta tasarlanan mekanları kullanacak olan insanın çevreden beklediklerine ‘kullanıcı gereksinimleri’ denmektedir. Bu bağlamda ele alınan insan, genel anlamıyla değil, o mekanı kullanacak olan, tanımı ve niteliği daha belirgin bir insan yani ‘kullanıcı’ dır” (Arcan, Evci, 1999).

“Mimarlar, gelecekteki kullanıcıların her birinin ihtiyaçlarını saptayamayacaklarını düşünerek, ortalama kullanıcının ihtiyaçlarını saptamayı öngörmüşlerdir (Özsoy, 1983). Ancak ortalama bir kullanıcı yoktur (Bayazıt, 1982). Ortalama kullanıcının ihtiyaçları karşılandığında, herhangi bir kullanıcının ihtiyaçları karşılanmış sayılmaz (Özsoy, 1983). Bu yüzden değişim içinde olan kullanıcının sürekli belirlenmesi ve her probleme göre ayrı bir belirme çalışması yapılması gerekmektedir (Bayazıt, 1982).”

Tasarım yaparken başarılı bir sonuç elde etmek isteyen mimar yada plancı hazırlamış olduğu mekanı kullanacak “kullanıcıya” yönelik bir tasarım yapmak zorunda olduğunu bilir. Bu da kullanıcının ihtiyaç ve isteklerinin ne olduğunu bilmesi gerektiği anlamına gelir. Bu durumda insanın mekandan beklediği özellikler olarak kabul edebileceğimiz “kullanıcı gereksinimleri” ni fiziksel ve psiko sosyal olarak sınıflandırmak mümkündür (Ünügür, 1989).

1. Fiziksel ihtiyaçlar

- a. Mekansal ihtiyaçlar
- b. Fiziksel çevre şartlarına ilişkin ihtiyaçlar
- c. Sağlık ihtiyaçları
- d. Emniyet ihtiyaçları

2. Psiko-sosyal ihtiyaçlar

- a. Mahremiyet
- b. Davranışsal boyutlar
- c. Estetik

1. Fiziksel ihtiyaçlar

İnsanlar hayatın her düzeyinde olduğu gibi içinde bulunduğu mekan içerisinde fiziksel beklenti içindedir. Bu ise; ortamın kullanıcıyı rahatsız etmemesi, eylemlerine uygun koşulların sağlanması diye tanımlanabilir (Arcan ve Evci, 1987).

1.a. Mekansal ihtiyaçlar

Eylem ve davranış örüntülerinin gerekleēeēi mekanlar için, insan ve ekipman boyutları ve ihtiyaca göre mekansal çeşitlilik ve llendirmenin ele alındığı durumdur. Antropometri ve ergonomi bilimlerinin girdi oluşturduğu boyut ve fonksiyona cevap veren mekan eřitliliēi bu bölümde incelenir (Toka, 1978).

Mekânın veya tasarım elemanlarının ergonomik açıdan uygun olması durumunda duyumsal performansı % 100 noktasından ařaēı doğru eker. Mekânların veya ortamların özelliklerine göre ergonomik açıdan uygun biçimde hazırlanmaması bu yüzden oldukça önemlidir.

Bundan dolayı tasarım sürecinde ergonomik etkenlerin oluşturulması ile ilgili tüm özellikleri saptamak gerekir. Bu zellikler şu şekilde sıralanabilir (nğr, 1989).

1. Eyleme ve mekâna baēlı zellikler: Mekânın zelliēine göre insanın özel bir duruş şeklinin olması veya belli bir eylem için belirli koşulların yaratılması gerekiyor olabilir, bunlar olmadığı zaman insanların adaptasyonlarının gerektiēi düzeyde olmadığı görülür.
2. Grup zellikleri: Hazırlanan mekânın belli bir grup zelliēine (yetişkin, genç, ocuk, engelli, özel özellikli vb.), farklı eylem biçimlerine veya

eyleme özel biçimlerde olması gerekebilir ve o grup üyelerinin ölçü ve özellikleri daha önceden belirlenmiş olabilir, bu veriler doğrultusunda oluşturulamayan mekânlarda uyarım anında adaptasyon yeterli düzeyde olmayabilir.

3. İnsana ait bazı özellikler: Mekânların oluşturulmasında insanların bazı genel algısal özelliklerinin bilinmesi, doğru algılanır ortamların oluşturulabilmesi için önemlidir veya algılama açısından dikkat dağıtmayacak nötr ortamların oluşturulabilmesi için önemlidir. Örneğin, normal bir insan baktığı bir vitrinde yedi ayrı nesneden daha fazla nesnenin bir arada olması halinde, yaklaşık bu rakamdan fazlasını algılayamaz.
4. Konu ile ilgili ön bilgilenme: Sosyal bir varlık olan insan; sosyal algılama kavramı içerisinde basmakalıp yargı veya hale etkisi kavramları doğrultusundaki psikolojik yapısını, dolayısıyla algısal performansını etkiler. İnsanın yapacağı mekân ziyareti öncesi mekânın içeriği ve yapısı ile ilgili ön bilgilenmesi sonucunda motivasyonu, konu üzerinde ilgisini yoğunlaştırmasını arttıracak ve uyarım anında duyumsal performansı en yüksek noktada olacaktır. Bunun tersi durumda oluşabilir. Belli bir beklenti ile başlayan mekân ziyareti eyleminde beklenilenin karşılanmaması durumunda ise o andan itibaren algılamada yani duyumsal performansta tepkisel bir düşüş olur.

1.b. Fiziksel çevre şartlarına ilişkin ihtiyaçlar

Birinci bileşen yapay iklimlendirme konusudur. İnsan belirli konfor koşulları içinde yaşamını sürdürebilmektedir. Belirli bir sıcaklık, nem hava hareketi ve yüzey sıcaklığı gereklidir. Aynı şekilde tasarım, hayvan ya da bitki barınak ve deposu olduğunda iklim koşulları bu canlıların organizmaları baz alınarak değerlendirilmektedir (Gür, 1996).

İkinci olarak görsel konfor koşulları gelmektedir. Temelde görme duyusunun yanında, okuma, TV seyretme gibi eylemlerin gerçekleştirilebilmesi için gerekli

aydınlık seviyesinin sağlanmış olması gerekmektedir. Fazla aydınlık, parlak ya da tersi karanlık ve loş ortamlar eylemin cinsine göre rahatsızlık yaratabilmektedir (Gür, 1996).

İşitsel konfor ise belirli bir gürültü düzeyinin saptanması, reverberasyon ve ses yalıtım tekniklerinin bilinmesiyle sağlanabilmektedir.

1.c. Sağlık ihtiyaçları

Uygun bir fiziki çevre içinde temizlenme-temizleme, su sağlama, pis ve kirli suların atımı, çöp toplama, gıda depolama ve zararlı hayvanlardan korunma şeklinde sıralanabilir.

1.d. Emniyet ihtiyaçları

Yapısal emniyet, deprem, su baskını, heyelan ve yangın gibi afetler, elektrik ve mekanik donanım ve eylemleri gerçekleştirirken olan durumlara karşı emniyet olarak değerlendirilir.

2. Psiko-sosyal ihtiyaçlar

Bir eylem yapılırken, eylemin türüne ve yapıldığı yere bağımlı olarak, herhangi bir psikolojik rahatsızlığın duyulmaması için gerekli koşullardır (Arcan ve Evci, 1987). Bunlar; işitsel ve görsel mahremiyet, toplumsal çevrenin insan davranışlarına ilişkin özellikleri ile insanın içinde yer aldığı mekana ait form, doku gibi estetik koşullardır.

Psiko-sosyal gereksinimler kullanıcının kültür grubuna, yaşamına ve cinsiyetine göre değişen kişisel (toplumsal, çevresel veya bölgesel izler taşır; gelenek ve görenek vb.) gereksinimlerine ilişkin özelliklerdir (Aydınlı, 1996).

2.a. Mahremiyet

Mahremiyet, bir kişinin veya grubun çevresiyle kurmak istediği toplumsal ilişkilerde denetim hakkını elde tutması veya elde tutma isteği demektir.

Mahremiyet günlük hayatımızı kesintisiz olarak sürdürebilmemiz için gerekli olan temel değerlerden bir tanesidir. Örnek olarak, ders çalışma veya benzeri bir eylemde bulunacağımızda, çevre tarafından rahatsız edilmeyeceğimiz ve eylemi maksimum performansta gerçekleştireceğimiz noktalar ararız. İstenilen düzeyde performans sağlayabilecek çevreyi bulduğumuzda ise memnuniyet duygusu ortaya çıkar. Böylece bireyler günlük yaşamın süregelen baskısından ve denetiminden uzak olarak istedikleri eylemleri rahatsız olmaksızın gerçekleştirirler (İnan, 1996).

Mahremiyet davranışı, tercihlerimizi özgürce yapmamızı ve davranışsal yetkileri en üst değerlere taşımamıza yardımcı olur. Böylece birey sosyal eylemleri de kontrol edebilir. Davranışsal yetki kazanmada en önemli araç, mekanın kontrolü, örnek olarak egemenlik alanının oluşturulmasıdır. Bu sayede birey kendi egemenlik alanına sızacak etkileri de denetleme gücüne sahip olur (Ittelson, 1976).

Mahremiyeti kontrol eden mekanizmalar, yüz ve vücut simgeselliği, sözlü uyarılar, şiddet tepkileri, yasaklayıcı mekansal göstergeler ve çeşitli tasarım önlemleri olarak tanımlanabilir. Geçmeyiniz, oturmayınız, koparmayınız gibi işaretler, kapılar, balkonlar, çitler, merdivenler, uzun koridorlar, tampon bölgeler ve kulisler denetim mekanizmaları olarak görev yaparlar (Gür, 1996).

Mahremiyet ya da gizlilik kavramı mimarlık eğitiminde stüdyo bazında en çok üstünde durulan, işlev konusunun eleştirisinde en çok kullanılan kavramlardan birisidir. İlk kez mimarlık söylemine Chermayeff ve Alexander'ın (1971) çalışmalarıyla girmiştir. Chermayeff ve Alexander mahremiyeti dört mekansal kategoride incelerler; özel, yarı özel, yarı kamusal ve kamusal mekanlardır. Chermayeff ve Alexander bu mekanların belli bir hiyerarşiye göre bir dizi denetim kilidiyle birbirine açılmasının çağdaş insan üzerindeki stresi azaltacağını savunur.

Bugünkü toplu konutların başarısız kaldıkları yan, yarı özel ve yarı kamusal alanların iyi çözülemeyişleri ya da çözümsüz bırakılmalarıdır. Apartmanlarda gürültü, görüntü ve kokuyla ilgili denetim sağlanamamakta, yarı özel mekan sayılan bahçeler çok katlı konutlarda yaratılamamaktadır. Sonuçta çocuk oyun alanları kısıtlanmakta ve bu durum strese neden olmaktadır. Diğer yandan kapı açıldığında konut yabancı gözlerle kendini sunmakta ve kullanıcı kendini her an denetim altında hissetmektedir (Gür, 1996).

Kültür, cinsiyet ve kişilik farklarını göz önünde bulunduran Hall da mekanı dört ana alana bölmüştür.

Bunlardan ilki **mahrem mekandır**. 0 ile 50 cm arasında değişir. Bu mekan, kişinin en yakınlarıyla paylaştığı ve kendi inisiyatifinde olan bir mesafedir. İkincisi **kişisel mekandır**. 50 cm ile 125 cm arasında değişen bu alan yine kişinin tercihine bağlı olarak gerektiğinde yabancılarla da paylaşılan bir mekandır. Üçüncü, **sosyal mekandır**. 125 cm ve 4 m arasında olan bu mekan 4 m'den sonra yerini **genel topluma açık mekana** bırakır. Kişilerin mahrem ve kişisel mekanları kalabalık yabancılar ve etkileri tarafından sürekli ihlal edilirse bu durum kişide stres yaratır (Hall, 1966).

Bu alanlar sadece ortaya koymak istediğimiz davranışlara değil algısal sistemimizin etkin olduğu boyutlara bağlı olarak da belirlenmiştir. Örneğin kol boyumuz, sesimizi yükseltmeden işitilmemizi sağlayan uzaklık, vb. (Gür, 1996).

Genel olarak baktığımızda, mahremiyet insanın hayatını sürdürebilmesi için en temel davranış biçimlerinden biridir. İnsanın kendini çevreye karşı gizleme ve sergileme tezatlıklarını dengeleyici bir unsur olarak ortaya çıkar. Bu dengeleyici özelliğindeki değer farklılıkları ise, insanın ruhsal veya fizyolojik yapısında kendini olumlu ve olumsuz bir biçimde gösterir (İnan, 1996).

2.b. Davranışsal boyutlar

Tüm fiziki ölçülendirmenin dışında psikolojik faktörlerin ışığında, kişilerin eylem ve davranışları için gerekli boyutlardır.

M.Ö. 5. yüzyılda yaşamış olan ünlü Çin şairi La Otze'nin "Binanın varlığı, duvarları ile çatısında değil,, içinde yaşanan mekandır." sözleri, mekanın olması için insan yaşantısının önemini ortaya koymaktadır. Eylemleri gerçekleştirecek olan insanın var olmasıyla mekan anlam kazanmaktadır. Mekanın yaşanılabilir olmasıyla birlikte, kullanıcının eylemlerinin yerine getirilebilmesi söz konusu olmaktadır. Mimari mekanın amacı, kişilerin gereksinimlerini karşılamaktır. Kişiler, gereksinimlerini karşılamak amacıyla birtakım davranışlarda bulunurlar. Mekanın kullanıcı gereksinimlerinden doğan eylemlere göre uzmanlaşması gerektiği düşünülebilir. Gereksinimlerin belirlediği eylem ve eylem grupları, mekanın niceliksel ve niteliksel karakterini saptamaktadır. Belirli eylemlerin, belirli mekanlarda yerine getirilmesi için mekanın bu eylem ve eylem gruplarına göre düzenlenmesi gerekmektedir (Lang, 1974). Bir tiyatro binasında, oyunu seyretme eylemi ve oyunu sergileme eylemi birlikte bir seyretme-sergileme eylem kalıbını oluşturur ve bu gereksinime göre, sahneyle bütünleşen, bir seyir salonu mekanını gerekli kılar.

Eylemler için gerekli olan koşullar, mekanın boyutları, biçimi, düzenleme içindeki yeri, sirkülasyonla olan ilişkileri, donatı, tesisat gibi özelliklerine etki etmektedir. Bunun yanında, kişilerin, kültürlerden kaynaklanan eylemlerin yapılış biçimindeki farklılıklar da mekanı değişik yönlerden etkiler.

Kullanıcıların, eylemlerinde kullandıkları araçlarla birlikte kullanılış ya da işleyiş bakımından gereğe uygun olarak, eylemlerini gerçekleştirmek için bir düzene ve düzeni sağlayacak büyüklüğe gereksinimleri vardır. Bu büyüklük, işleve uygun gruplamalar yapılarak, işlevsel mekan olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneğin, yatak grubunun yatak odasını oluşturması gibi.

2.c. Estetik

İnsanlarda estetik değer yargıları; yaş, cinsiyet, eğitim durumu, etnik veya bölgesel köken, milliyet, olayın değerlendirildiği zaman-dönem, çağdaşı zamandaki diğer oluşumlar, sosyal değer yargıları, mekanın türü, mekana bağlı eylemler vb. birçok kritere göre oluşur ve de kişilere göre de değişir (Aydınlı, 1993).

Kişilerin girdikleri mekanı değerlendirdikleri estetik ölçülere bakıldığında renk, doku, biçim, vb. gibi kriterler devreye girmektedir (Aydınlı, 1993).

2.2.3. Algılama Kuramları ve İlkeleri (Gestalt Kuramı)

Algılama, duyu organlarını uyaran nesnelerin, niteliklerin veya olayların farkında olunmasıdır. Bireylerde sadece saf duyum ile ilgili deneyimler çok nadirdir. Ne zaman garip bir gürültü duysak, bu gürültü ne kadar alışık olmadığımız bir gürültü olursa olsun, onu hemen tanıdık bir gürültü ile bağdaştırırız. Aynı şekilde hiç tanımadığımız, bize tamamen yabancı ve garip bir resim görsek, onu bilinçsiz olarak daha önce gördüğümüz benzer bir biçim veya şekille bağdaştırırız. Hangi yaşta olunursa olsun duyu organlarımızla aldığımız bilgi birikimleri, yorumlama işlemine tabi tutulur. Bir çocuk için portakal, oynanacak renkli bir top iken, yetişkin için kahvaltıda suyu içilecek bir meyvedir.

Immanuel Kant'a göre, biz bazı şeyleri olduğu gibi değil, bizim istediğimiz biçimde görürüz. Herhangi bir zamanda algıladıklarımız sadece uyaranın yapısına bağlı değil, aynı zamanda ortama, önceki deneyimlerimize, o andaki duygularımıza, genelde istek, tutum ve amaçlarımıza bağlıdır.

Algı kuramları

Lang, algılama kuramlarının başlıca iki başlık altında toplanabileceğini belirtmektedir (Lang, 1987):

- Duyuma dayalı algılama kuramları
- Bilgiye dayalı algılama kuramları

Duyuma dayalı algı teorileri, birinci olarak; ampirik-görgücü (empiricism), ikinci olarak; transaksiyonel-devinimsel (transactionalism), ve üçüncü grup olarak, doğuştancı (nativist) ve rasyonalist (rationalist) olmak üzere üç gruba ayrılır. Ampirik algı, duysal deneyimlerle elde edilen, doğuştan olmayan, duyulara dayalı algıdır. Transaksiyonel teori ise, algılamada kişisel deneyimlerin rolünün etken olduğu düşüncesi üzerine kurulur. Üçüncü grubu oluşturan nativist teoriler algının doğuştan geldiği, sonradan öğrenilmediği savını desteklerken, rasyonalist teoriler ise, duyumlardan akılcı çıkarımlar yapmak üzerine temellenir.

Biçim (form), eş bütünsellik (isomorphism) ve alan kuvvetleri (field forces) gibi üç temel kavram üzerine kurulu olan Gestalt algı teorisi, duyuma dayalı algı teorileri içinde sınıflandırılabilirken, bu teoriye göre, bütün, parçaların (öğelerin) toplamından fazladır. Başka bir deyişle, duysal girdiler beyinde organize bütünler haline gelerek, bütün, bileşenlerin toplamından da üstün bir yapı kazanır. Tüm algılar biçimlerden, biçimler ise nokta düzlemlerden oluşur. Biçim algısının gerçekleşebilmesi için yedi etkenin varlığından söz edilmekte ve bu etkenler, yakınlık, benzerlik, çevrelemek, devamlılık, kapalılık, bölge ve simetri şeklinde sınıflandırılmaktadır. Bu teorinin, her ne kadar görsel algı üzerine odaklandığı düşünülse de, duyuların dışında, birçok etmen gestalt ilkelerinin örgütlenmesinde önemlidir. Bu etmenler fiziksel olabileceği gibi, geçmiş deneyimler ve hatta bireyin içinde bulunduğu anlık durumla ilgili psikolojik etmenler dahi olmak üzere geniş bir yayılımla sınıflandırılabilir.

Duyuma dayalı algılama teorilerinin diğer bir örneği olan transaksiyonel teoriler, algının yaşamsal sürecin bir parçası olduğunu savunur. Bu görüş Ittelson'ın söylemi ile benzerlikler göstermektedir. Birey ve çevre arasında dinamik bir ilişki olduğu düşüncesi, beraberinde teorinin birey, çevre ve algının karşılıklı bağımlılıkları üzerine temellenmesini getirmektedir. Nesne, içinde bulunduğu bağlamdan koparılmaksızın algılanırken, öznenin içinde bulunduğu gerçeklikler kadar, anlık

değerlendirmeler de önemlidir. Algılamada deneyimin rolü üzerine temellenen bu kuram bazı kabullere sahiptir:

- Algı çok yönlüdür.
- Algı pasif bir süreçten öte, aktif bir süreçtir.
- Algı, davranışı, algılayan ve algılanan gibi kavramlara ayırarak tanımlanamaz.
- Algı, bir anlamda koşullandırılmış uyarı ve yanıtlarla açıklanamaz.
- İnsan-çevre ilişkisi dinamiklidir.
- Geçmiş deneyimler kadar, o andaki içsel-dışsal durum ve etkenler de önemlidir.
- Geçmiş deneyimler, bireyin o anda bulunduğu durumu da etkiler.
- Algı beklentiler ve eğilimler tarafından yönlendirilir.

Bilgiye dayalı algılama kuramlarına ise ekolojik yaklaşımlar örnek gösterilebilir. Duyuma dayalı kuramlardan olan Gestalt ve transaksiyonel teorilerin aksine, algının dayanağı geçmiş deneyimlerden de öte, temel olarak çevrenin ve bireyin sahip olduğu bilgilerdir. Ekolojik teoriler, öncüsü olan Gibson'ın adı ile anılmaktadır. Gibson, çevresel bilgiyi, renk, doku, biçim gibi fiziksel özelliklerini temel alan literal ve işaret-simge boyutunda, kavramsal yönlerinin etkin olduğu şematik olmak üzere iki gruba ayırmaktadır (Lang, 1987).

Gestalt kuramı ve ilkeleri

Almanca 'biçim' anlamına gelen 'gestalt' sözcüğü, algı psikolojisinde "Aralarında dinamik bağlar olan parçaların oluşturduğu anlamlı bir bütün" şeklinde yorumlanmaktadır. Daha sonraları bu sözcük bir kuram oluşturmakta ve bir bütünü incelerken, onu yine bir bütün olarak ele almak gerektiğini savunmaktadır.

Gestaltistlere göre bir bütüne anlam veren, onu oluşturan parçalar değil, parçaların ne biçimde bir araya geldikleri, diğer bir deyişle parçalar arasındaki ilişkidir. Objelerin, yalnızca duyu organları yardımıyla görünüşlerine göre belirlenebileceğine, insan bilgisinin onların gerçek dünyasına ulaşamayacağına ilişkin felsefi bir görüş olan

Fenomenalizm yaklaşımı, Gestaltistlerin geliştirdiği yöntemlerle güçlendirilmiştir. Gestalt yaklaşımı, çevreden bilgi almanın (öğrenmenin) kavrama yoluyla kabul etmekte ve kavramayı “amaç ve araçlar arasındaki mantıklı bağların anlaşılması olarak” tanımlamaktadır.

Köhler’in zihinsel şemalarla çevresel düzen arasındaki ilişkiyi açıklayan deneysel çalışmaları, Gestalt algı teorileri’nin temelini atmıştır. Buna göre, çevreyi oluşturan nesneler, belirli bir düzen içinde bir araya gelmekte ve algılama bu düzenin öğeleri tarafından oluşan zihinsel şemalarla açıklanmaktadır. Algısal düzenlemenin en basit, ancak en temel ilkesi, “zemine karşı şekil olarak algılanan biçimler görsel etkinliğe sahiptir; şekil, arka yüzeyi oluşturan zemin içinde anlam kazanır” ifadesiyle tanımlanan şekil-zemin ilişkisidir. Şekil-zemin ilişkisi, tersine çevrilebilen kavramlarla, rasgele bir araya gelmiş öğelerin belirli bir düzen içinde algılanmaları için onlara anlam kazandırır (Ayyıldız, 2000).

Gestalt teorisi, son yıllarda mimarların, sanatçıların, çevresel tasarımcıların duygu ve düşüncelerini etkilediği gibi; çevrenin nasıl algılandığını açıklayan ekolojik yaklaşımlar kapsamında yer alan estetik algılama problemlerine de ışık tutmaktadır. Gestalt teorisine göre, bir bütüne anlam veren, onu oluşturan parçalar değil; bu parçaların ne şekilde bir araya geldikleri ve parçalar arasındaki ilişkidir. Bu ilişkiyi anlamak için **form**, **izomorfizm** ve **alan kuvvetleri** kavramlarına kısaca göz atmak gerekmektedir. Form, görsel dünyada kapalı ve kurguya dayalı bir öge olarak tek başına etkinliği olan temel bir kavramdır; geri plandaki zeminin homojen etkisini kesmeden, onunla bütünleşen, ancak kendini belirgin kılan şekil etkinliği ile algılanır. Formun algılanmasını etkileyen birçok ilke geliştirilmiştir: bunlar, yakınlık, benzerlik, kapalılık, devamlılık, süreklilik, kuşatılmışlık ve simetri ilkeleridir. Görsel organizasyonda yakınlık ilkesi en basit koşullarla gerçekleşir: Göreli yakınlık, duyuşal birimlerin birbirleri arasındaki bağlantıda çok az direnç ortaya koyduğundan, birbirine yakın öğeler, görsel olarak bir arada gruplanma eğilimi gösterirler. Estetik deneyimi kolaylaştırmak için yakınlık ve benzerlik ilkeleri, alan kuvvetleri oluşturan formun etkili bir görünüm kazanmasına yardımcı olmaktadır. Kapalılık-tamamlama

ve iyi devamlılık ilkeleri de, insanların, süreklilik gösteren ögeleri tek bir bütün olarak algılama eğilimi gösterdiğini açıklamaktadır (Lang, 1987).

Tüm bu ilkeler izomorfizm yardımıyla açıklanır. Nörolojik süreçlerin altında yatan bilimsel nedenlerle algısal deneyim sonucu ortaya çıkan biçimler arasında varsayımına dayalı bir paralellik, izomorfizm kavramını açıklamaktadır. Rudolph Arnheim (2007)'e göre, görsel objelere bakıldığında yaşanan, hissedilen “kuvvetler” beynin görme merkezinde aktif olan fizyolojik kuvvetlerin psikolojik karşılığı olarak düşünülebilir. Beyinde fizyolojik olarak meydana gelen bu süreç aslında, algılanan objelerin fiziksel özelliklerini yansıtmaktadır. Alan kuvvetlerinin matematikte olduğu gibi, bir uygulama alanına, bir doğrultuya ve bir çekim kuvvetine sahip olduğu söylenebilir. Bu kuvvetler, *pragnanz* ilkesiyle yönetilir. Bu ilkeye göre algılama, farklı koşullar altında dengeli ve sabit formda oluşmaktadır. Kısaca özetlersek, Gestalt teorisi, tüm algılarımızın bir bütün içinde organize edildiğini açıklar. Sözgelimi güçlü bir forma sahip bir bina, çevresindeki diğer binalara, tüm doğal ve yapay ögelerin oluşturduğu arka forma (zemine) göre şekil olarak algılanır. Çizgisel, yüzeysel ve hacimsel etki belirli bir “devinim” yaratarak onun şekil olma özelliğini güçlendirdiğinde, estetik beğenme, haz duyma başlamaktadır. Bu ilişki insanın nörolojik süreci ve algılanan deneyim arasındaki izomorfik güçle açıklanmaktadır. Bu olgu, sanatta ve mimarlıkta biçimin ifade kazanması ve Gestalt teorisi arasındaki ilişkiyi açıklamada son derece önemlidir. Arnheim (1971)'e göre Gestalt teorisi yardımıyla, estetik deneyimde dinamik ve ifade gücü olan özelliklerin, neden algılamanın ani ve güçlü nitelikleri olduğu açıklanabilmektedir. Buna göre, insan beyni üç boyutlu fiziksel güçler gibi çalışır ve kendini sağlam biçim kalıplarına doğru yöneltir. Bu beyinsel işlem, dış dünyadaki somut varlıkların iyi biçim özelliklerini ve sağlamlığını yaratan fizik güçlerle paralellik taşımaktadır. Gergi, basınç, burulma, denge gibi fizik terimleriyle, devinim yaratan etkiyi açıklamak olasıdır (Arnheim, 1971).

Gestalt ilkeleri

Görsel dünya son derece karmaşıktır. İnsan zihni ise bu karmaşıklıkla mücadele etmek için çeşitli stratejiler geliştirmektedir. Zihin her zaman karşılaştığı sorunların çözümünde en basit, en kestirme yolu bulmak ister; bunu da ortak özellikleri olan nesneleri gruplar haline getirerek yapar. Bir başka ifadeyle, somut dünyayı yaşayıp tecrübe eden bireyler olarak, seçerek algıladığımız nesnelere ait bilgileri zihnimizde daha basit ve tutarlı hale getirmek için onları organize ederiz. Bu gruplama ve organizasyon işlemi ise Gestalt'ın gruplama ve organizasyon prensipleriyle mümkün olmaktadır (Arnheim, 1977; Lang, 1987). Buna göre;

a. Şekil-zemin ayrımı yasası

İnsan zihni görsel algılama içerisinde, gördüğü şeyleri 'zemin' ve 'şekil' olarak iki parçaya ayırma eğilimindedir. Genellikle doğada baskın olan elemanlar şekil olarak algılanırken, insan zihni şekil olarak algıladığı nesnenin sınırlarını zihnine kaydetme eğilimindedir.

b. Yakınlık yasası

Bu algısal organizasyon ilkelerine göre, görsel elemanlar aralarındaki mesafeye ve yaklaşma durumlarına göre gruplandırılma eğilimindedirler. Nesnelerin şekilleri, büyüklükleri tamamen farklı olsa da, zihnimiz birbirine yakın pozisyonda bulunan elemanları gruplandırarak organize etme eğilimi taşımaktadır.

c. Kapanma-tamamlama yasası

Gestalt'ın bir diğer organizasyon yasası olan kapanma-tamamlama yasasına göre, zihnimiz bir bütünü oluşturan, onu tamamlayan elemanları gruplandırma eğilimindedir. Bütünselliklerle ilintili olan bu yasaya göre, insan zihni algısal boyutta kendisine verilen bilgileri bir bütünü oluşturacak biçimde tamamlar.

d. Benzerlik yasası

Gestalt prensiplerinden bir diğeri olan benzerlik yasasına göre, belirli özellikler açısından (renk, şekil, biçim, doku, vb..) ortak özellikler gösteren nesneler insan zihninde gruplandırılarak algılanırlar.

e. Süreklilik yasası

Algılamada nesnelerin sürekliliği, bitiş noktalarının ötesine kadar taşınarak gruplandırma yapılmaktadır. Görsel açıdan sürekliliği ritmik bir biçimde gerçekleşen nesnelerin dış sınırları göz tarafından takip edilir ve herhangi bir yön değiştirmeye uğramadan algılanır.

3. YÖNTEM

3.1. Araştırma Yöntemi

Bu çalışma kapsamında, kentsel dış mekan örneği olarak Süleyman Demirel Üniversitesi Kampus alanı seçilmiştir. Çalışmanın amacına yönelik olarak yapılan literatür araştırmasının oluşturduğu kuramsal çerçeve bağlamında, örnek alan üzerinde anket çalışması yapılmıştır. Anket çalışması; öğrenciler, akademik personel ve idari personelden oluşan üç kullanıcı grubuna yönelik olmuştur.

3.1.1. Anket Çalışması

Temel soru: Bir anket projesi nasıl tasarlanmalı ve yürütülmelidir? Başarılı bir anket tasarımı dikkate alınması gereken 7 temel aşama söz konusudur.

1. Projenin amaçlarını oluşturmak- Ne öğrenmek istiyoruz?

SDÜ Stratejik Planı'nda belirlenen vizyon kapsamında; kentsel tasarım ve planlamaya duyarlı üniversite kampus alanının yeniden gelişimi ve başarılı dönüşümünü sağlamak amacıyla bir dizi kampus dış mekan tasarım kaidelerini ve stratejik planlama standartlarını tanımlamaktır. Tasarım kaideleri, bireyin amacı, sağlığı ve refahı yanı sıra genelde üniversitenin vizyonu, ayrıntıda stratejik mekânsal hedefleri destekleyecek yerleşke düzeni ve yapılarına altyapı oluşturan felsefenin kurgulanmasını sağlar. Bu bağlamda, yerleşke alanının gelecekteki gelişimi ve dönüşümüne yönelik tasarım kaidelerini hazırlarken, her şeyi saran tasarım ilkeleri ya da objektifleri öncelikle tanımlanmalıdır.

Bu anket çalışmasıyla, kampus kullanıcılarının dış mekan kavramından ne anladıkları, kampus içerisinde en çok kullandıkları dış mekanların nereler olduğu, kampus içerisindeki güvenliği nasıl buldukları, mevcut binalar, dış mekanlar, mevcut tasarımdaki yapısal ve bitkisel çevre düzenlemesi, kampus dış mekanlarındaki yönlendirme işaretleri, kampus-kent ulaşım bağlantısı vb. konulardaki fikirleri

öğrenilmeye çalışılmıştır. Böylece, kullanıcıların kampusü nasıl algıladıkları, mevcut kampus tasarımında gördükleri olumlu ve olumsuz yönler belirlenmiştir.

2. Modeli / örneği tanımlamak- Kimle / kimlerle görüşülecek?

Bu aşamayı tanımlayan iki ana kısım vardır: hedef kitlenin belirlenmesi (hedef kitleyi oluşturan kesimlere ulaşılamazsa, temel araştırma hedeflerine başarıyla ulaşmak mümkün olmayabilir); örnek sayısını / kaç kişiyle görüşüleceğini belirlemek (gerekli öngörü derecesi ve kullanılabilir zamana bağlı olarak değişebilir. Ayrıca, örnek sayısını artırmak, sadece öngörüğü kolaylaştırabilir)

Bu bağlamda, anket çalışması temel olarak Süleyman Demirel Üniversitesi Kampus kullanıcıları arasında yapılmıştır. Kullanıcı grubu öğrenciler, akademik personel ve idari personel olarak üç ana gruba ayrılmıştır. Doğu ve batı kampuslerinde yaklaşık olarak toplam 20000 öğrenci, 2000 akademik personel ve 2000 idari personel olduğu kabul edilmiştir. %2 oranı esas alınarak 400 öğrenci, 40 akademik personel ve 40 idari personel olmak üzere toplam 480 kullanıcıyla anket yapılmıştır.

3. Görüşme yönteminin seçilmesi- Nasıl görüşülecek?

Belirlenen kullanıcı gruplarıyla yüz yüze görüşülerek anket çalışması yapılmıştır.

4. Soru formunun oluşturulması- Ne sorulacak?

Anketin hazırlanmasında ilk kural, ortama uygun olarak tasarlanmasıdır. Yani, sorunun ne anlama geldiği anlaşılır olmalıdır. Bu nedenle, uzun anket formu ve sorulardan kaçınılmalı, sorular kısa ve basit olmalıdır. Sorular, üç gruba ayrılabilir: kesinlikle bilinmeli, bilinmesi faydalı ve bilinmesi iyi olur.

Tüm sorulara, “fikrim yok”, “diğer” ya da “hiç” gibi cevap seçenekleri eklenmelidir. Üç temel soru tipi kullanılabilir: çoklu seçim, sonu açık rakamsal ve açık metin. Oran ölçüleri ve hemfikir ölçüleri, soruların genel iki tipidir. Oran ölçülerinde: en iyiden

en kötüye doğru (5 seçenekli) veya 10'dan 1'e doğru (10 seçenekli) olabilir. Örneğin, mevcut yerleşke tasarımını nasıl buluyorsunuz?. Anlaşma ölçülerinde ise, tamamen aynı fikirdeyim den hiç katılmıyorum fikrine doğru. Örneğin, aşağıdaki söylemlere ne oranda aynı fikirdesiniz?

Bu bağlamda hazırlanan anket çalışması Ek-I ' de verilmektedir.

5. Soru formunun ön sınaması- Soruların sınanması?

Hazırlanan anket soruları öncelikle farklı bölümlerde okuyan on öğrenci üzerinde sınanmış olup, soruların anlaşılabilirliği, ulaşılmak istenen hedefe yönelik olup olmadığı anketi cevaplayan öğrencilerin eleştirileri göz önünde tutularak değerlendirilmiş ve sorularda küçük değişiklikler yapılarak son haline getirilmiştir.

6. Görüşmelerin yönetilmesi ve dataların girilmesi – Soruların sorulması?

Öğrenci kullanıcı grubu üzerinde yapılan anket çalışmaları, kampüsü tanıma ve kampüste vakit geçirme oranları daha yüksek olduğu için her bölümün 3. ve 4. sınıf öğrencileri arasında, dersi veren öğretim elemanının izniyle derslerin ilk 15-20 dk. da uygulanmıştır. Anket cevaplanırken sınıfta bulunularak öğrenciler tarafından yöneltile sorular cevaplandırılmış, açıklayıcı bilgiler verilmiştir. Akademik ve idari personel kullanıcı gruplarına ise anketler dağıtılmış, daha sonra cevaplanan anketler toplanmıştır.

7. Datanın analizi- Raporun üretilmesi?

480 kampüs kullanıcısına uygulanarak elde edilen anket verileri SPSS 15.0 programına girilerek her sorunun yüzdesel değerleri ve korelasyonları tablolar ve grafikler halinde çıkarılmıştır.

Bu yedi temel aşama uygulanarak, anket soruları hazırlanmış, uygulanmış ve değerlendirilmiştir.

3.2. Analiz Yöntemi

Bu bölümde örnek çalışma alanı olarak seçilen Süleyman Demirel Üniversitesi Kampus Alanı, şehir teorisyeni Kevin Lynch'in çevresel imaj sisteminin öğeleri olarak ortaya koyduğu beş mekansal elemente göre analiz edilmiştir.

3.2.1. Mekansal Elementler

Kevin Lynch (1960) "The Image of the City" adlı kitabında kent imajının, insanlara son derece yarar sağlayan (pragmatik) ve anlamsal boyutu ile görsel tatmin sağlayan bir kavram olduğunu ortaya koymuştur. Kentsel mekanların, bu mekanlarda yaşayanlar tarafından taşıdığı anlamı ortaya koymaya çalışan Lynch, çevresel imaj sisteminin öğelerini şöyle açıklar:

1. Yollar, insanları yönlendiren hareket kanalları (paths),
2. Kesişim noktaları, kavşaklar, meydanlar gibi kritik noktalar (nodes),
3. Kenarlar, fiziksel sınırlamalar (edges),
4. Bölgeler, çeşitli etkinliklerin süreklilik kazandığı mekanlar (district),
5. Referans noktaları, çevreyi simgeleyen etkili yapılar (landmark) dır.

Bir yerden bir yere hareket eden insanların yönünü belirleyen ve temel zihinsel haritalar olarak hizmet veren yollar, herhangi bir hareket kanalı, koridorlar, sokaklar, kaldırımlar, nehir veya su kanalları gibi süreklilik gösteren öğeler tarafından temsil edilmektedir.

Yollar gibi süreklilik etkisi veren, ancak bağlayıcı, birleştirici değil, ayırıcı öğeler olarak dikkat çeken kenarlar genelde bir alanı sınırlayan öge olarak tanımlanmaktadır. Forma paralel giden, kesilen, yüzeysel ve hacimsel karakteri ile o çevrenin biçimsel etkinliğine önemli ölçüde katkıda bulunmaktadır.

Ortak bir karaktere sahip olarak bilinen şehrin bir bölgesi, bir semt, kendine özgü, tanımlanabilir bir kimlik taşımaktadır. Gestalt ilkelerinin yakınlık ve benzerlik

ögeleriyle açıklanabilen bir semt (district), homojen bir dokuya, arazi kullanımına ve kesin, açık bir kontur çizgisine sahiptir. Sözelimi batıda büyük kentlerde bulunan 'Çin Mahalle'leri görsel ve işlevsel farklılığı ile diğer bölgelerden ayrılarak tipik bir semt özelliği göstermektedir.

Bir şehirde yoğun insan aktivitelerinin yer aldığı belirgin noktalarda, özellikle, birbirini kesen yollarda, farklı davranış 'setting'lerine rastlamaktayız. Bir meydan, metro istasyonu gibi stratejik olarak diğer yerlerden farklılık gösteren, 'nodes' olarak hizmet veren bu yerler, çoğu zaman bir 'landmark' tarafından da desteklenerek, kentsel etkinliklerin buralarda yoğunlaşmasına neden olmaktadır.

Görsel olarak kolaylıkla fark edebilen, gözlemciye kolay hatırlanabilmesi için bazı ipuçları veren referans noktaları 'landmark' olarak tanımlanmaktadır. Gestalt şekil-zemin ilişkilerinde olduğu gibi, çevrelerindeki diğer yapılardan görsel olarak farklılık gösteren, şekil olarak algılanan bir etkinliğe sahiptir.

Yukarıda açıklanan bilgiler doğrultusunda örnek çalışma alanı olan Süleyman Demirel Üniversitesi Kampus alanı mekansal elementlerle analiz edilerek taşıt ve yaya yolları; eğitim, barınma, spor, sağlık ve yeşil alan bölgeleri; düğüm noktaları; referans noktaları ve sınırlar grafiksel olarak gösterilmiştir (Bknz. 4.1.1.).

4. BULGULAR

Bu bölümde, kuramsal çerçevede elde edilen bilgiler doğrultusunda, anket ve analiz çalışmaları değerlendirilmiştir. Analiz edilen kampus alanı üzerinde, anket sonuçlarında ortaya çıkan, kullanıcıların olumlu gördükleri mekansal özelliklerin vurgulandıkları, olumsuz gördükleri mekansal özelliklerin giderildiği, kullanıcı gereksinimlerinin karşılandığı noktasal tasarım önerileri getirilmeye çalışılmıştır.

4.1. Analiz ve Anket Bulguları

Yapılan analiz ve anket çalışmaları ile,

- Kampusteki mevcut taşıt ve yaya yolları, farklı kullanım alanları, düğüm noktaları, referans noktaları ve fonksiyonları birbirinden ayıran sınırlar,
- Kullanıcı profili
- Mevcut kampus tasarımının kullanıcı tarafından nasıl algılandığı
- Kampus kullanıcılarının dış mekandan ne anladığı ve kampusteki mevcut dış mekanlar hakkındaki düşünceleri
- Kampus kullanıcılarının mevcut dış mekanların yapısal ve bitkisel çevre düzenlemesi hakkındaki düşünceleri
- Kampus içi ve dışı ulaşım bağlantıları hakkındaki kullanıcı düşünceleri
- Mevcut kampus tasarımının, kuramsal çerçevede anlatılan kullanıcı gereksinimlerini karşılayıp karşılamadığı ve kullanıcı gereksinimleri
- Mevcut kampus tasarımındaki olumlu ve olumsuz yönler

belirlenmiştir.

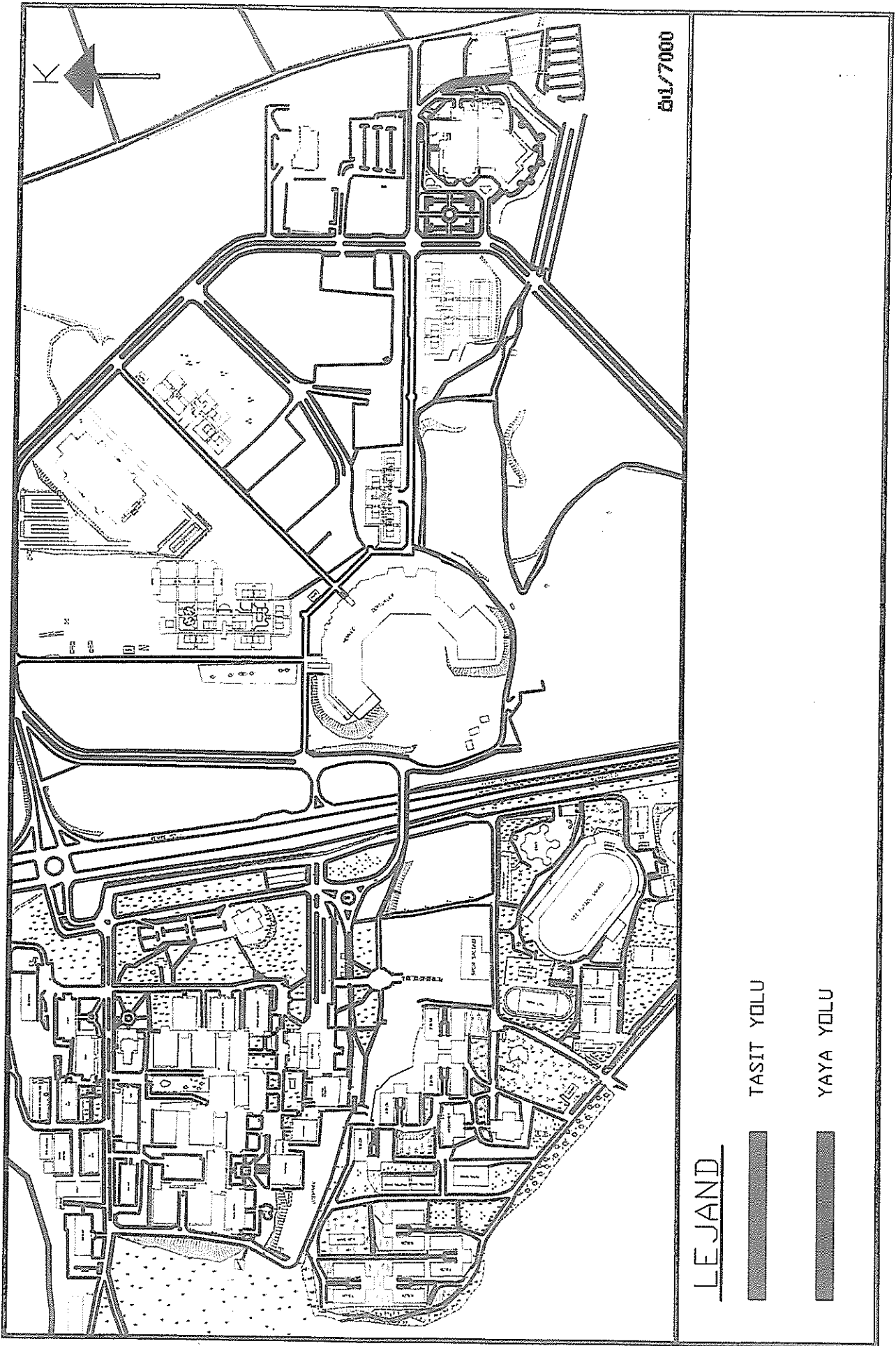
4.1.1. Analiz Bulguları

Yapılan “yollar” analizinde kampus içerisindeki mevcut taşıt ve yaya yolları 1/7000 ölçekli kampus planı üzerinde gösterilmiştir (Şekil 4.1.). Analiz sonucunda kampus

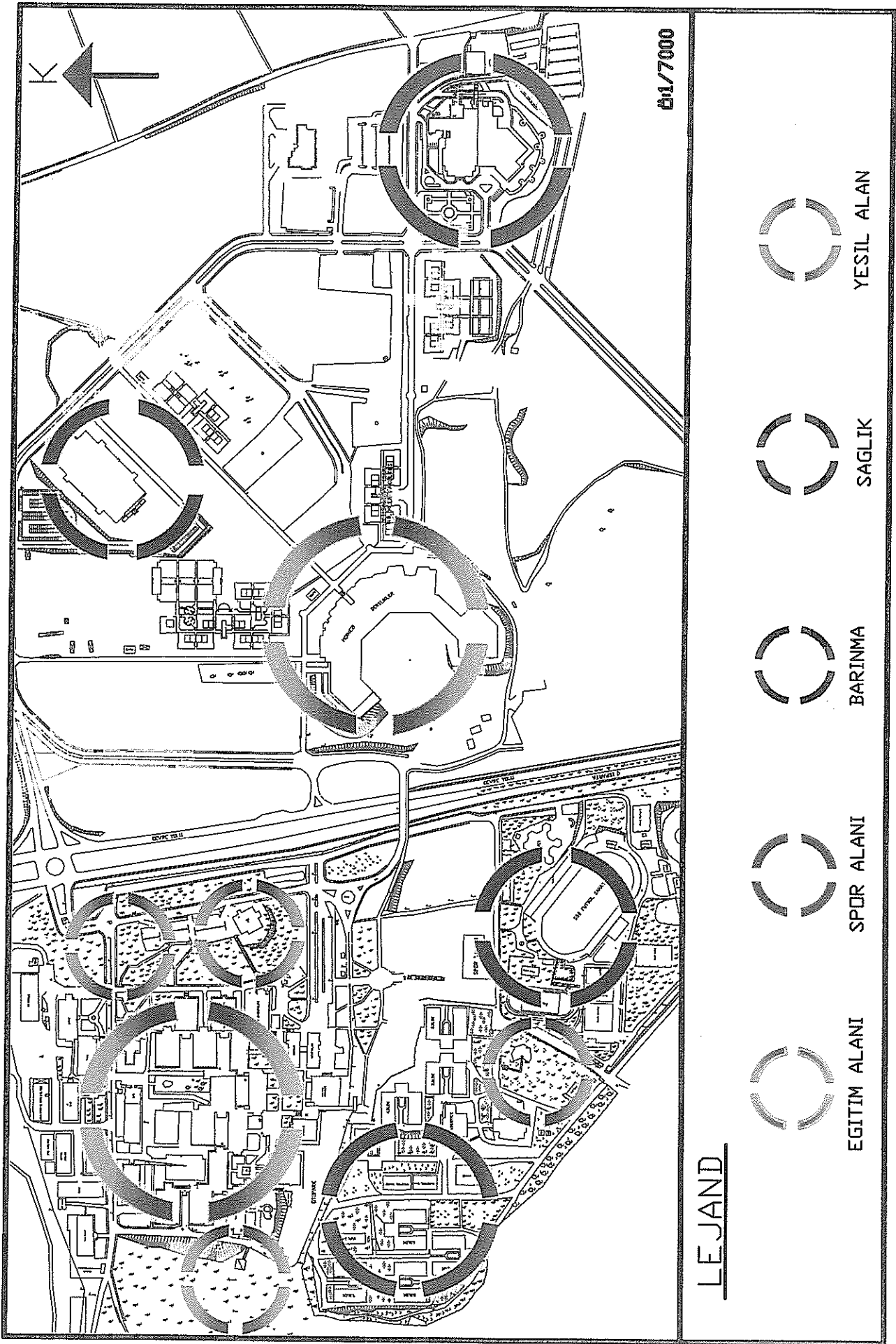
içerisine taşıtın girdiği, yaya yolları ve bağlantılarının belirsiz olduğu ve yayalara öncelik verilmediği, bisiklet yollarının olmadığı bulgularına ulaşılmıştır.

“Bölgeler” analizinde ise kampus alanı fonksiyonları bakımından bölgelere ayrılmıştır. Böylece doğu kampusunda *merkezi derslikler*; batı kampusunda *mühendislik fakültesi* odaklı iki **eğitim** alanı; batı kampusunün güneyinde ve doğu kampusunün kuzeyinde yer alan spor komplekslerinden oluşan iki **spor** alanı; batı kampusunda yer alan yurt binalarından oluşan **barınma** alanı; doğu kampusunün en doğusunda yer alan hastane, diş hekimliği ve tıp fakülte binalarından oluşan **sağlık** alanı ve batı kampusunda yapılar ve yollar arasında kalan sınırlı **yeşil** alan belirlenmiştir (Şekil 4.2.). Doğu kampusunda hiç yeşil alan yer almamaktadır.

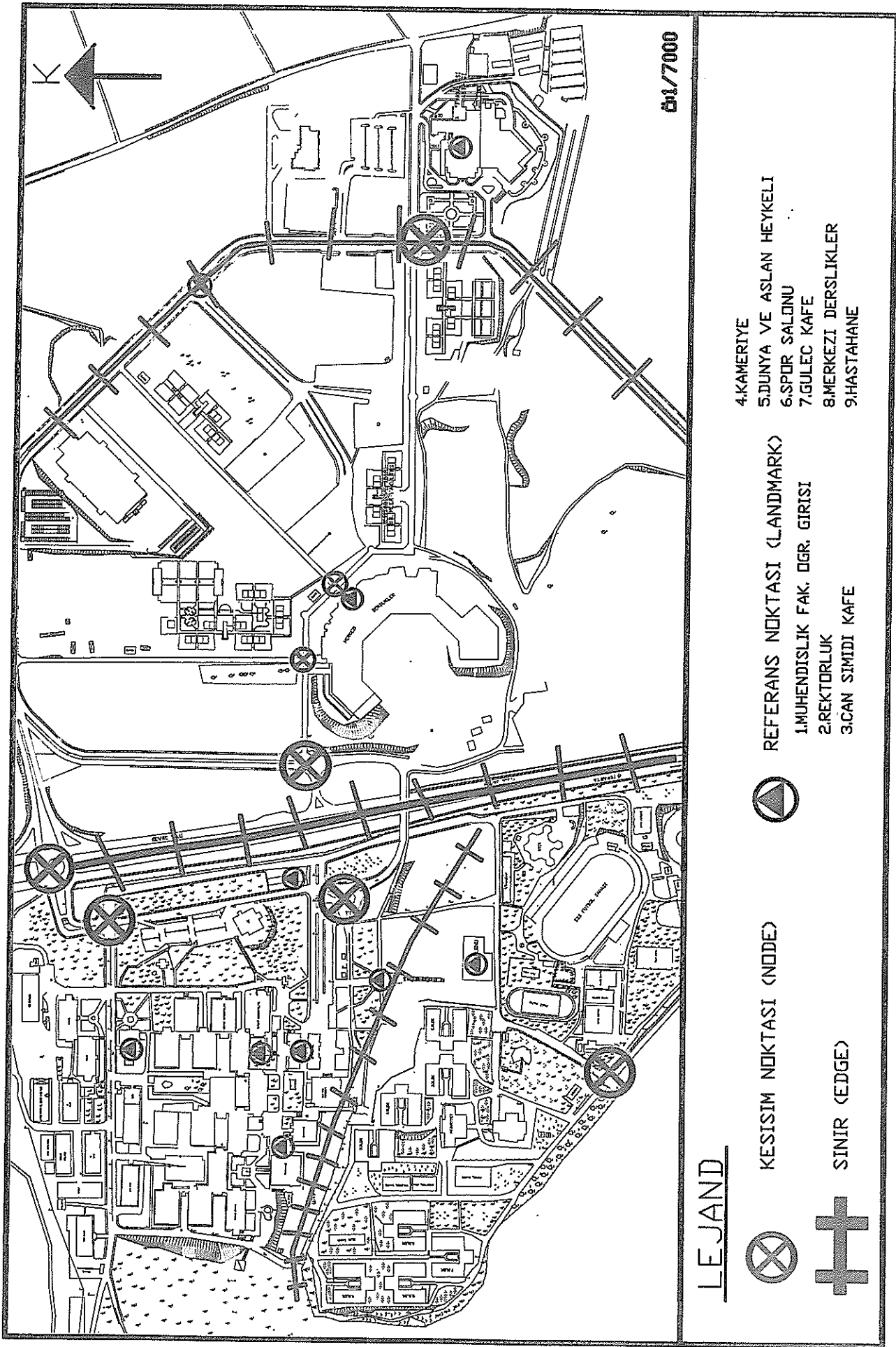
Şekil 4.3. de kesişim noktaları (düğüm noktaları), referans noktaları ve sınırlar gösterilmektedir. Taşıt yollarındaki kavşaklar dağılma ve yönlendirmenin olduğu **kesişim noktaları** olarak kabul edilmiştir. Batı kampusündeki mühendislik fakültesi öğrenci girişi, rektörlük binası, can simidi kafe, kameriye, dünya ve aslan heykeli, spor salonu, güleç kafe ve doğu kampusündeki merkezi derslikler ve hastahane binaları görsel olarak kolaylıkla fark edebilen, gözlemciye kolay hatırlanabilmesi için bazı ipuçları veren **referans noktaları** ‘landmark’ olarak gösterilmiştir. Batı ve doğu kampusünü doğal bir sınır gibi ayırdığı için “Isparta-İstanbul şehirlerarası karayolu”, doğu kampüsüyle hastahaneyi ayırdığı ve doğu kampusünü sınırladığı için şekil 4.3.de gösterilen taşıt yolu, batı kampusunda mühendislik fakültesi çevresiyle yurt binalarının olduğu alanı ayıran kot farkından kaynaklanan topoğrafik sınır “edge” (**sınır**) olarak belirtilmiştir (Şekil 4.3.).

Şekil 4.1. Kampüs mekansal analizi (paths)

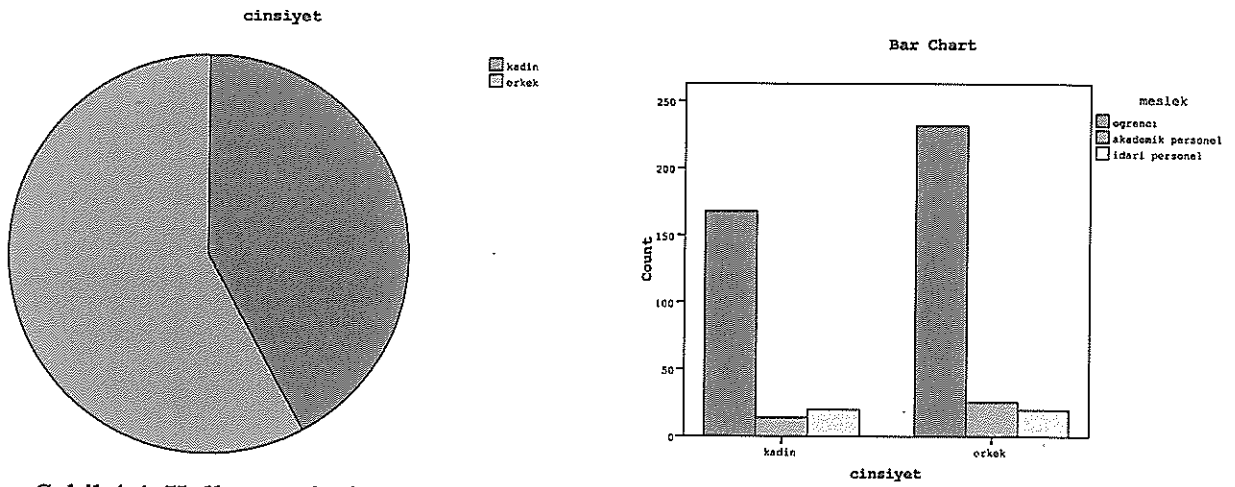
Şekil 4.2. Kampüs mekansal analizi (districts)

Şekil 4.3. Kampüs mekansal analizi (nodes, edges, landmarks)

4.1.2. Anket Bulguları

Ankete 400 öğrenci, 40 akademik personel ve 40 idari personel olmak üzere toplam 480 kampüs kullanıcısı katılmıştır. Kullanıcı profilini incelediğimizde, 480 kullanıcının 202'sinin kadın, 278'inin erkek olduğu görülmektedir (%42,1 kadın, %57,9 erkek). Şekil 4.4.'de cinsiyet oranlarının genele ve mesleklere göre dağılımı gösterilmektedir.

Şekil 4.4. Kullanıcı-cinsiyet oranları

Ankete katılanların yaş aralıkları ise tablo 4.1.de görülmektedir.

Çizelge 4.1. Yaş yüzdeleri

	Yaş	Frequency	Percent
Valid	20,00	39	8,1
	21,00	128	26,7
	22,00	134	27,9
	23,00	90	18,8
	24,00	4	,8
	25,00	5	1,0
	28,00	6	1,3
	31,00	3	,6
	34,00	3	,6
	35,00	3	,6
	36,00	4	,8
	37,00	2	,4
	38,00	10	2,1

39,00	9	1,9
40,00	10	2,1
41,00	2	,4
42,00	9	1,9
44,00	2	,4
45,00	10	2,1
46,00	2	,4
50,00	3	,6
57,00	2	,4
Total	480	100,0

Çizelge 4.2. Öğrenci-yaş yüzdeleri

Öğrenci	20	21	22	23	24	25
	%9.8	%32	%33.5	%22.5	%1	%1.3

Çizelge 4.3. Akademik personel-yaş yüzdeleri

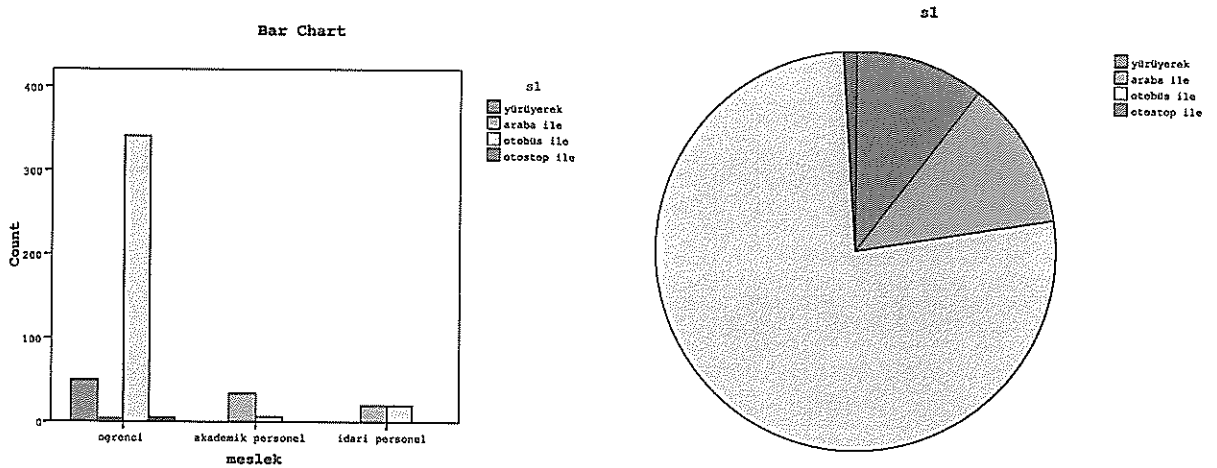
Akademik	28	31	34	35	36	38	39	40	42	45	50	57
Personel	%15	%7.5	%7.5	%7.5	%5	%5	%7.5	%15	%12.5	%5	%7.5	%5

Çizelge 4.4. İdari personel-yaş yüzdeleri

İdari	36	37	38	39	40	41	42	44	45	46
Personel	%5	%5	%20	%15	%10	%5	%10	%5	%20	%5

Ankete katılanlar hakkındaki genel bilgilerden sonra anket sorularının nasıl cevaplandırıldığı grafik ve tablolarla değerlendirilmiştir.

Soru1: Kampus alanına nasıl geliyorsunuz?

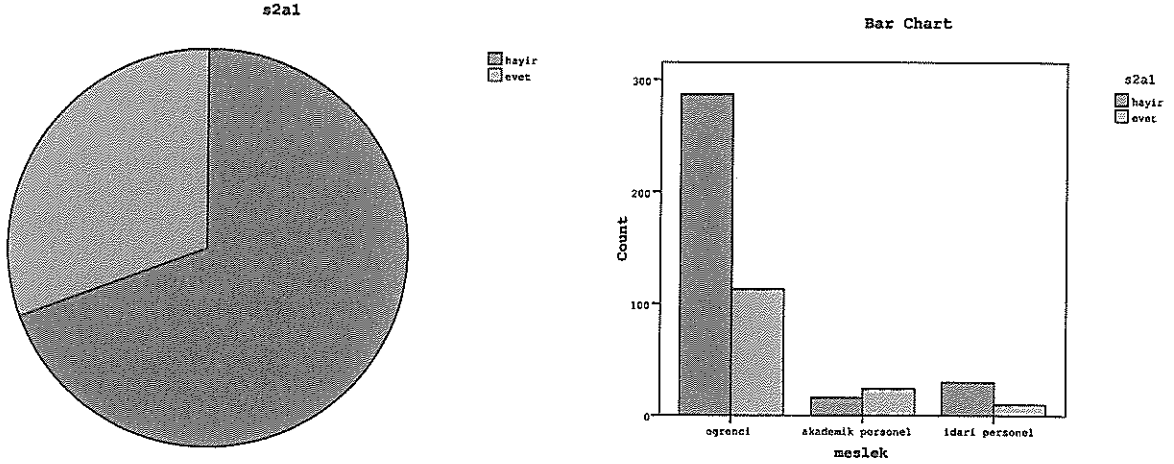
Şekil 4.5. “Kampus alanına nasıl geliyorsunuz?”

Ankete katılan 480 kullanıcının %10,4’ü yürüyerek, %12,1’i araba ile, %76,5’i otobüs ile ve %1’i otostopla kampuse gelmektedir. Meslekleri kendi içlerinde grupladığımızda; öğrencilerin %12,5’inin yürüyerek, %1’inin özel arabası ile, %85,3’ünün otobüs ile ve %1,3’ünün otostopla geldiği görülmektedir. Akademik personelin ise %85’i özel araba ile kampuse ulaşırken %15’i otobüsle gelmektedir.

Ankete katılan 40 idari personelde ise özel şahsi arabası ile gelenlerle otobüsü kullananların sayısı birbirine eşittir, yürüyerek gelen ise yoktur.

Soru2: Kampus alanında dış (açık) mekanlar devince ne anlıyorsunuz?

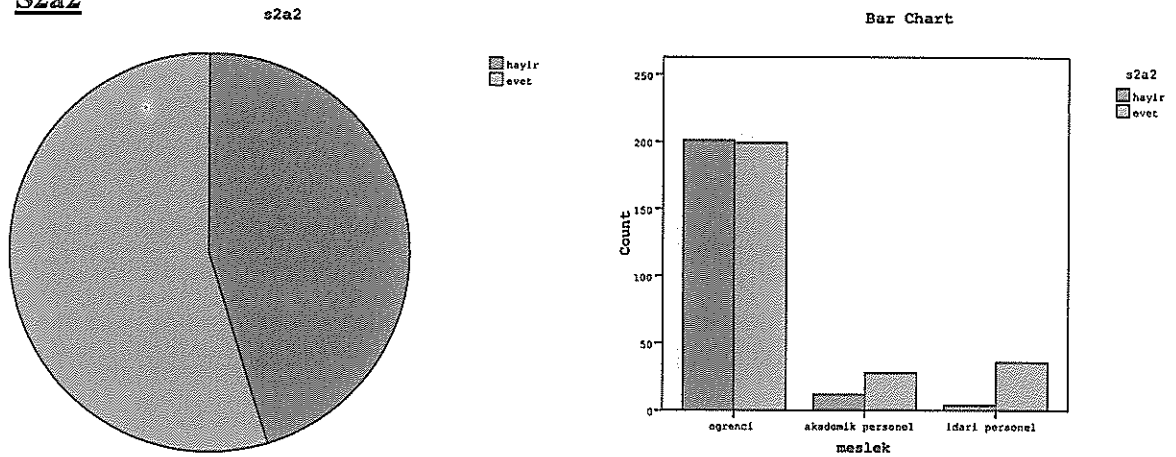
S2a1

Şekil 4.5. Kampus ana girişleri

Ankete katılan 480 kullanıcının 333'ü (%69,4) "kampus ana girişlerini" *dış mekan* olarak anlamadığını söylerken 147'si (%30.6) bu soruya "evet" olarak cevap vermiştir.

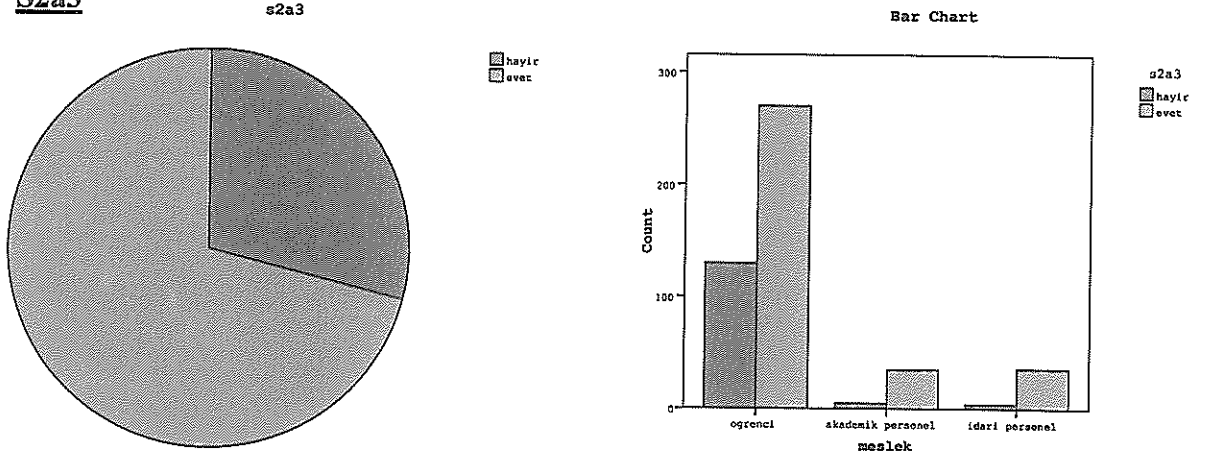
S2a2

Şekil 4.6. Toplanma, buluşma mekanları

Ankete katılan 480 kullanıcının 217'si (%45.2) “toplanma, buluşma mekanlarını” *dış mekan* olarak anlamadığını söylerken 263'ü (%54.8) bu soruya “evet” olarak cevap vermiştir.

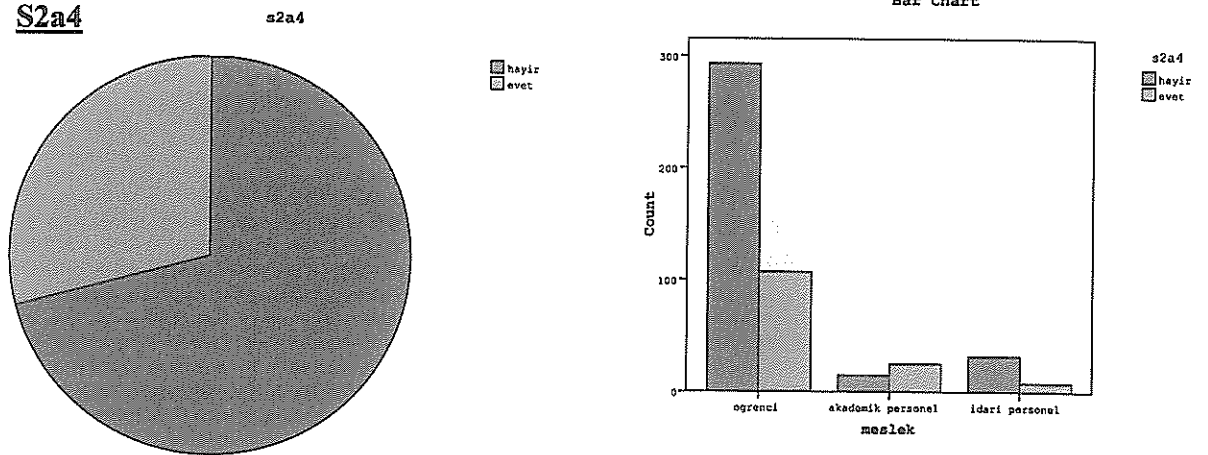
S2a3

Şekil 4.7. Açık yeşil (çimenlik) alanlar

Ankete katılan 480 kullanıcının 139'u (%29) “açık yeşil (çimenlik) alanları” *dış mekan* olarak anlamadığını söylerken 341'i (%71) bu soruya “evet” olarak cevap vermiştir.

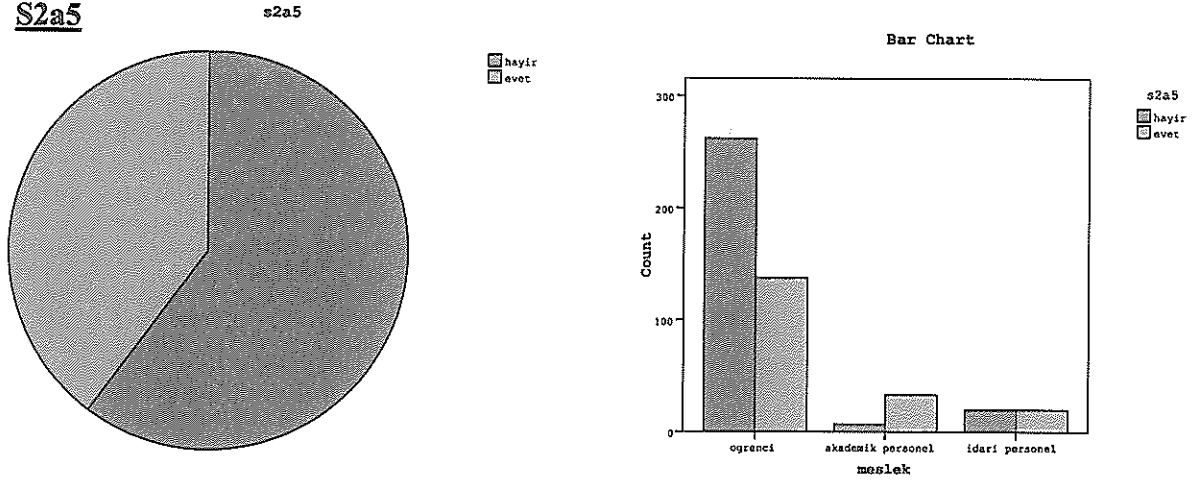
S2a4

Şekil 4.8. Binalara bitişik dış mekanlar

Ankete katılan 480 kullanıcının 340'ı (%70.8) “binalara bitişik dış mekanları” *dış mekan* olarak anlamadığını söylerken 140'ı (%29.2) bu soruya “evet” olarak cevap vermiştir.

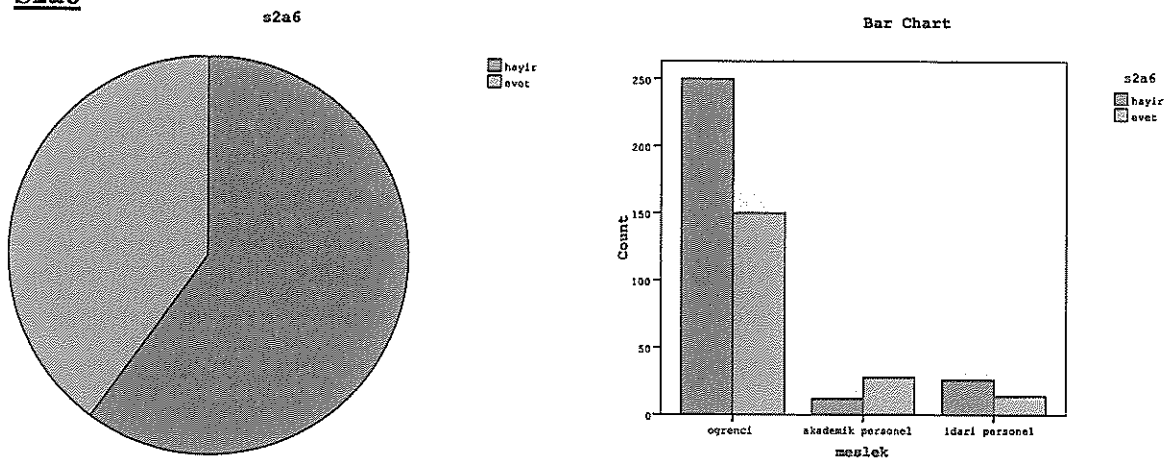
S2a5

Şekil 4.9. Taşıt yolları ve otopark alanları

Ankete katılan 480 kullanıcının 289'u (%60.2) “taşıt yolları ve otopark alanlarını” *dış mekan* olarak anlamadığını söylerken 191'i (%39.8) bu soruya “evet” olarak cevap vermiştir.

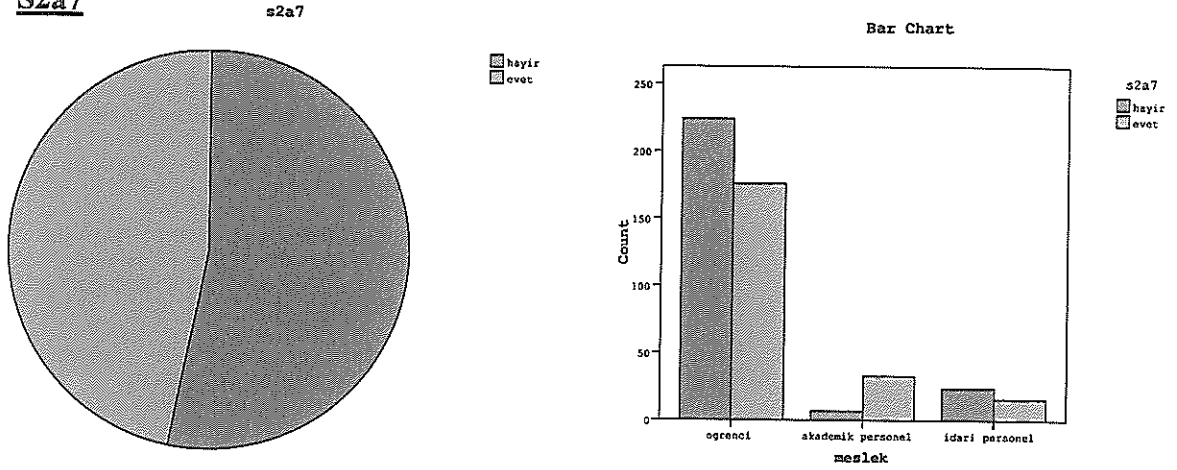
S2a6

Şekil 4.10. Bisiklet yolları ve parkları

Ankete katılan 480 kullanıcının 288'i (%60) "bisiklet yolları ve parklarını" *dış mekan* olarak anlamadığını söylerken 192'si (%40) bu soruya "evet" olarak cevap vermiştir.

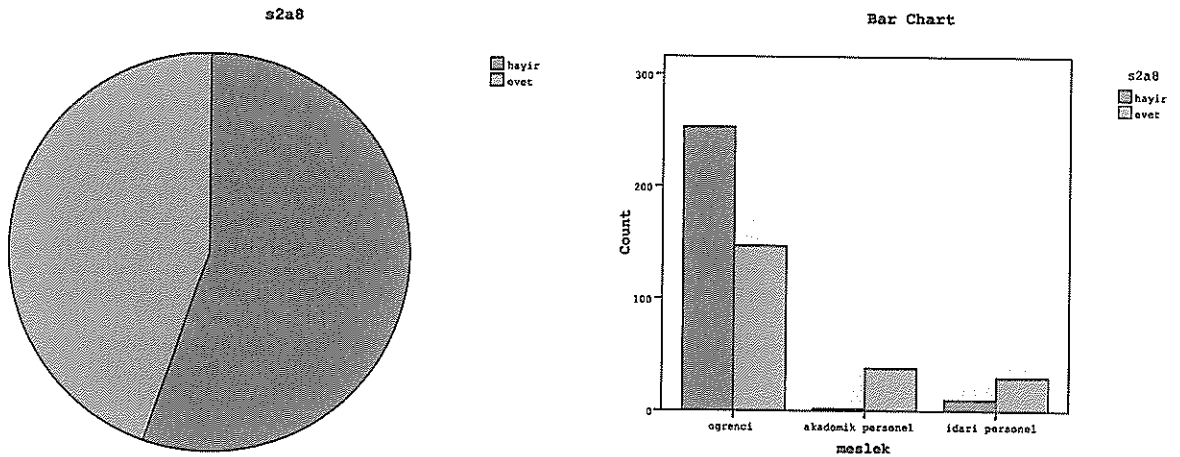
S2a7

Şekil 4.11. Binalar arasında kalan iç bahçeler

Ankete katılan 480 kullanıcının 255'i (%53.1) "binalar arasında kalan iç bahçeleri" *dış mekan* olarak anlamadığını söylerken 225'si (%46.9) bu soruya "evet" olarak cevap vermiştir.

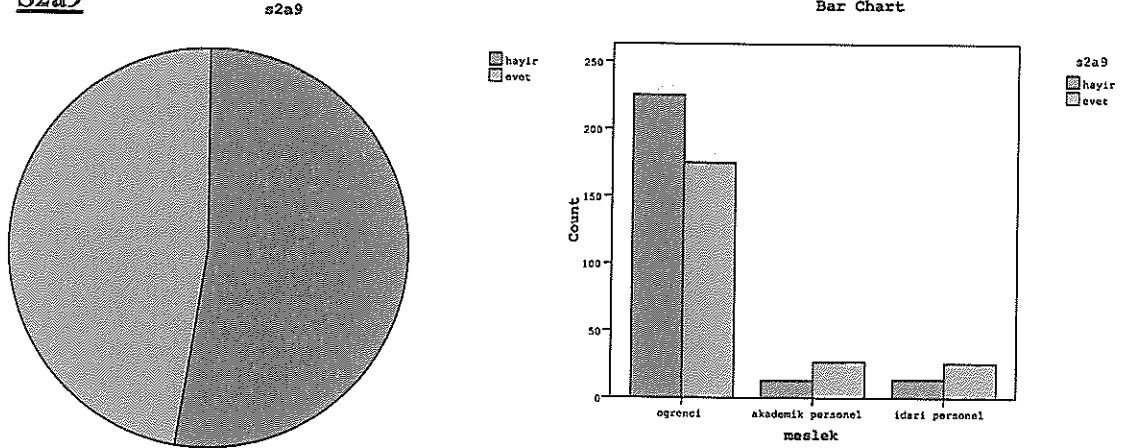
S2a8

Şekil 4.12. Yaya yolları, patikalar ve merdivenler

Ankete katılan 480 kullanıcının 265'i (%55.2) “yaya yolları, patikalar ve merdivenleri” *dış mekan* olarak anlamadığını söylerken 215’si (%44.8) bu soruya “evet” olarak cevap vermiştir.

S2a9

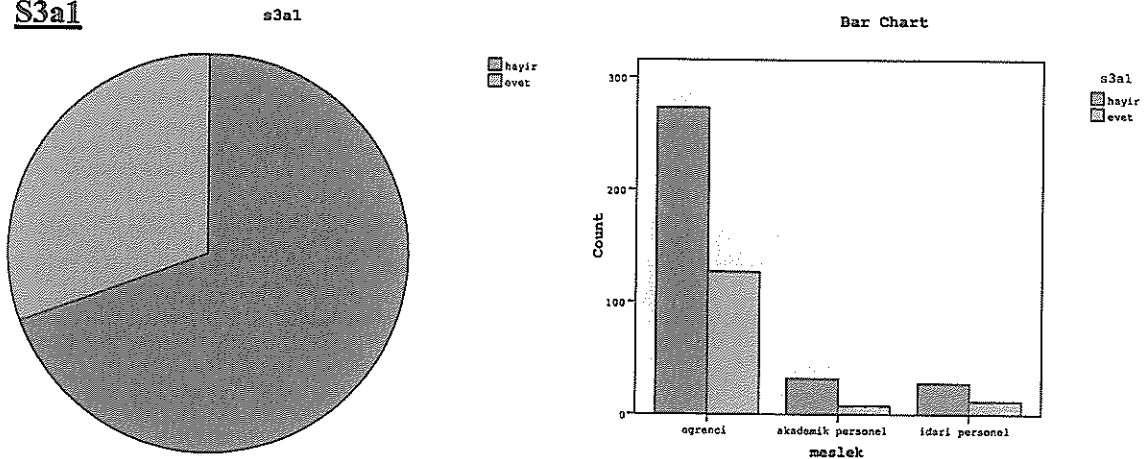

Şekil 4.13. Spor ve rekreasyon alanları

Ankete katılan 480 kullanıcının 252’i (%52.5) “Spor ve rekreasyon alanlarını” *dış mekan* olarak anlamadığını söylerken 228’si (%47.5) bu soruya “evet” olarak cevap vermiştir.

Soru3: Kampus içerisinde en çok kullandığınız dış mekanları tercih etmenizde aşağıdakilerden hangileri etkilidir?

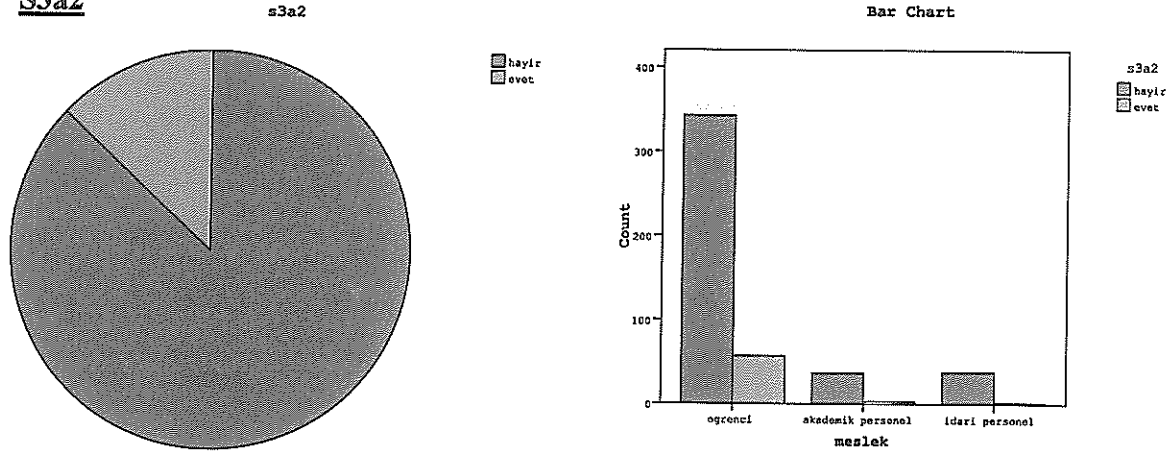
S3a1

Şekil 4.14. Çeşitli bitkilerin ve yeşilliğin olması

Ankete katılan 480 kullanıcının 147'si (%30.6) “çeşitli bitkilerin ve yeşilliğin olmasının” kampus içerisinde en çok kullandıkları dış mekanları tercih etmelerinde *etkili* olduğunu söylerken 333'ü (%69.4) *etkili olmadığını* söylemiştir.

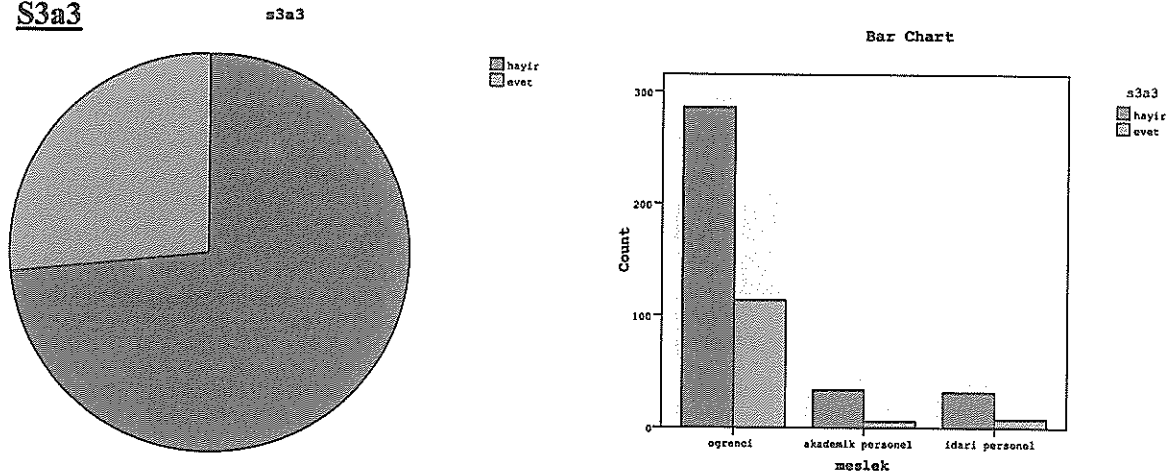
S3a2

Şekil 4.15. Görsel ölçek uygunluğun olması

Ankete katılan 480 kullanıcının 62'si (%12.9) “görsel ölçek uygunluğun olmasının” kampus içerisinde en çok kullandıkları dış mekanları tercih etmelerinde *etkili* olduğunu söylerken 418'i (%87.1) *etkili olmadığını* söylemiştir.

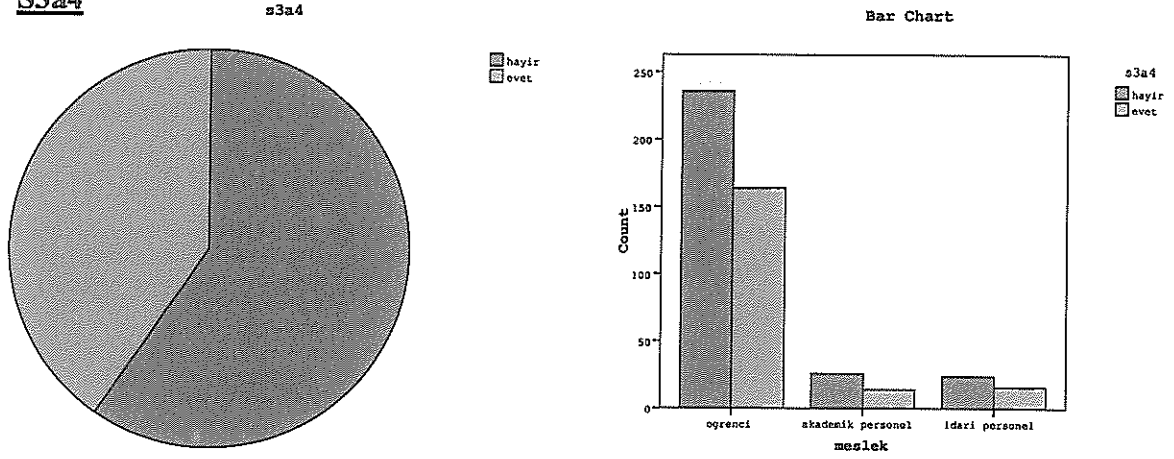
S3a3

Şekil 4.16. Fakültemize yakın olması

Ankete katılan 480 kullanıcının 128'i (%26.7) “fakültelerine yakın olmasının” kampus içerisinde en çok kullandıkları dış mekanları tercih etmelerinde *etkili* olduğunu söylerken 352'i (%73.3) *etkili olmadığını* söylemiştir.

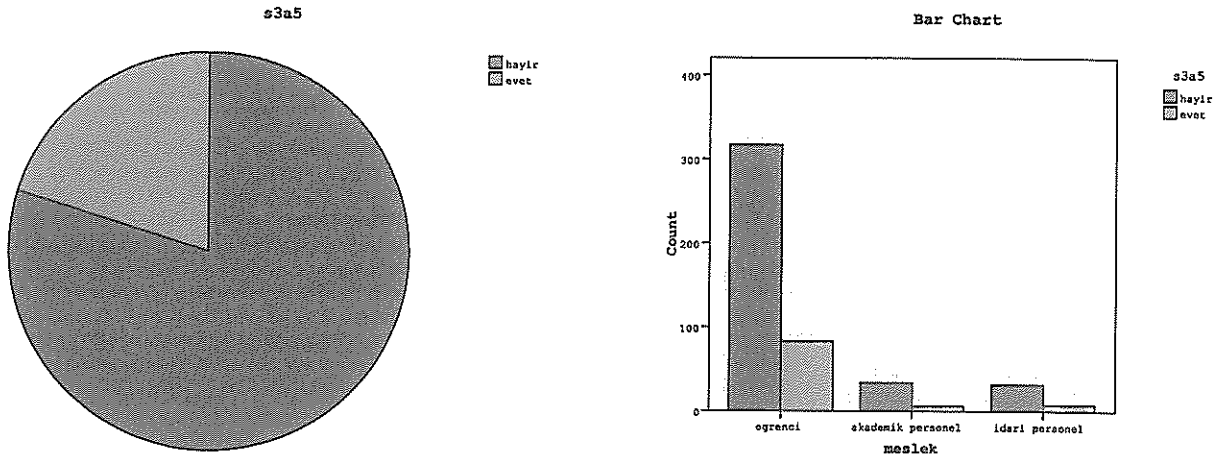
S3a4

Şekil 4.17. Sakin ve huzur verici ortamlar olması

Ankete katılan 480 kullanıcının 194'ü (%40.4) “sakin ve huzur verici ortamlar olmasının” kampus içerisinde en çok kullandıkları dış mekanları tercih etmelerinde *etkili* olduğunu söylerken 286'sı (%59.6) *etkili olmadığını* söylemiştir.

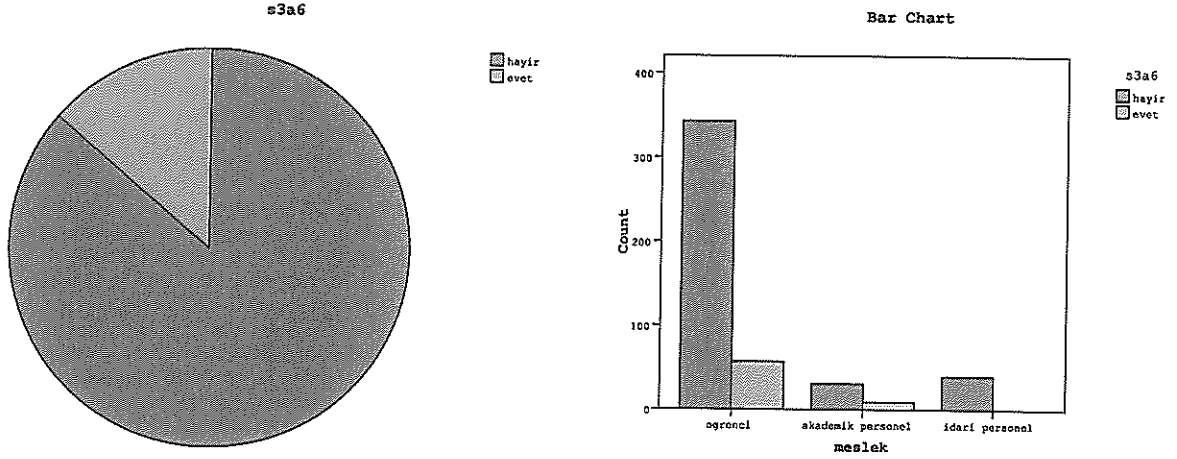
S3a5

Şekil 4.18. Çevrenin yapısal ve bitkisel estetiği

Ankete katılan 480 kullanıcının 97'si (%20.2) “çevrenin yapısal ve bitkisel estetiğinin” kampus içerisinde en çok kullandıkları dış mekanları tercih etmelerinde *etkili* olduğunu söylerken 383'ü (%79.8) *etkili olmadığını* söylemiştir.

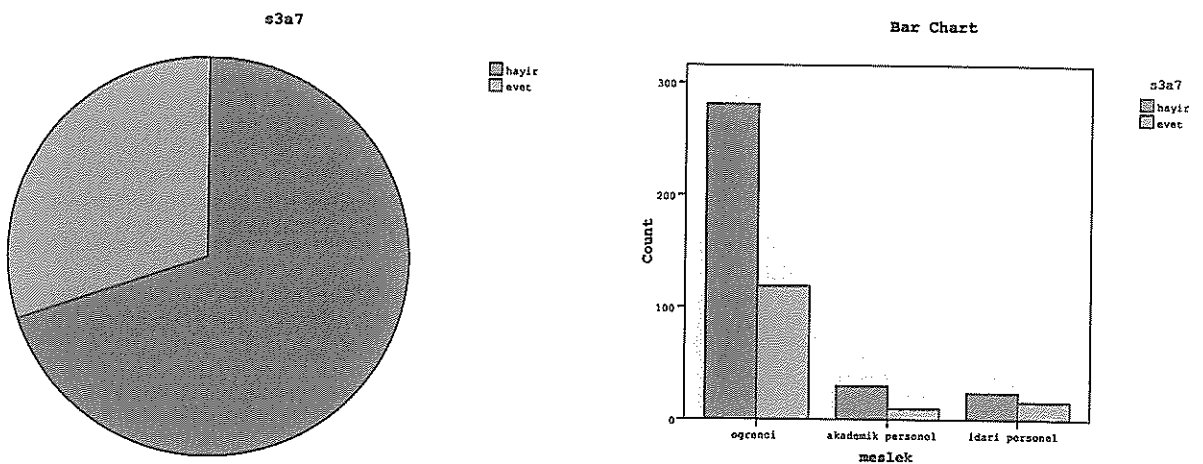
S3a6

Şekil 4.19. Ulaşımın kolay olması

Ankete katılan 480 kullanıcının 66'sı (%13.8) “ulaşımın kolay olmasının” kampus içerisinde en çok kullandıkları dış mekanları tercih etmelerinde *etkili* olduğunu söylerken 414'ü (%86.2) *etkili olmadığını* söylemiştir.

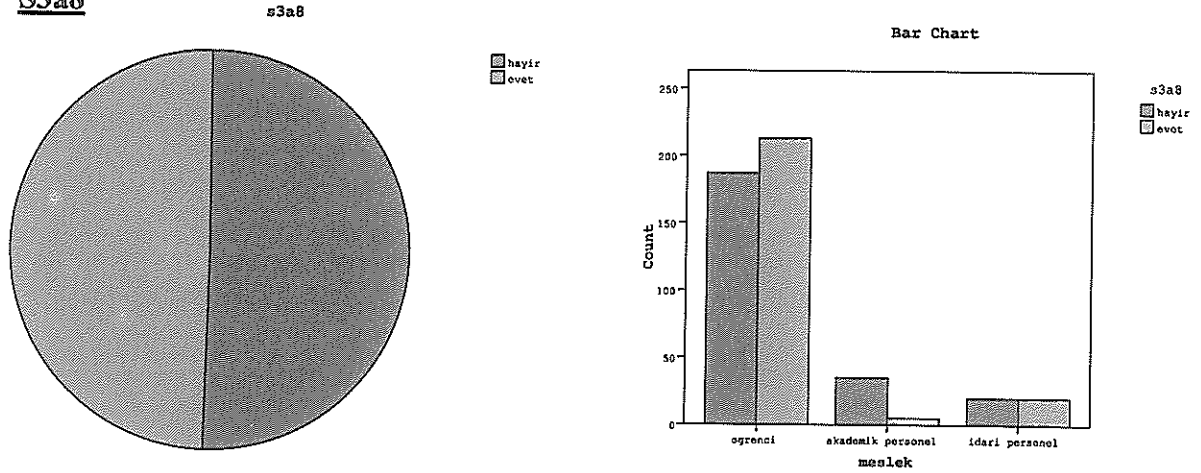
S3a7

Şekil 4.20. Rahatlık ve özgürlük hissi vermesi

Ankete katılan 480 kullanıcının 145'i (%30.2) “rahatlık ve özgürlük hissi vermesinin” kampus içerisinde en çok kullandıkları dış mekanları tercih etmelerinde *etkili* olduğunu söylerken 335'i (%69.8) *etkili olmadığını* söylemiştir.

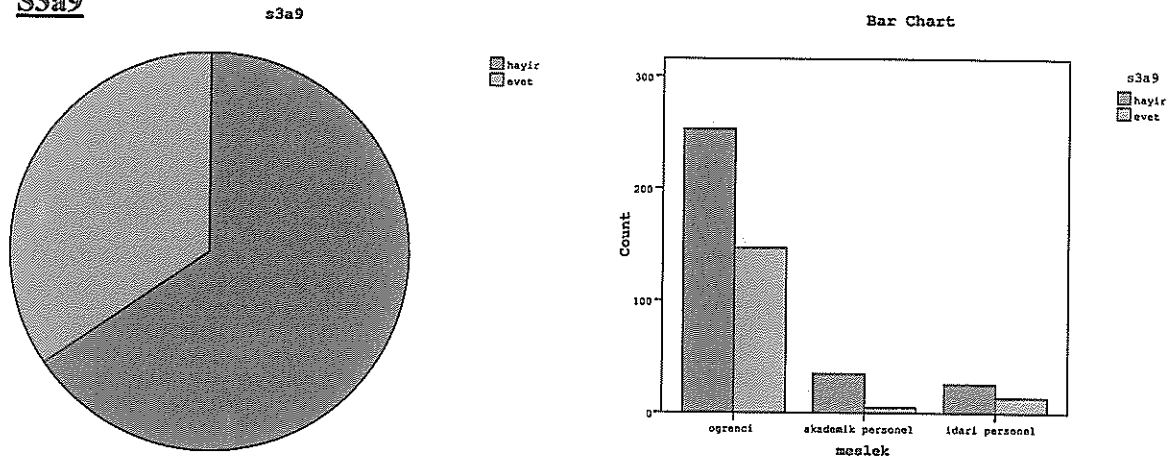
S3a8

Şekil 4.21. Dinlenme, etrafı seyretme imkanları

Ankete katılan 480 kullanıcının 238'i (%49.6) “dinlenme, etrafı seyretme imkanları olmasının” kampus içerisinde en çok kullandıkları dış mekanları tercih etmelerinde *etkili* olduğunu söylerken 242'si (%50.4) *etkili olmadığını* söylemiştir.

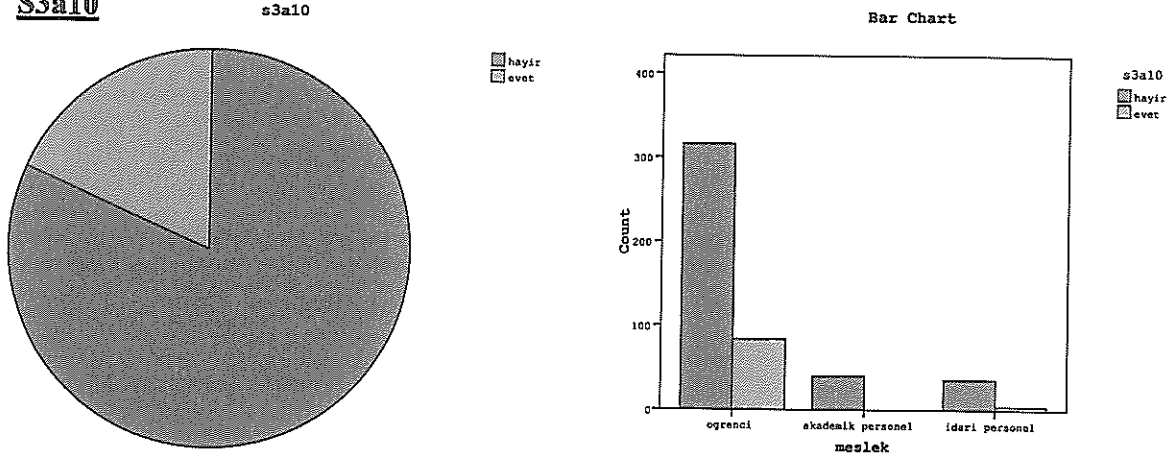
S3a9

Şekil 4.22. Yeme-içme imkanları

Ankete katılan 480 kullanıcının 166'sı (%34.6) “Yeme-içme imkanları olmasının” kampus içerisinde en çok kullandıkları dış mekanları tercih etmelerinde *etkili* olduğunu söylerken 314'ü (%65.4) *etkili olmadığını* söylemiştir.

S3a10

Şekil 4.23. Temiz ve bakımlı mekanlar olması

Ankete katılan 480 kullanıcının 88'i (%18.3) “temiz ve bakımlı mekanlar olmasının” kampus içerisinde en çok kullandıkları dış mekanları tercih etmelerinde *etkili* olduğunu söylerken 392'ü (%81.7) *etkili olmadığını* söylemiştir.

Soru4: Kampus dış mekanlarında en çok sevdiğiniz şeyler nelerdir?

Açık uçlu bir soru olan bu soruya ankete katılan kullanıcıların bir çoğu yanıtlamamış olup, cevap veren kullanıcıların büyük çoğunluğu kampuste sevdikleri bir şeyin olmadığını belirtmiş, geri kalan kullanıcılar ise sevdikleri şeyleri “çimde oturup sohbet etmek, Sütbar’ın etrafındaki yeşil alanlarda oturmak, gölgelikler, yeşil alanlar, bahçeler, yemek yenen yerler” şeklinde sıralamışlardır.

Soru5: Kampus dış mekanlarına neleri eklemek istersiniz?

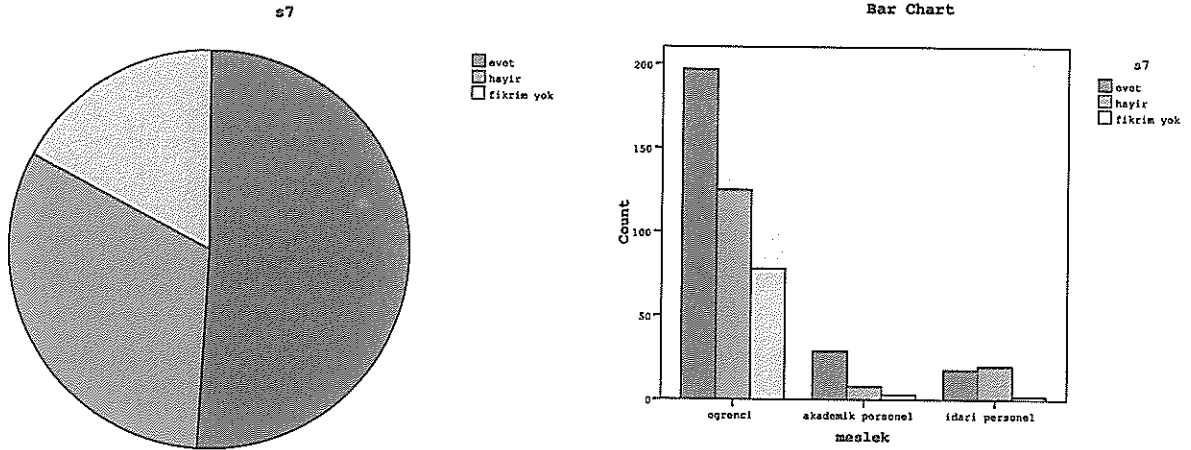
Açık uçlu bir soru olan bu soruya ankete katılan kullanıcıların bir çoğu yanıtlamamış olup, cevap veren kullanıcılar genel olarak “açık havada küçük bir çarşı oluşturmak (banka, kafe, spor sahası vb.), daha çok oturabilecek yerler (bank, tabure vb.),

alışveriş mekanları, kafe, fastfood yerleri, Akdeniz Üniversitesi'ndeki Olbia gibi bir mekan, oyun salonları, bowling, bilardo, internet vb." gibi mekanları kampus dış mekanlarına eklemek istediklerini belirtmişlerdir.

Soru6: Bazı objelerin ortadan kaldırılması durumunda en çok özleyeceğiniz şeyler nelerdir?

Açık uçlu bir soru olan bu soruya ankete katılan kullanıcıların bir çoğu yanıtlamamış olup, cevap veren kullanıcılar genel olarak "özleyecekleri bir şey olmayacağını" belirtmişlerdir. Bu soruyu "ağaçların kaldırılması" olarak yanıtlayan kullanıcılar da olmuştur.

Soru7: Kampus içerisinde kendinizi güvende hissediyor musunuz?

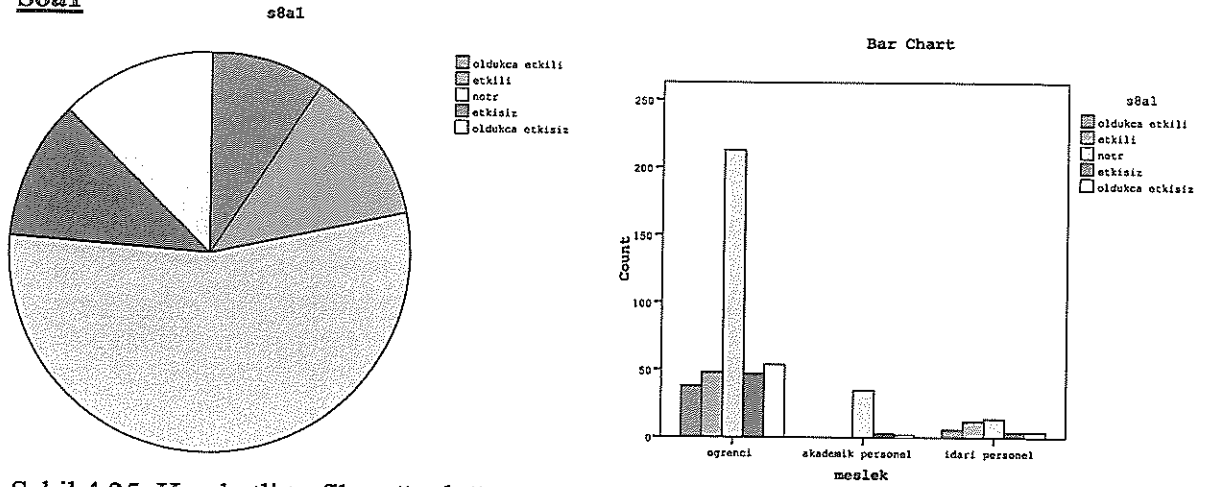

Şekil 4.24. Soru 7'nin sonucu

Bu soruyu, ankete katılan 480 kullanıcının 244'ü (%50.8) "evet", 153'ü (%31.9) "hayır" ve 83'ü (%17.3) "fikrim yok" olarak cevaplamıştır.

SORU8: Kampus içerisinde bazı mekanları güvensiz bulmanızda aşağıdakilerin etkisi nedir?

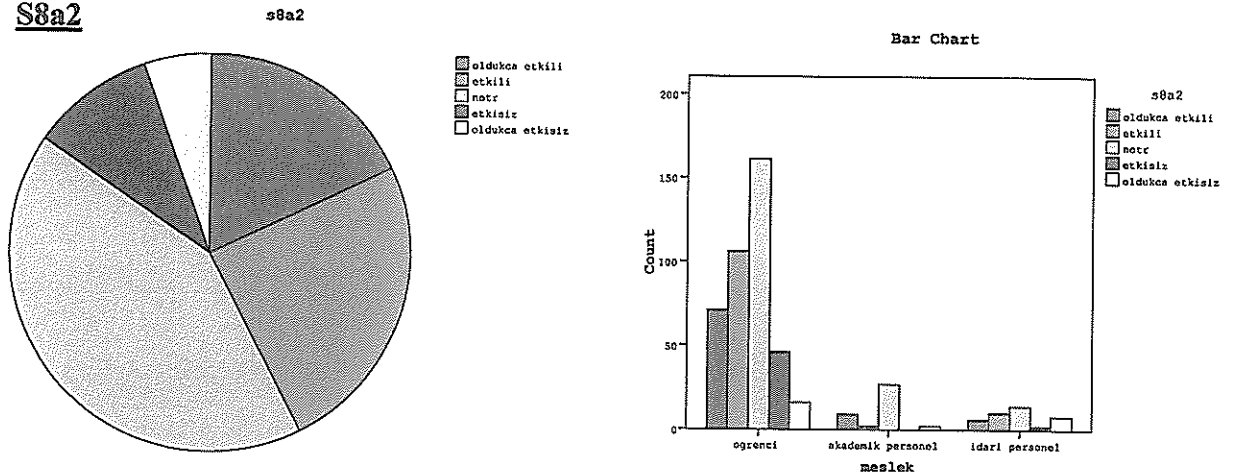
S8a1

Şekil 4.25. Hareketli trafik yoğunluğu

Ankete katılan 480 kullanıcıdan 44'ü (%9.2) kampus içerisinde bazı mekanları güvensiz bulmada “hareketli trafik yoğunluğunun” *oldukça etkili*; 60'ı (%12.5) *etkili*; 262'si (%54.6) *nötr*; 54'ü (%11.3) *etkisiz* ve 60'ı (%12.5) *oldukça etkisiz* olduğunu düşünmektedir.

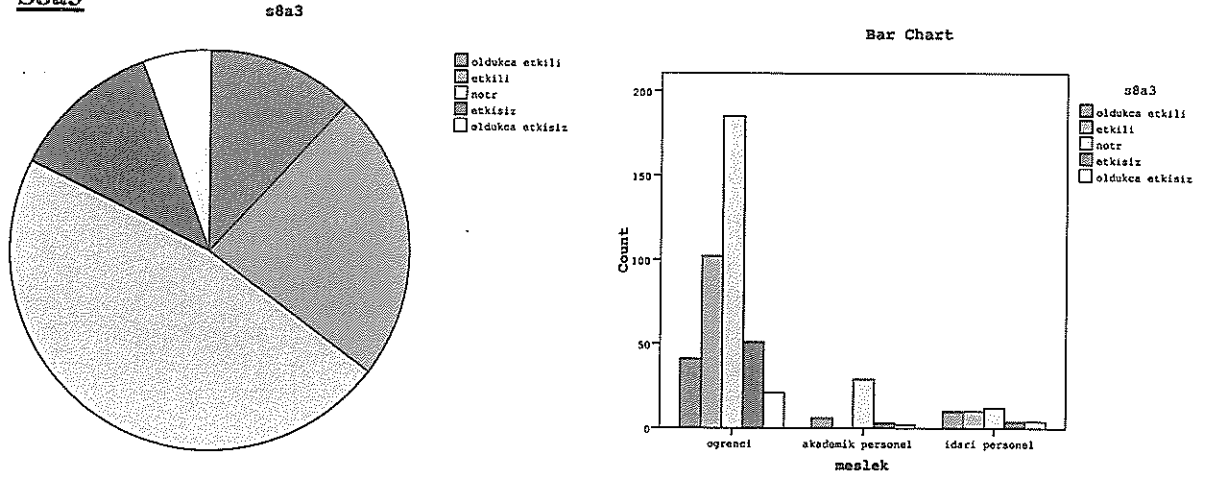
S8a2

Şekil 4.26. Gözden uzak/tenha olması

Ankete katılan 480 kullanıcıdan 86'sı (%17.9) kampus içerisinde bazı mekanları güvensiz bulmada “gözden uzak/tenha olmasının” *oldukça etkili*; 118'i (%24.6) *etkili*; 202'si (%42.1) *nötr*; 48'i (%10) *etkisiz* ve 26'sı (%5.4) *oldukça etkisiz* olduğunu düşünmektedir.

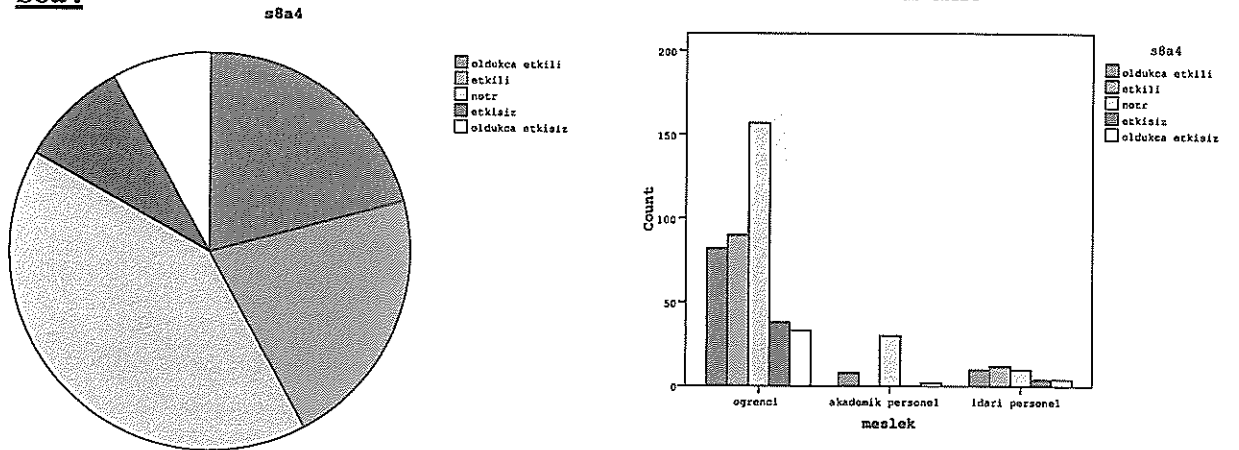
S8a3

Şekil 4.27. Geçiş yollarının belirsizliği

Ankete katılan 480 kullanıcıdan 57'si (%11.9) kampus içerisinde bazı mekanları güvensiz bulmada “geçiş yollarının belirsizliğinin” *oldukça etkili*; 112'si (%23.3) *etkili*; 226'sı (%47.1) *nötr*; 58'i (%12.1) *etkisiz* ve 27'si (%5.6) *oldukça etkisiz* olduğunu düşünmektedir.

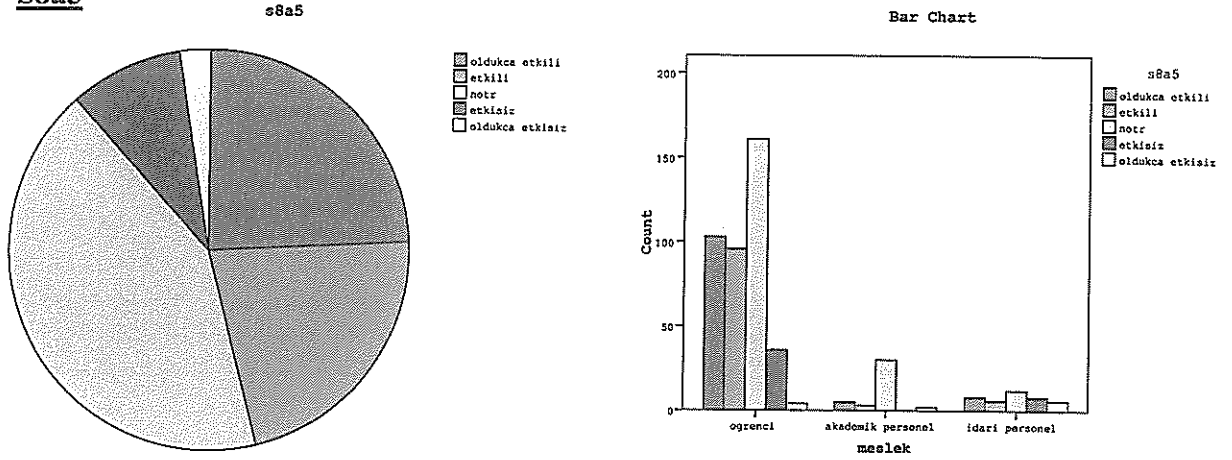
S8a4

Şekil 4.28. Güvenli aktivitelerin olmaması

Ankete katılan 480 kullanıcıdan 100'ü (%20.8) kampus içerisinde bazı mekanları güvensiz bulmada “güvenli aktivitelerin olmamasının” *oldukça etkili*; 102'si (%21.3) *etkili*; 197'si (%41) *nötr*; 42'si (%8.8) *etkisiz* ve 39'u (%8.1) *oldukça etkisiz* olduğunu düşünmektedir.

S8a5

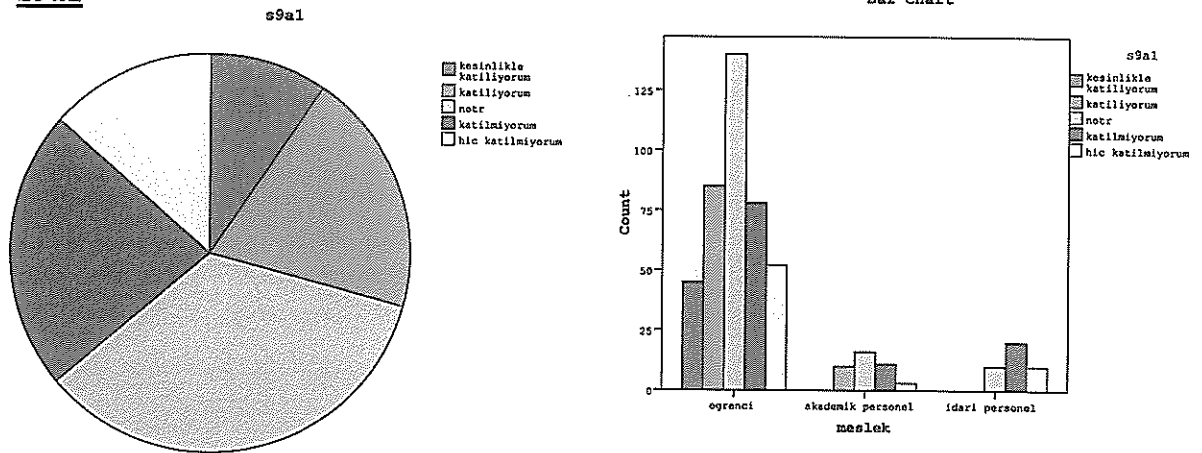

Şekil 4.29. Aydınlatmanın yetersizliği

Ankete katılan 480 kullanıcıdan 116'sı (%24.2) kampus içerisinde bazı mekanları güvensiz bulmada “aydınlıatmanın yetersizliğinin” *oldukça etkili*; 105'i (%21.9) *etkili*; 203'ü (%42.3) *nötr*; 44'ü (%9.2) *etkisiz* ve 12'si (%2.5) *oldukça etkisiz* olduğunu düşünmektedir.

SORU9: Mevcut binalar/yapılar hakkında aşağıdaki ifadelere katılıyor musunuz?

S9a1

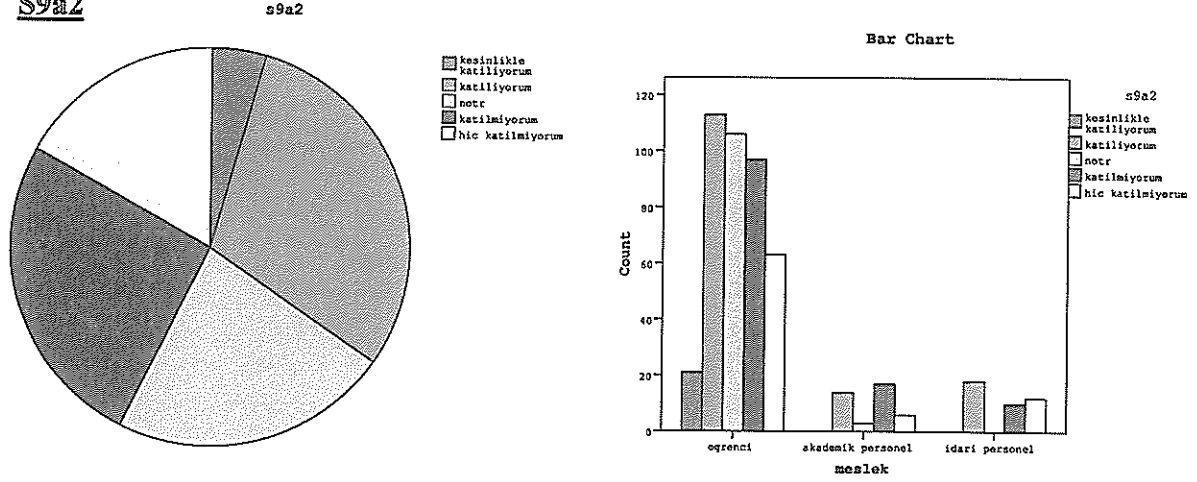

Şekil 4.30. İç-dış mekan bağlantıları güçlüdür

Mevcut binaların/yapıların “iç-dış mekan bağlantılarının güçlü olduğu” fikrine ankete katılan 480 kullanıcının 45'i (%9.4) *kesinlikle katılmakta*; 95'i (%19.8)

katılmakta; 166'sı (%34.6) nötr; 109'u (%22.7) katılmamakta; 65'i (%13.5) hiç katılmamaktadır.

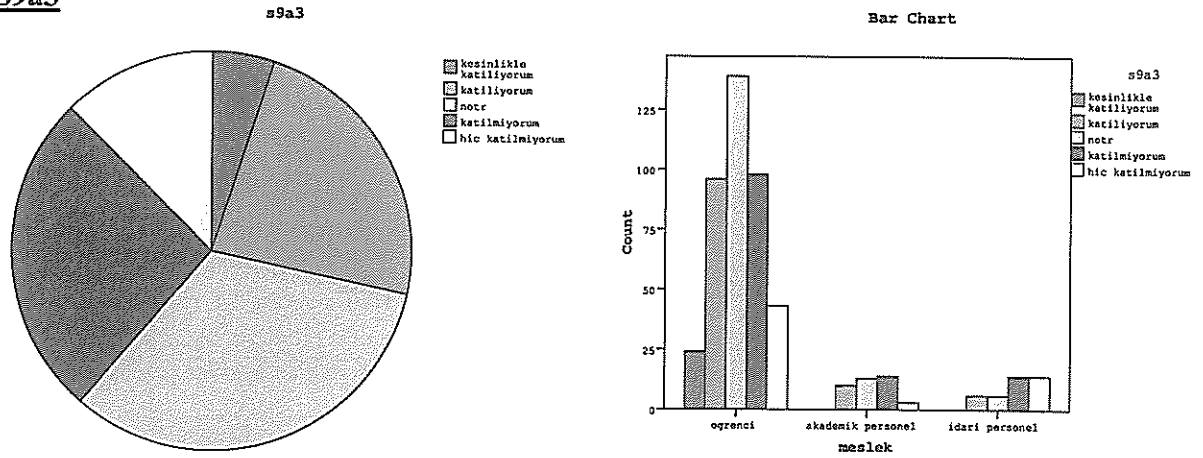
S9a2

Şekil 4.31. Binalarda görsel uygunluk vardır

Mevcut binaların/yapıların “görsel uygunluğu olduğu” fikrine ankete katılan 480 kullanıcının 21'i (%4.4) *kesinlikle katılmakta*; 145'i (%30.2) *katılmakta*; 109'u (%22.7) *nötr*; 124'ü (%25.8) *katılmamakta*; 81'i (%16.9) *hiç katılmamaktadır*.

S9a3

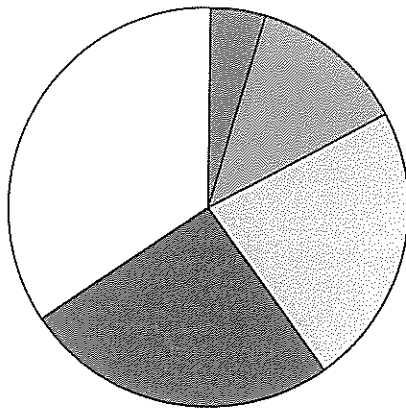

Şekil 4.32. Formları amaçlarına uygundur

Mevcut binaların/yapıların “formlarının amaçlarına uygun olduğu” fikrine ankete katılan 480 kullanıcının 24'ü (%5.0) *kesinlikle katılmakta*; 112'si (%23.3)

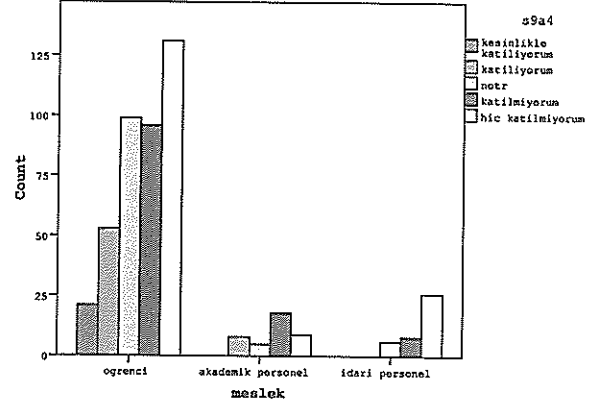
katılmakta; 158'si (%32.9) nötr; 126'sı (%26.3) katılmamakta; 60'ı (%12.5) hiç katılmamaktadır.

S9a4

■ kesinlikle katılıyorum
■ katılıyorum
■ nötr
■ katılmıyorum
■ hiç katılmıyorum

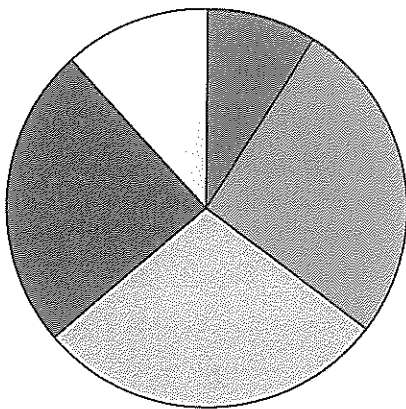
Bar Chart

Şekil 4.33. Cephelerinde görsel zenginlik vardır

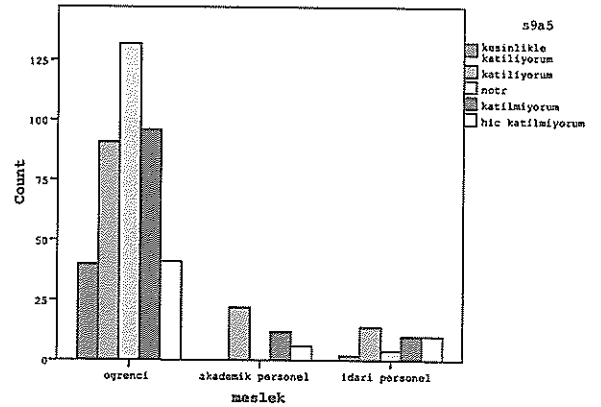
Mevcut binaların/yapıların “cephelerinde görsel zenginlik olduğu” fikrine ankete katılan 480 kullanıcının 21'i (%4.4) *kesinlikle katılmakta; 61'i (%12.7) katılmakta; 110'u (%22.9) nötr; 122'si (%25.4) katılmamakta; 166'sı (%34.6) hiç katılmamaktadır.*

S9a5

■ kesinlikle katılıyorum
■ katılıyorum
■ nötr
■ katılmıyorum
■ hiç katılmıyorum

Bar Chart

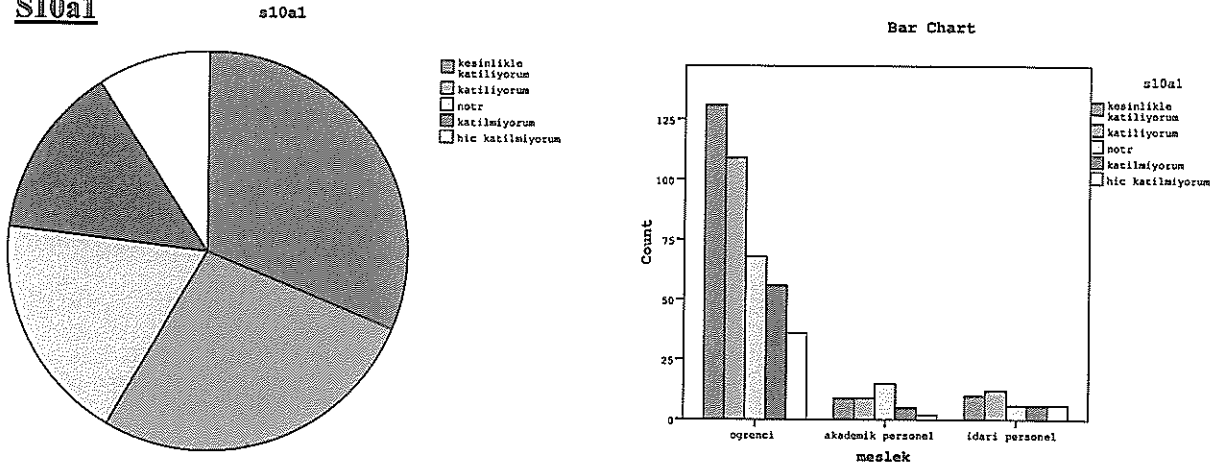
Şekil 4.34. Bazı binalar yüksek katlı olabilir

Mevcut binaların/yapıların “bazılarının yüksek katlı olabileceği” fikrine ankete katılan 480 kullanıcının 42'i (%8.8) *kesinlikle katılmakta; 127'si (%26.5) katılmakta;*

136'sı (%28.3) *nötr*; 118'i (%24.6) *katılmamakta*; 57'si (%11.9) *hiç katılmamaktadır*.

SORU10: Mevcut binalar hakkında aşağıdaki ifadelere katılıyor musunuz?

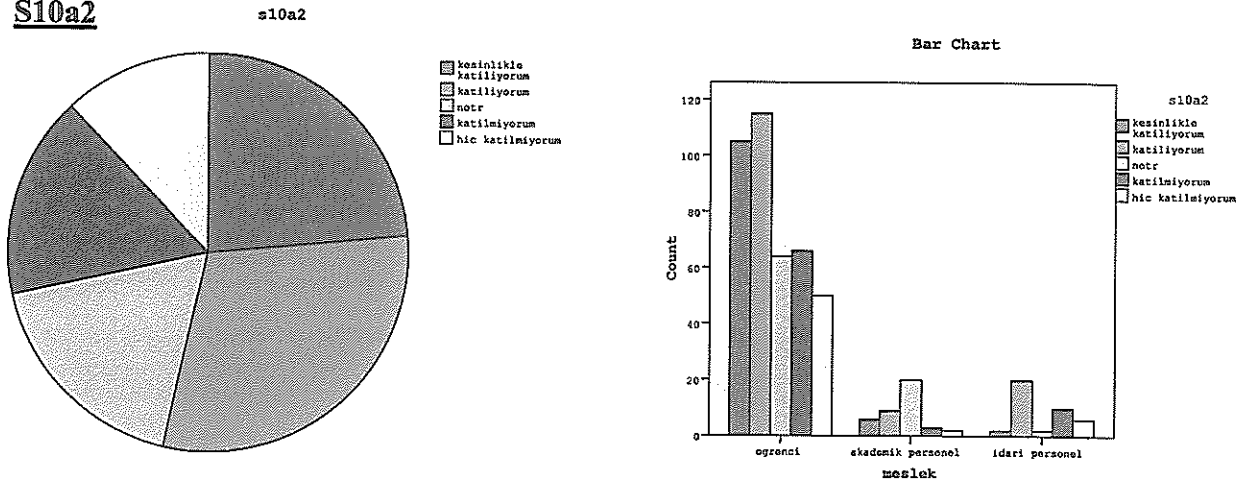
S10a1

Şekil 4.35. Sosyal etkileşimi güçlendirir

Mevcut binaların “sosyal etkileşimi güçlendirdiği” fikrine ankete katılan 480 kullanıcının 150'si (%31.3) *kesinlikle katılmakta*; 130'u (%27.1) *katılmakta*; 89'u (%18.5) *nötr*; 67'si (%14.0) *katılmamakta*; 44'ü (%9.2) *hiç katılmamaktadır*.

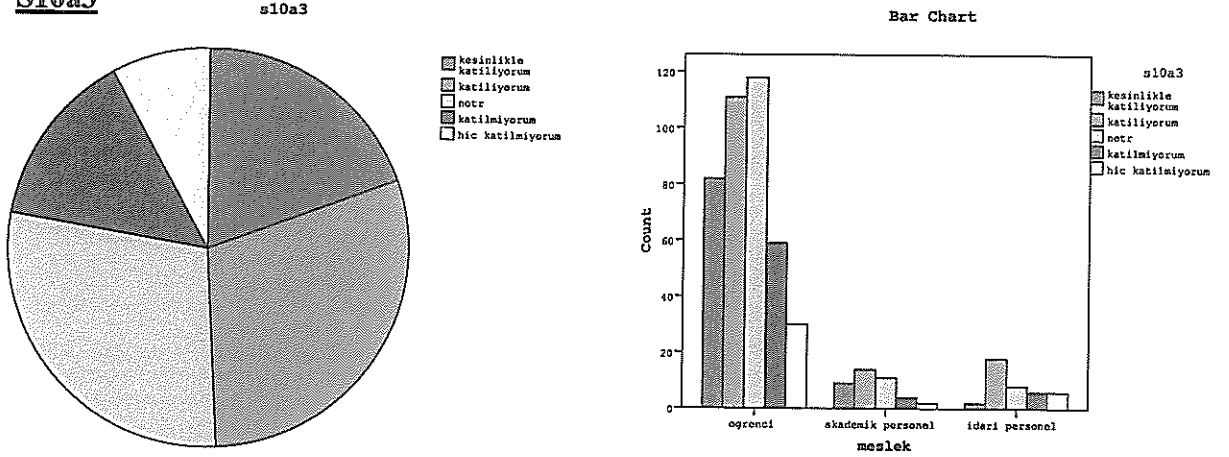
S10a2

Şekil 4.36. Fikir alışverişine imkan tanır

Mevcut binaların “fikir alışverişine imkan tanıdığı” fikrine ankete katılan 480 kullanıcının 113’ü (%23.5) *kesinlikle katılmakta*; 144’ü (%30) *katılmakta*; 86’sı (%17.9) *nötr*; 79’u (%14.0) *katılmamakta*; 58’i (%12.1) *hiç katılmamaktadır*.

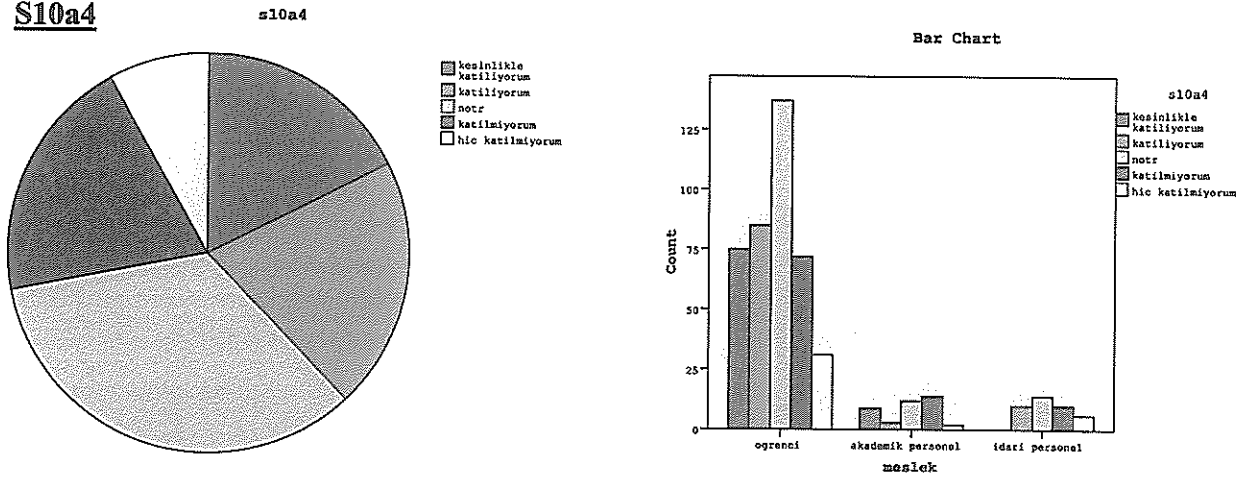
S10a3

Şekil 4.37. Bedensel gelişimi destekler

Mevcut binaların “bedensel gelişimi desteklediği” fikrine ankete katılan 480 kullanıcının 93’ü (%19.4) *kesinlikle katılmakta*; 143’ü (%29.3) *katılmakta*; 137’si (%28.5) *nötr*; 69’u (%14.4) *katılmamakta*; 38’i (%7.9) *hiç katılmamaktadır*.

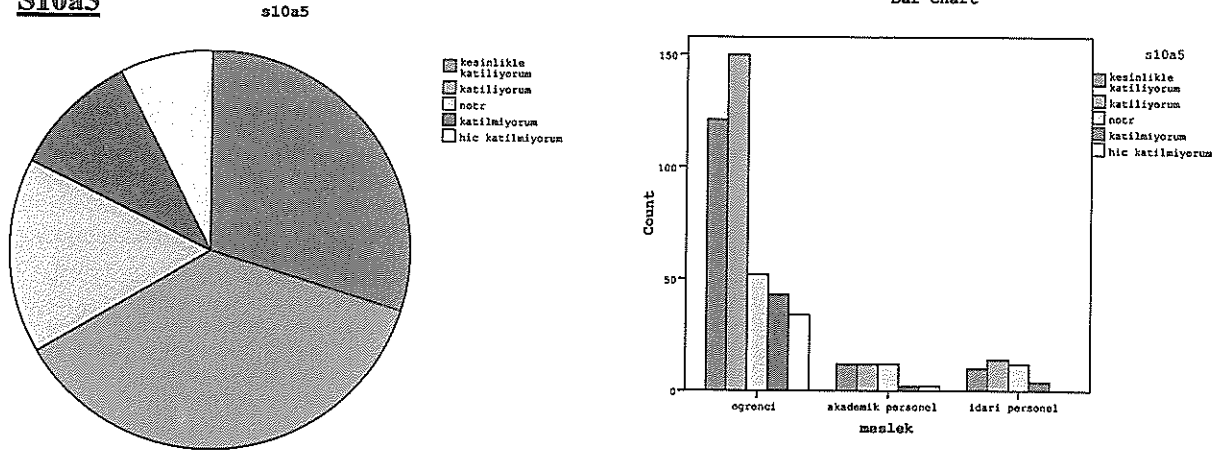
S10a4

Şekil 4.38. Akademik işbirliğini destekler

Mevcut binaların “akademik işbirliğini desteklediği” fikrine ankete katılan 480 kullanıcının 84’ü (%17.5) *kesinlikle katılmakta*; 98’i (%20.4) *katılmakta*; 163’ü (%34) *nötr*; 96’sı (%20.0) *katılmamakta*; 39’u (%8.1) *hiç katılmamaktadır*.

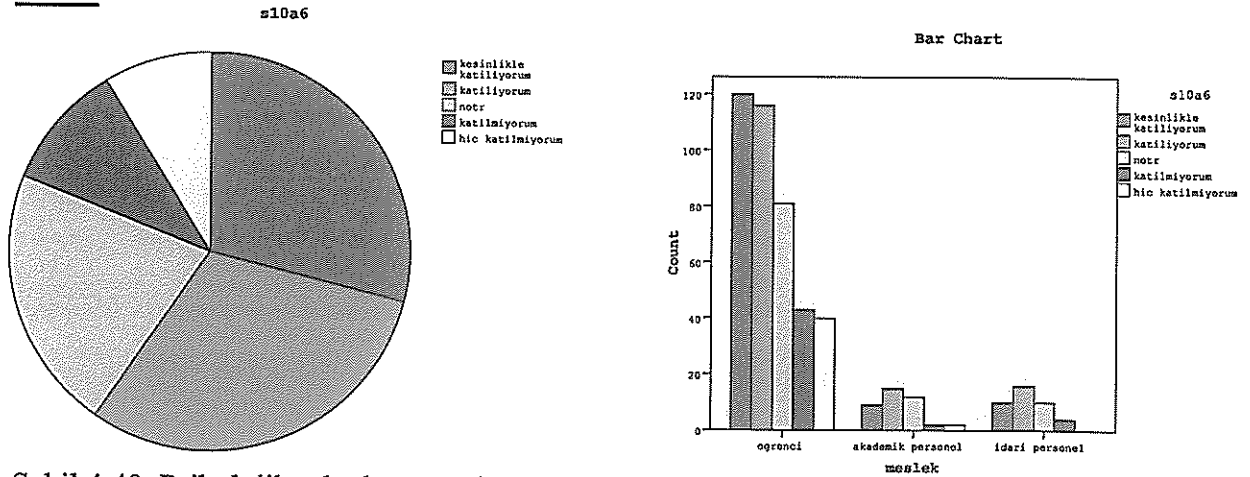
S10a5

Şekil 4.39. Dinlendirici ve huzur vericidir

Mevcut binaların “dinlendirici ve huzur verici olduğu” fikrine ankete katılan 480 kullanıcının 143’ü (%29.8) *kesinlikle katılmakta*; 176’sı (%36.7) *katılmakta*; 76’sı (%15.8) *nötr*; 49’u (%10.2) *katılmamakta*; 36’sı (%7.5) *hiç katılmamaktadır*.

S10a6

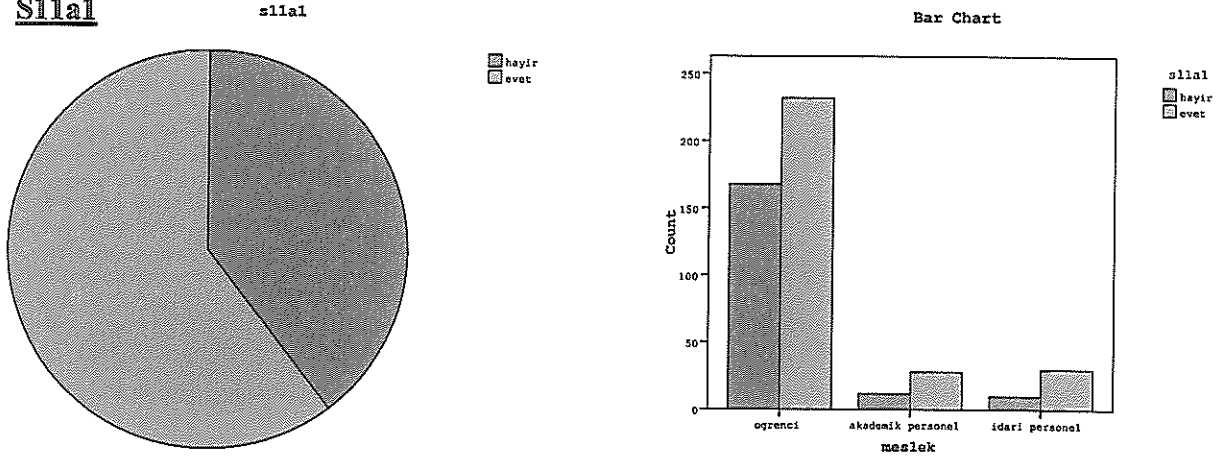

Şekil 4.40. Psikolojik rahatlama sağlar

Mevcut binaların “psikolojik rahatlama sağladığı” fikrine ankete katılan 480 kullanıcının 139’u (%29.0) *kesinlikle katılmakta*; 147’si (%30.6) *katılmakta*; 103’ü (%21.5) *nötr*; 49’u (%10.2) *katılmamakta*; 42’si (%8.8) *hiç katılmamaktadır*.

SORU11: Dış mekanlarda aşağıdakilerden hangilerine öncelik verilmelidir?

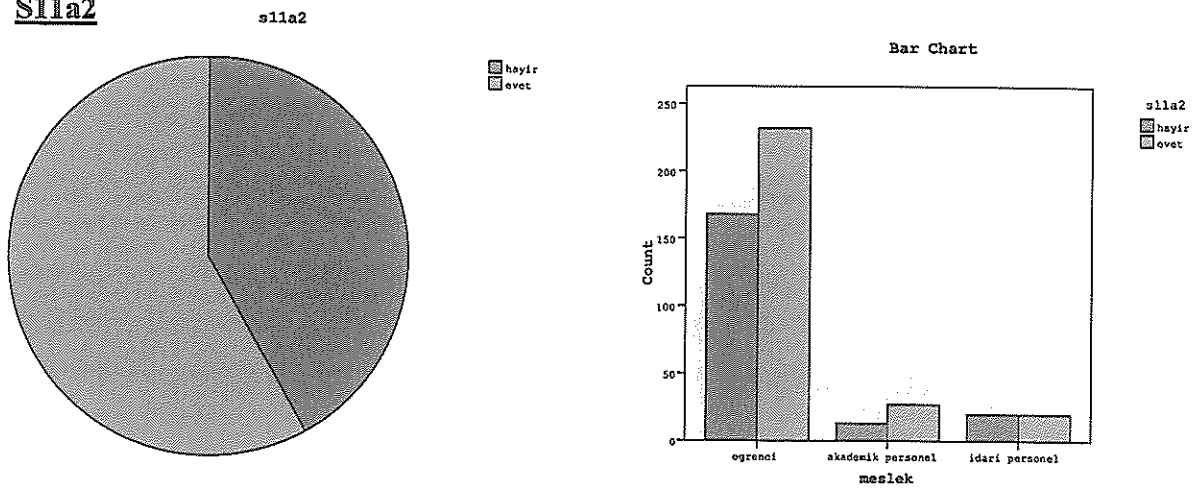
S11a1

Şekil 4.41. Kültürel ve sanatsal etkinliklere

Ankete katılan 480 kullanıcının 288’i (%60) dış mekanlarda “kültürel ve sanatsal etkinliklere” öncelik verilmesi *gerektiğini* söylerken 191’i (%40) *gerekli olmadığını* söylemiştir.

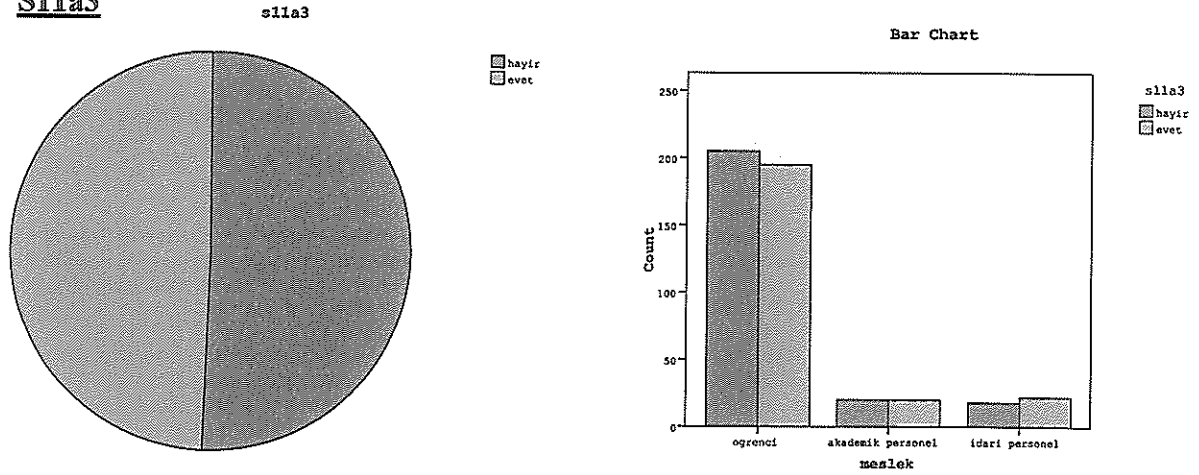
S11a2

Şekil 4.42. Çeşitli oyun ve spor aktivitelerine

Ankete katılan 480 kullanıcının 279'u (%58.1) dış mekanlarda “çeşitli oyun ve spor aktivitelerine” öncelik verilmesi *gerektiğini* söylerken 201'i (%41.9) *gerekli olmadığını* söylemiştir.

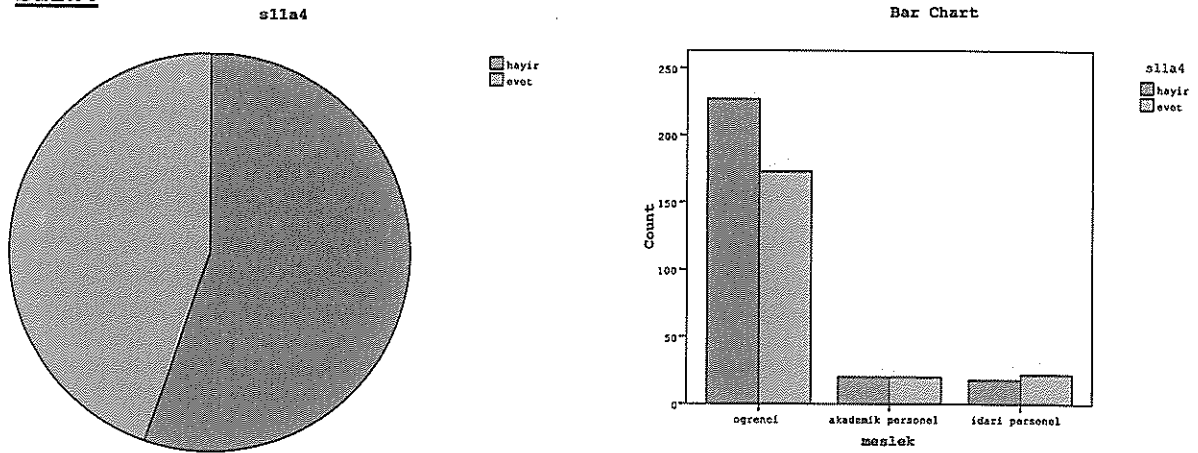
S11a3

Şekil 4.43. Üstü örtülü çay bahçelerine

Ankete katılan 480 kullanıcının 237'si (%49.4) dış mekanlarda “üstü örtülü çay bahçelerine” öncelik verilmesi *gerektiğini* söylerken 243'ü (%50.6) *gerekli olmadığını* söylemiştir.

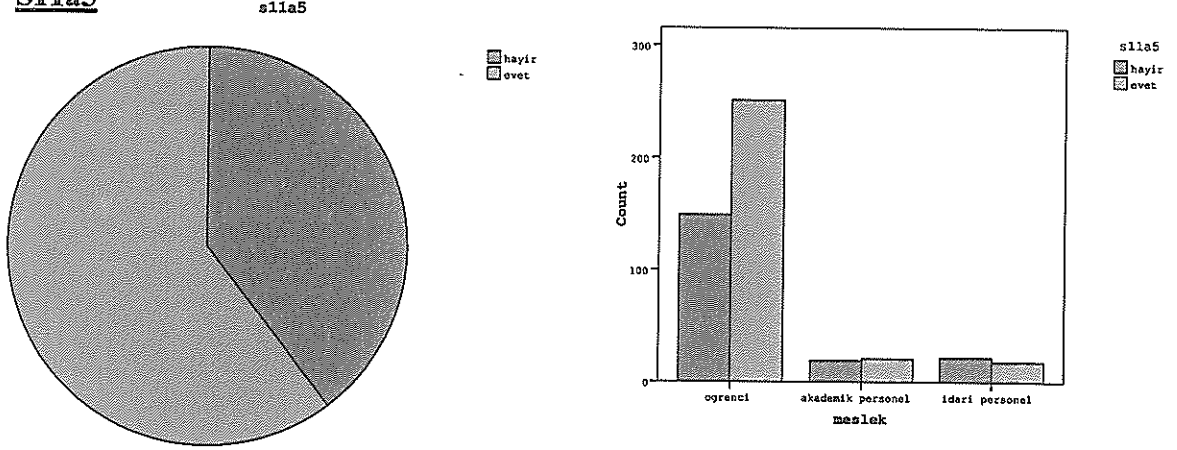
S11a4

Şekil 4.44. Güncel eğitici/öğretici etkinliklere

Ankete katılan 480 kullanıcının 215'i (%44.8) dış mekanlarda “güncel eğitici/öğretici etkinliklere” öncelik verilmesi *gerektiğini* söylerken 265'i (%55.2) *gerekli olmadığını* söylemiştir.

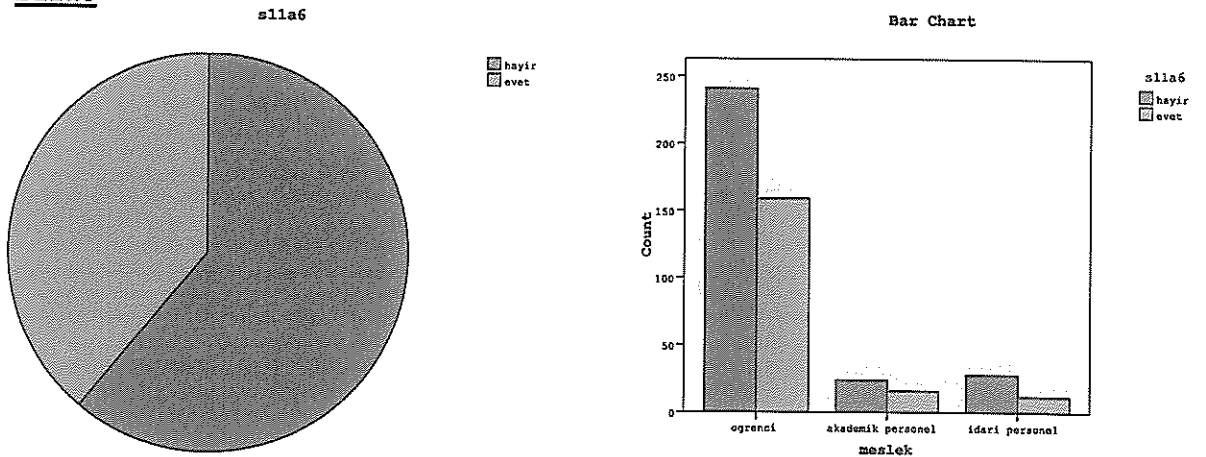
S11a5

Şekil 4.45. Yeme-içme ve alışveriş mekanlarına

Ankete katılan 480 kullanıcının 290'ı (%60.4) dış mekanlarda “yeme-içme ve alışveriş mekanlarına” öncelik verilmesi *gerektiğini* söylerken 190'ı (%39.6) *gerekli olmadığını* söylemiştir.

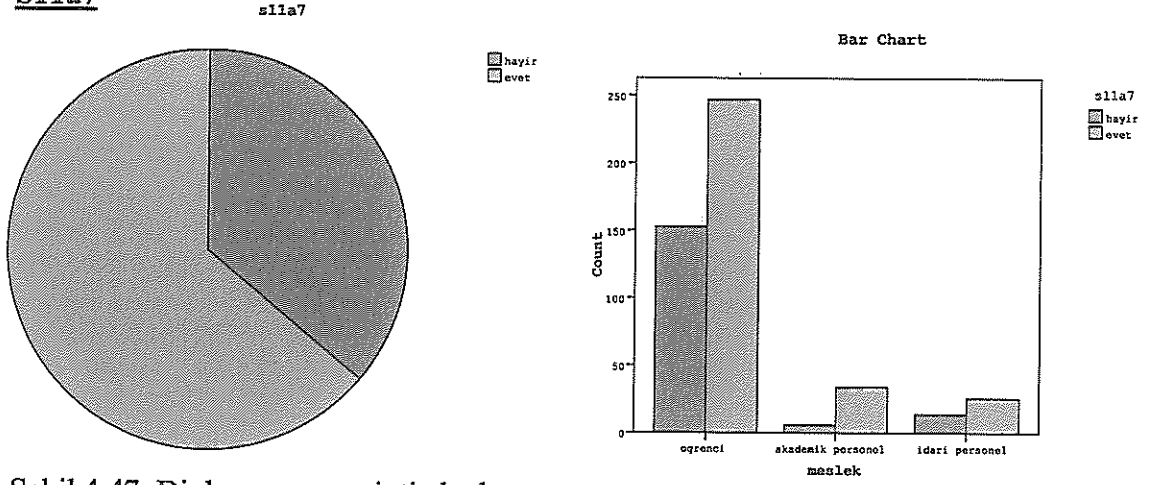
S11a6

Şekil 4.46. Botanik bahçelerine

Ankete katılan 480 kullanıcının 187'si (%39) dış mekanlarda “botanik bahçelerine” öncelik verilmesi *gerektiğini* söylerken 293'ü (%61) *gerekli olmadığını* söylemiştir.

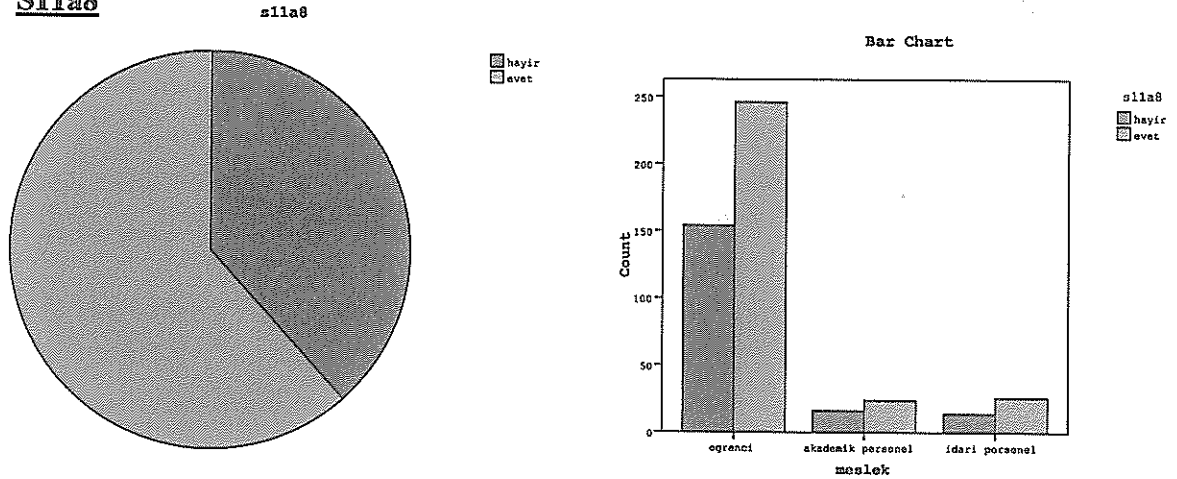
S11a7

Şekil 4.47. Dinlenme ve gezinti alanlarına

Ankete katılan 480 kullanıcının 307'si (%64) dış mekanlarda “dinlenme ve gezinti alanlarına” öncelik verilmesi *gerektiğini* söylerken 173'ü (%36) *gerekli olmadığını* söylemiştir.

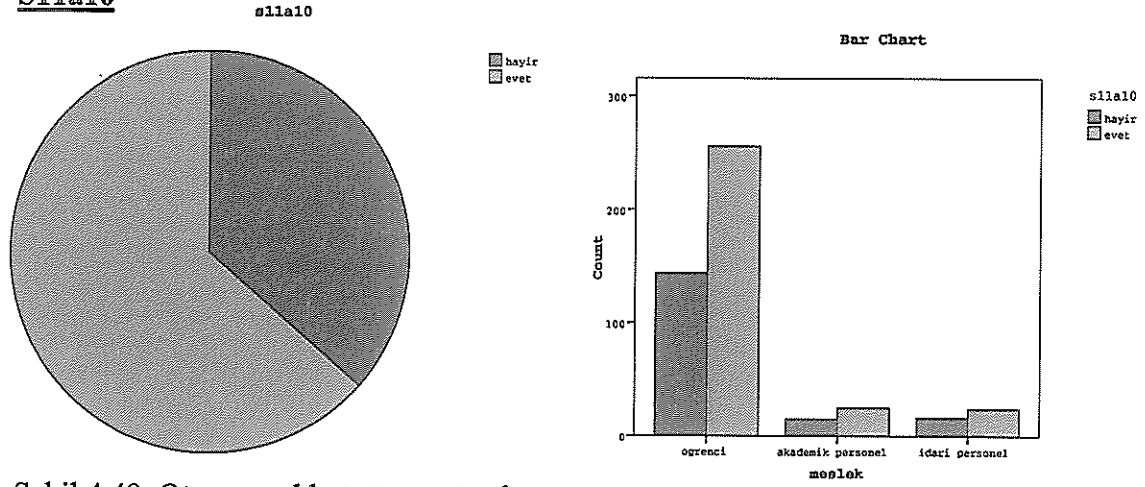
S11a8

Şekil 4.48. Açık yeşil (çimenlik) alanlara

Ankete katılan 480 kullanıcının 296'sı (%61.7) dış mekanlarda “açık yeşil (çimenlik) alanlara” öncelik verilmesi *gerektiğini* söylerken 184'ü (%38.3) *gerekli olmadığını* söylemiştir.

S11a10

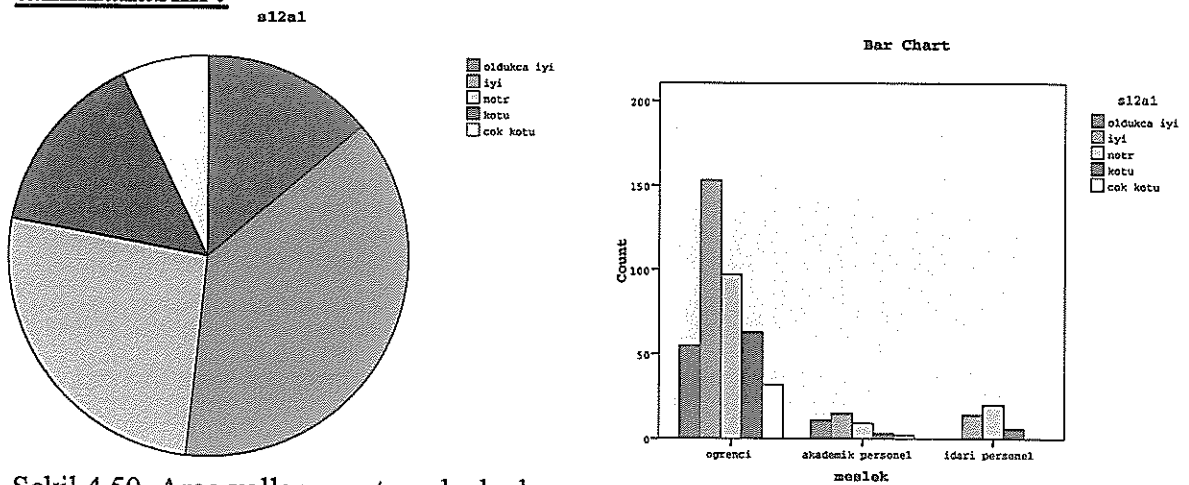

Şekil 4.49. Oturma sohbet etme ortamlarına

Ankete katılan 480 kullanıcının 305'i (%63.5) dış mekanlarda “oturma sohbet etme ortamlarına” öncelik verilmesi *gerektiğini* söylerken 175'i (%36.5) *gerekli olmadığını* söylemiştir.

Bu sonuçlar doğrultusunda; ankete katılan kullanıcılar sırayla “dinlenme ve gezinti alanlarına”, “oturma, sohbet etme ortamlarına”, “açık yeşil alanlara”, “yeme-içme ve alışveriş mekanlarına”, “kültürel ve sanatsal etkinliklere”, “çeşitli oyun ve spor aktivitelerine”, “üstü örtülü çay bahçelerine”, “güncel eğitici/öğretici etkinliklere” ve “botanik bahçelerine” öncelik verilmesini söylemektedirler.

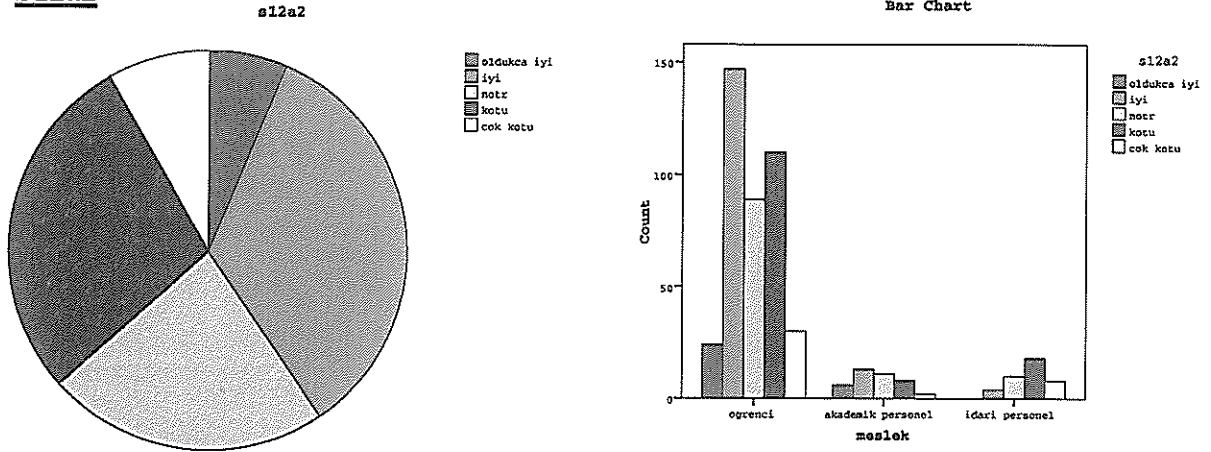
SORU12: Mevcut dış mekanların yapısal çevre düzenlemesi nasıl tanımlanabilir?

Şekil 4.50. Araç yolları ve otopark alanları

“Araç yolları ve otopark alanlarını” ankete katılan 480 kullanıcıdan 66’sı (%13.8) *oldukça iyi*; 182’si (%37.9) *iyi*; 126’sı (%26.3) *nötr*; 72’si (%15.0) *kötü* ve 34’ü (%7.1) *çok kötü* olarak tanımlamıştır.

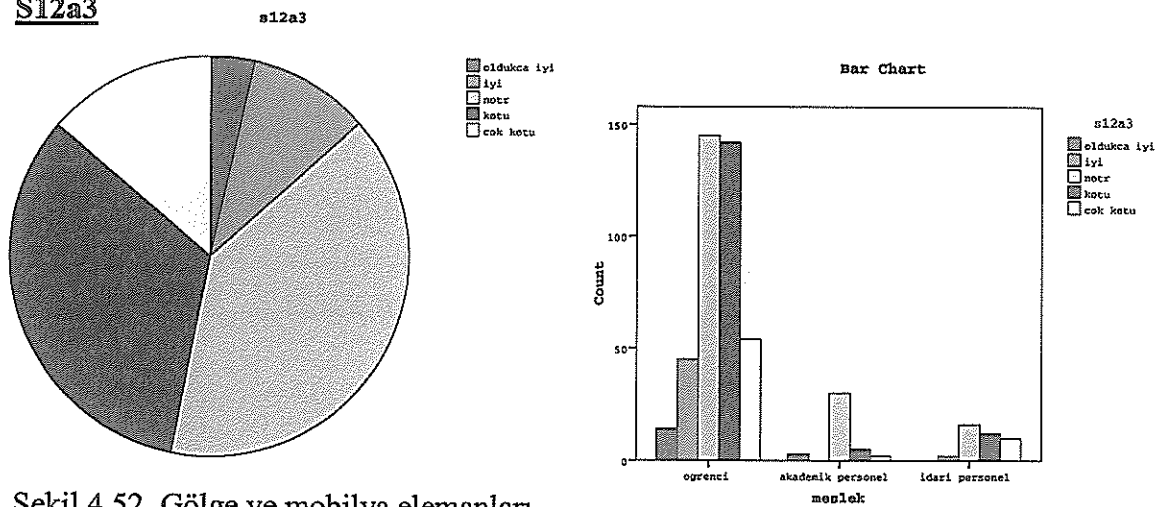
S12a2

Şekil 4.51. Yaya yolları, patikalar ve merdivenler

“Yaya yolları, patikalar ve merdivenleri” ankete katılan 480 kullanıcıdan 30’u (%6.3) *oldukça iyi*; 164’ü (%34.2) *iyi*; 110’u (%22.9) *nötr*; 136’sı (%28.3) *kötü* ve 40’ı (%8.3) *çok kötü* olarak tanımlamıştır.

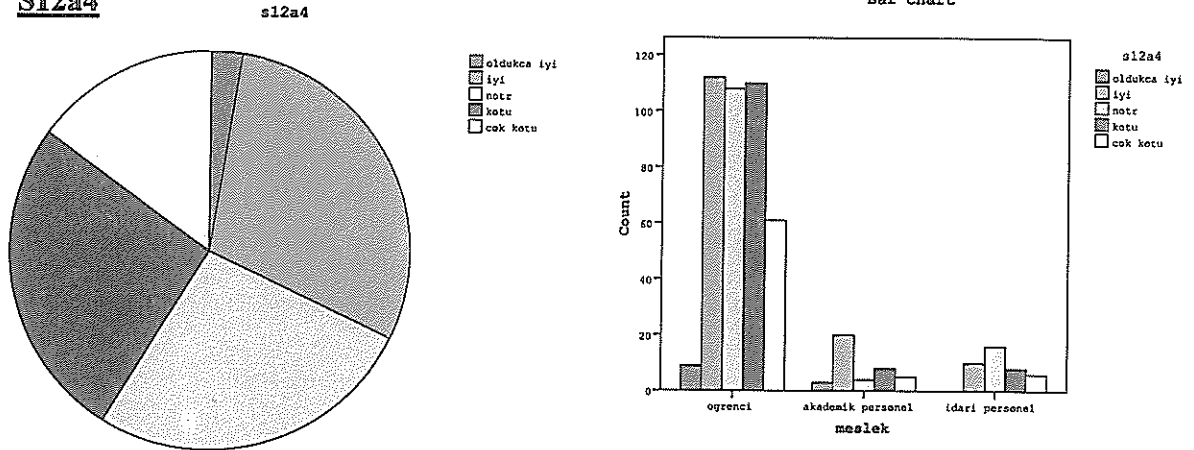
S12a3

Şekil 4.52. Gölge ve mobilya elemanları

“Gölge ve mobilya elemanlarını” ankete katılan 480 kullanıcıdan 17’si (%3.5) *oldukça iyi*; 47’si (%9.8) *iyi*; 191’i (%39.8) *nötr*; 159’u (%33.1) *kötü* ve 66’sı (%13.8) *çok kötü* olarak tanımlamıştır.

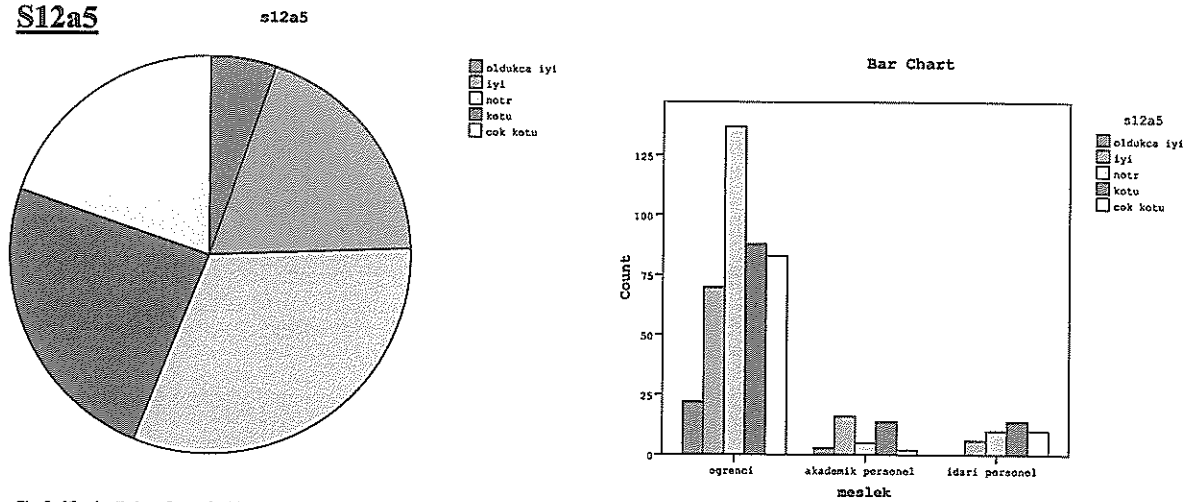
S12a4

Şekil 4.53. Zemin kaplama (yer döşeme) elemanları

“Zemin kaplama (yer döşeme) elemanlarını” ankete katılan 480 kullanıcıdan 12’si (%2.5) *oldukça iyi*; 142’si (%29.6) *iyi*; 128’i (%26.7) *nötr*; 126’sı (%26.3) *kötü* ve 72’si (%15) *çok kötü* olarak tanımlamıştır.

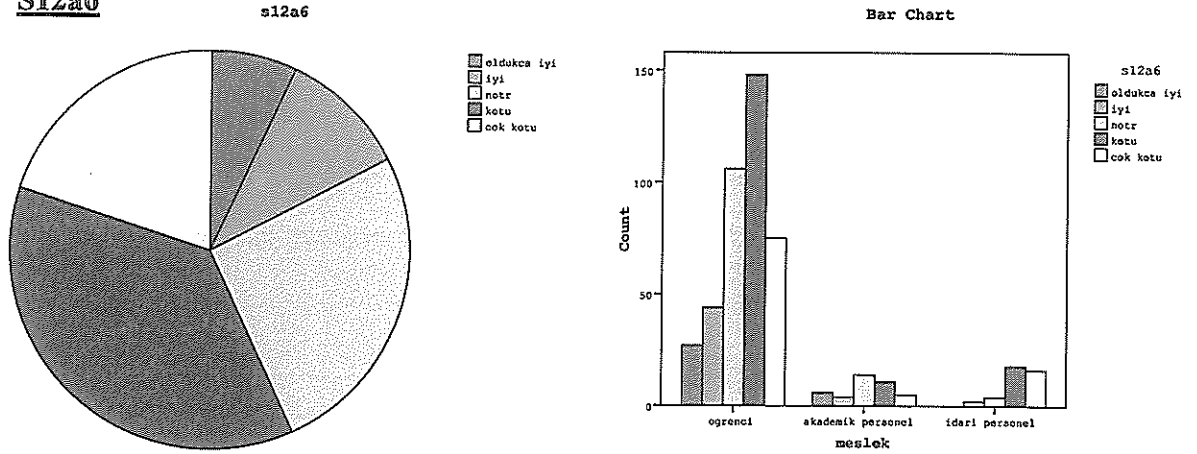
S12a5

Şekil 4.54. Çeşitli oyun ve spor alanları

“Çeşitli oyun ve spor alanlarını” ankete katılan 480 kullanıcıdan 25’i (%5.2) *oldukça iyi*; 92’si (%19.2) *iyi*; 152’si (%31.7) *nötr*; 116’sı (%24.2) *kötü* ve 95’i (%19.8) *çok kötü* olarak tanımlamıştır.

S12a6

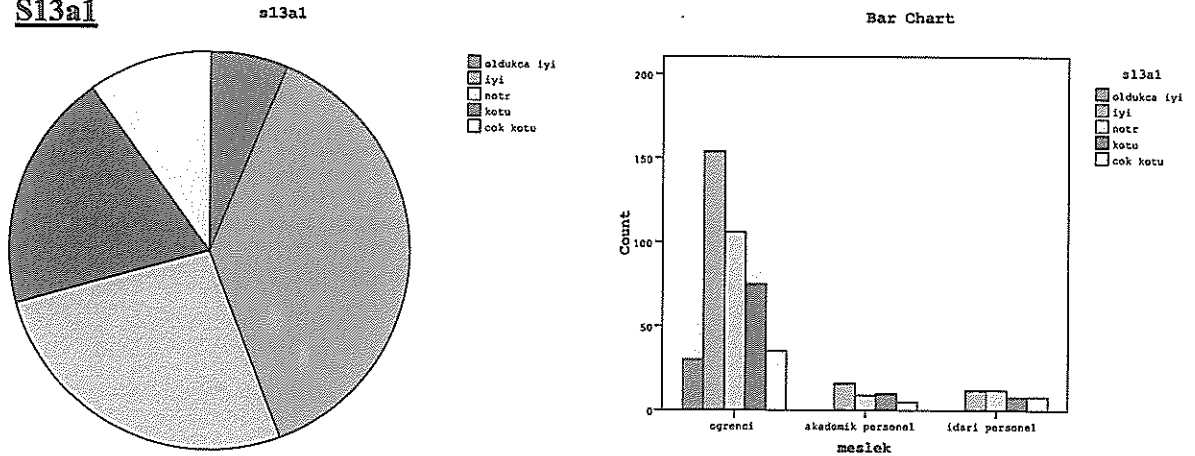

Şekil 4.55. Mimari ve Sanatsal Objeler

“Mimari ve sanatsal objeleri” ankete katılan 480 kullanıcıdan 33’ü (%6.9) *oldukça iyi*; 50’si (%10.4) *iyi*; 124’ü (%25.8) *nötr*; 177’si (%36.9) *kötü* ve 96’sı (%20) *çok kötü* olarak tanımlamıştır.

SORU13: Mevcut dış mekanların bitkisel çevre düzenlemesi nasıl tanımlanabilir?

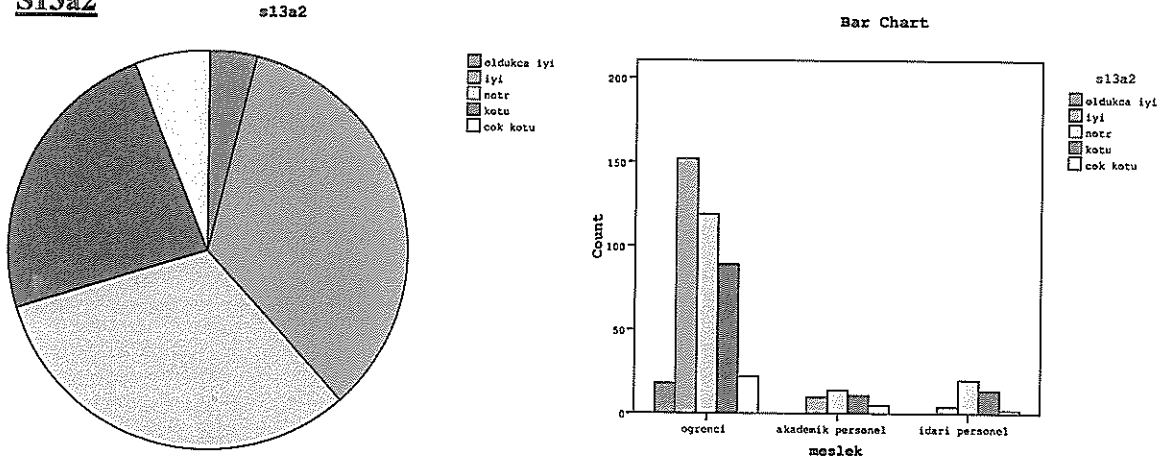
S13a1

Şekil 4.56. Kullanılan Bitkilerin Çeşitliliği

“Kullanılan bitkilerin çeşitliliğini” ankete katılan 480 kullanıcıdan 30’u (%6.3) *oldukça iyi*; 182’si (%37.9) *iyi*; 127’si (%26.5) *nötr*; 93’ü (%19.4) *kötü* ve 48’i (%10.0) *çok kötü* olarak tanımlamıştır.

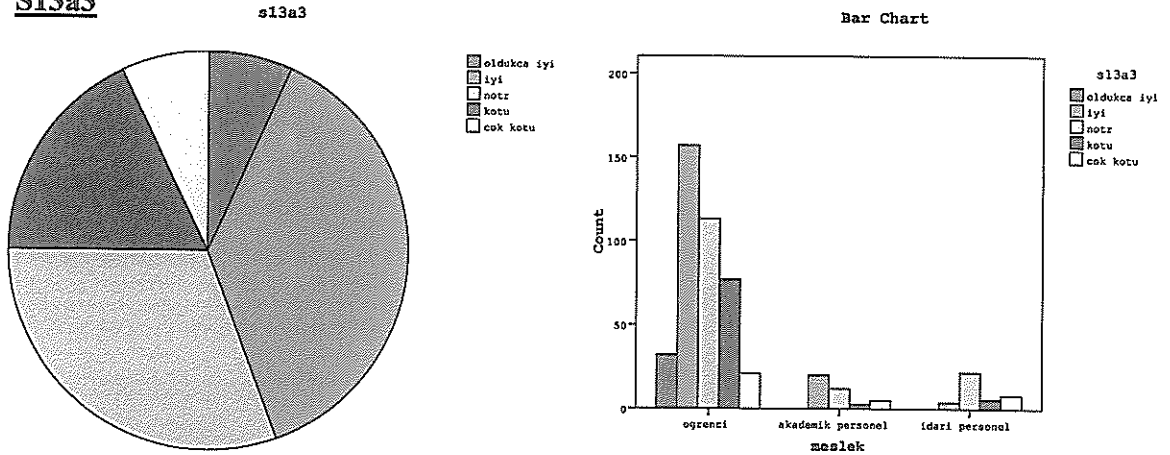
S13a2

Şekil 4.57. Bitkilerin yapısal objelerle uyumu

“Bitkilerin yapısal objelerle uyumunu” ankete katılan 480 kullanıcıdan 18’i (%3.8) *oldukça iyi*; 166’sı (%34.6) *iyi*; 153’ü (%31.9) *nötr*; 114’ü (%23.8) *kötü* ve 29’u (%6.0) *çok kötü* olarak tanımlamıştır.

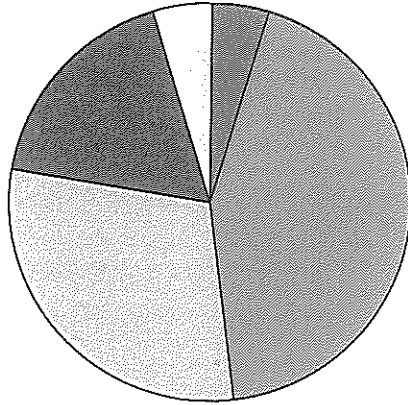
S13a3

Şekil 4.58. Bitkilerin dış mekanlara estetik katkısı

“Bitkilerin dış mekanlara estetik katkısı” anketine katılan 480 kullanıcıdan 32’si (%6.7) *oldukça iyi*; 181’i (%37.7) *iyi*; 147’si (%30.6) *nötr*; 86’sı (%17.9) *kötü* ve 34’ü (%7.1) *çok kötü* olarak tanımlamıştır.

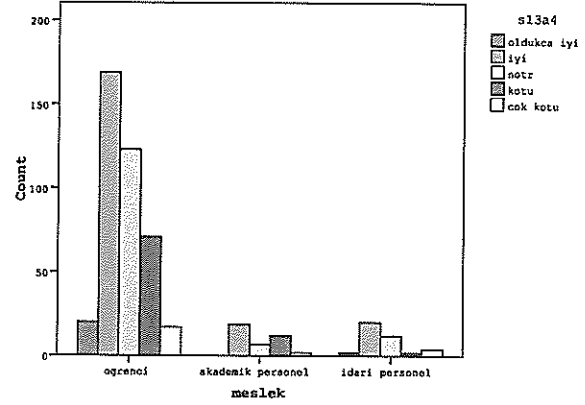
S13a4

s13a4

oldukça iyi
iyi
nötr
kötü
çok kötü

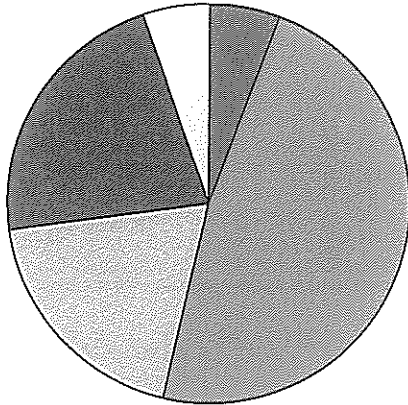
Bar Chart

Şekil 4.59. Ağaçlar, çalılar ve otsu bitkilerin uyumu

“Ağaçlar, çalılar ve otsu bitkilerin uyumunu” anketine katılan 480 kullanıcıdan 22’si (%4.6) *oldukça iyi*; 208’i (%43.3) *iyi*; 142’si (%29.6) *nötr*; 85’i (%17.7) *kötü* ve 23’ü (%4.8) *çok kötü* olarak tanımlamıştır.

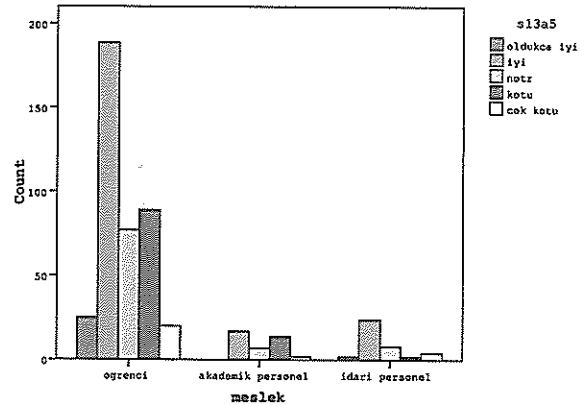
S13a5

s13a5

oldukça iyi
iyi
nötr
kötü
çok kötü

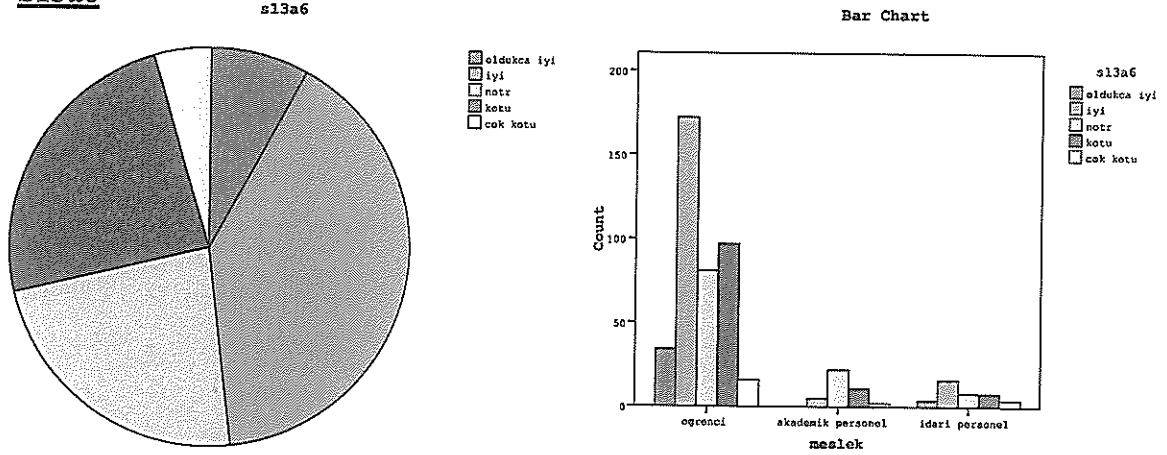
Bar Chart

Şekil 4.60. Çim yüzeylerde ağaç/çalı yoğunluğu

“Çim yüzeylerde ağaç/çalı yoğunluğunu” ankete katılan 480 kullanıcıdan 27’si (%5.6) *oldukça iyi*; 230’u (%47.9) *iyi*; 92’si (%19.2) *nötr*; 105’i (%21.9) *kötü* ve 26’sı (%5.4) *çok kötü* olarak tanımlamıştır.

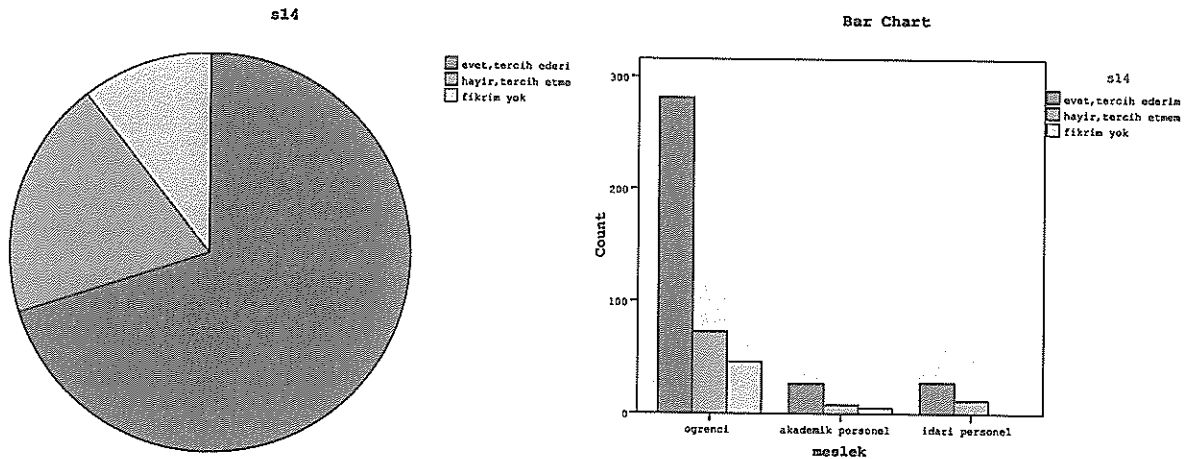
S13a6

Şekil 4.61. Yol boyunca ağaçlandırma sistemi

“Yol boyunca ağaçlandırma sistemini” ankete katılan 480 kullanıcıdan 38’i (%7.9) *oldukça iyi*; 193’ü (%40.2) *iyi*; 111’i (%23.1) *nötr*; 116’sı (%24.2) *kötü* ve 22’si (%4.6) *çok kötü* olarak tanımlamıştır.

SORU14: Dış mekanlarda ders çalışma ortamlarının olmasını tercih eder misiniz?

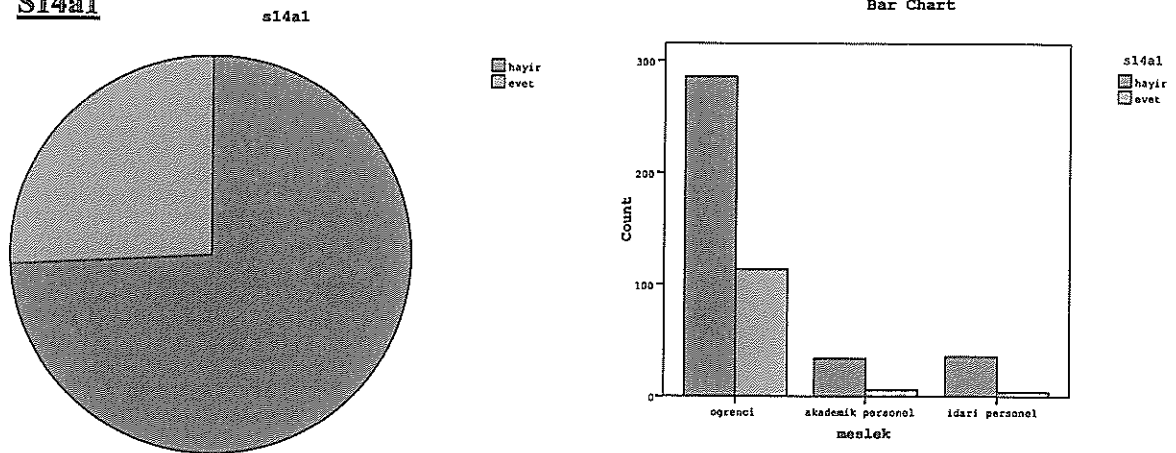

Şekil 4.62. soru 14’ün sonucu

Dış mekanlarda ders çalışma ortamlarının olmasını ankete katılan 480 kullanıcıdan 336'sı (%70.0) *tercih etmekte*, 93'ü (%19.4) *tercih etmemekte*, 51'i (%10.6) ise bu soruya "*fikrim yok*" şeklinde cevap vermektedir.

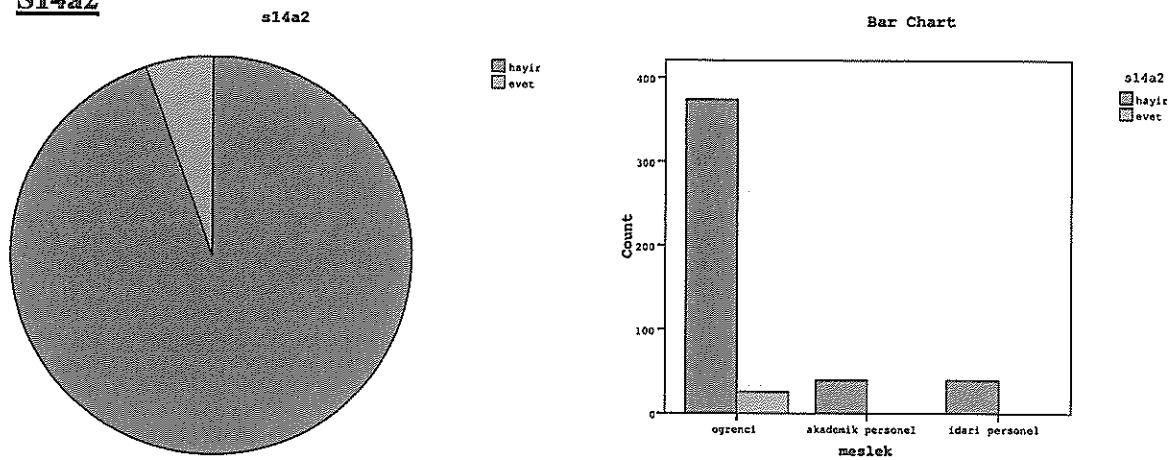
SORU14a: Dış mekanlarda ders çalışma alanları en çok hangi yerlerde tercih edilebilir?

S14a1

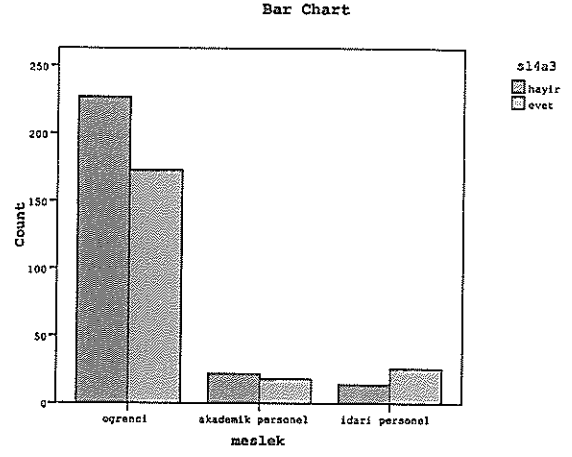
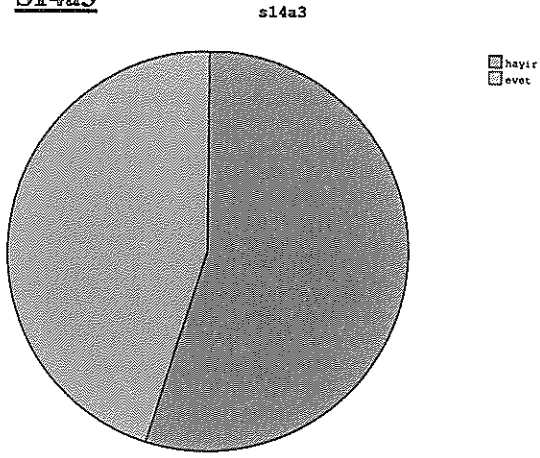
Şekil 4.63. Yapılara bitişik açık mekanlar

S14a2

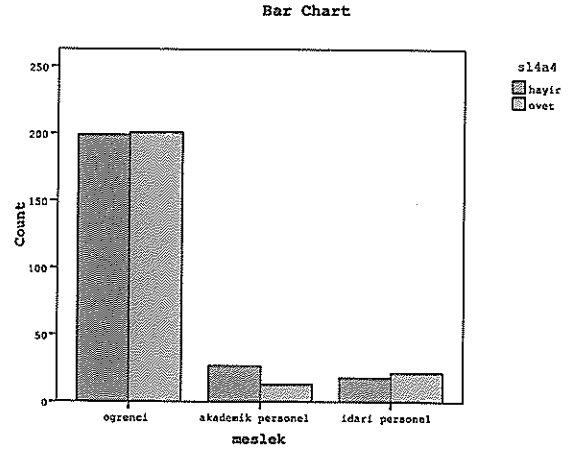
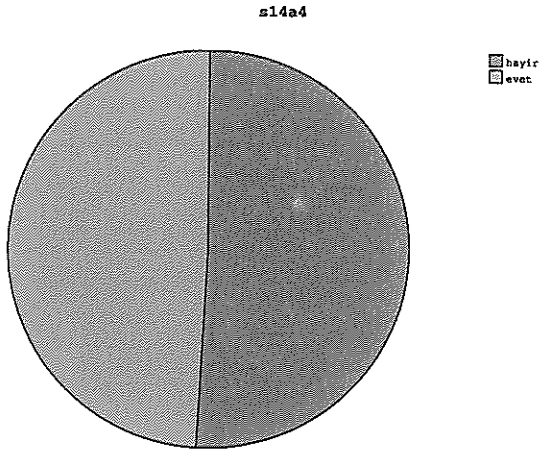
Şekil 4.64. Yaya yolu ve patika kenarları

S14a3

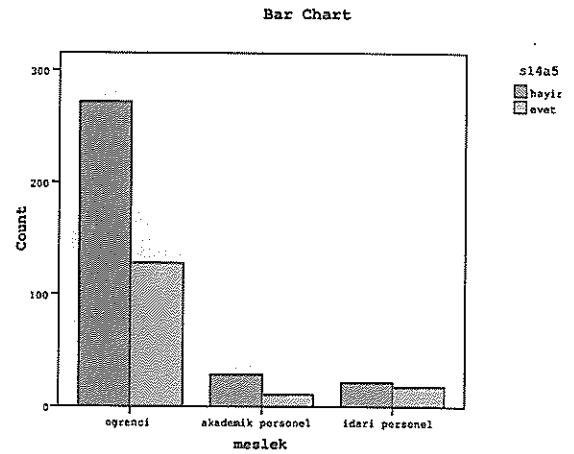
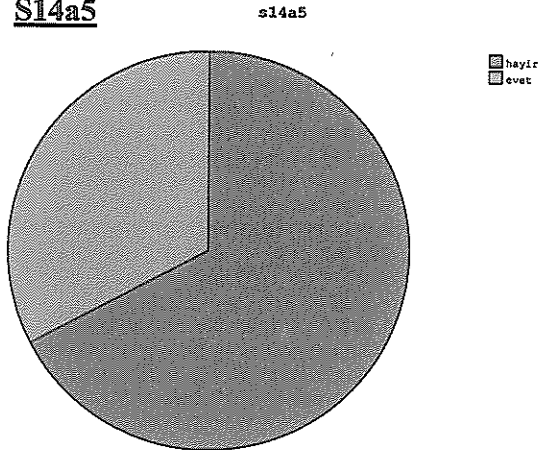
Şekil 4.65. Açık yeşil (çimenlik) alanlar

S14a4

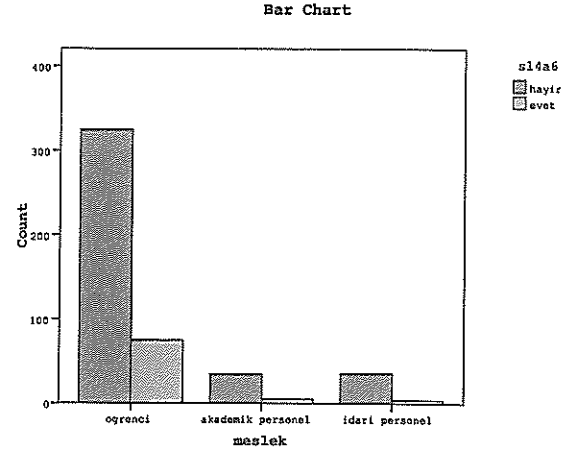
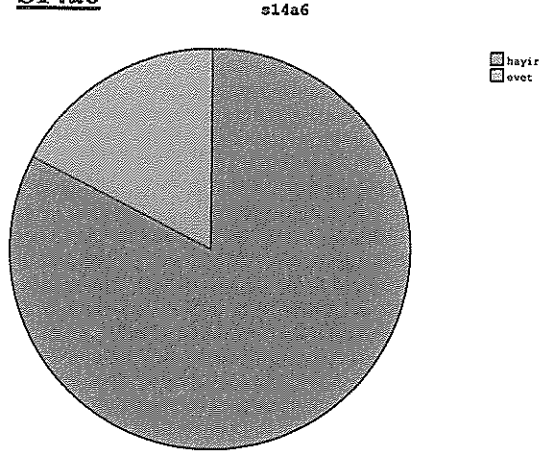
Şekil 4.66. Yarı kapalı avlular-teraslar

S14a5

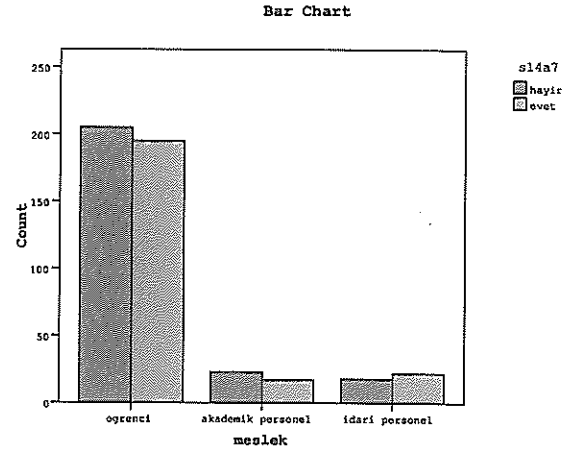
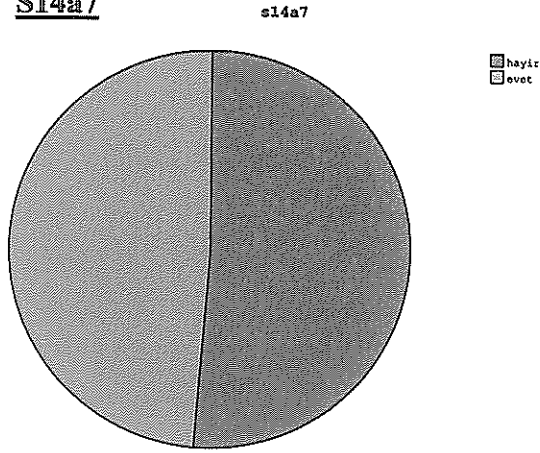
Şekil 4.67. Gözden uzak açık mekanlar

S14a6

Şekil 4.68. Yeme-içme ve çay bahçeleri

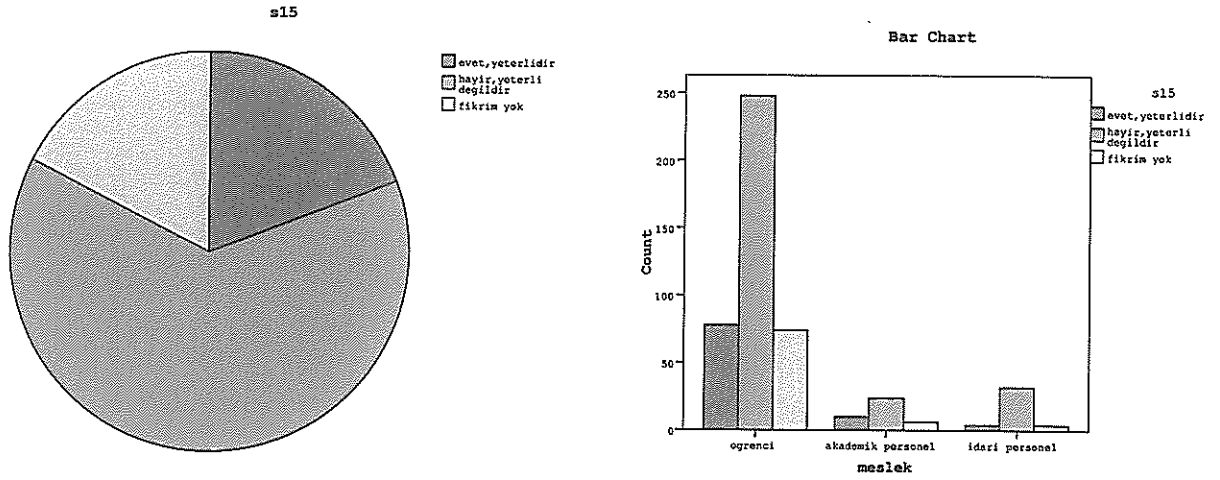
S14a7

Şekil 4.69. Üstü örtülü oturma mekanları

Ankete katılan kullanıcılar dış mekanlarda ders çalışma alanlarını en çok “yarı-kapalı avlular, teraslar (%49.2)”, “üstü-örtülü oturma mekanları (%48.8)”, “açık yeşil (çimenlik) alanlar (%45.2)”, “gözden uzak açık mekanlar (%32.7)”, “yapılara bitişik açık mekanlar (%25.8)”, “yeme-içme ve çay bahçeleri (%17.5)” ve “yaya yolu ve patika kenarları (%5.4)” olarak sıralamışlardır.

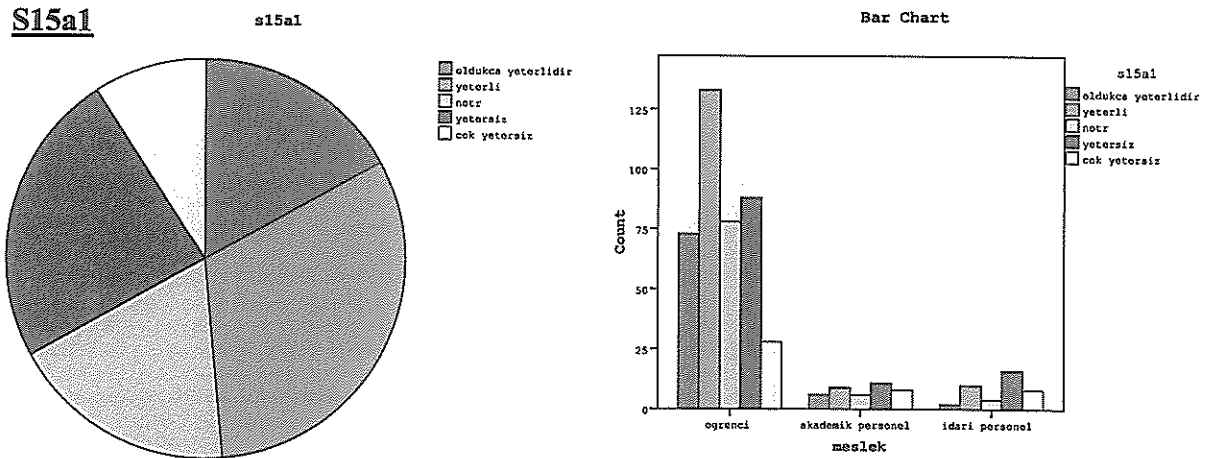
SORU15: Kampus dış mekanlarında yönlendirme işaretleri yeterli midir?

Şekil 4.70. Soru 15'in sonucu

Ankete katılan 480 kullanıcıdan 92'si (%19.2) "kampus dış mekanlarındaki yönlendirme işaretlerinin" *yeterli* olduğunu söylemekte iken, 304'ü (%63.3) yeterli olmadığını savunmaktadır. Ankete katılan 84 (%17.5) kullanıcı ise bu soru için "fikrim yok" cevabını vermiştir.

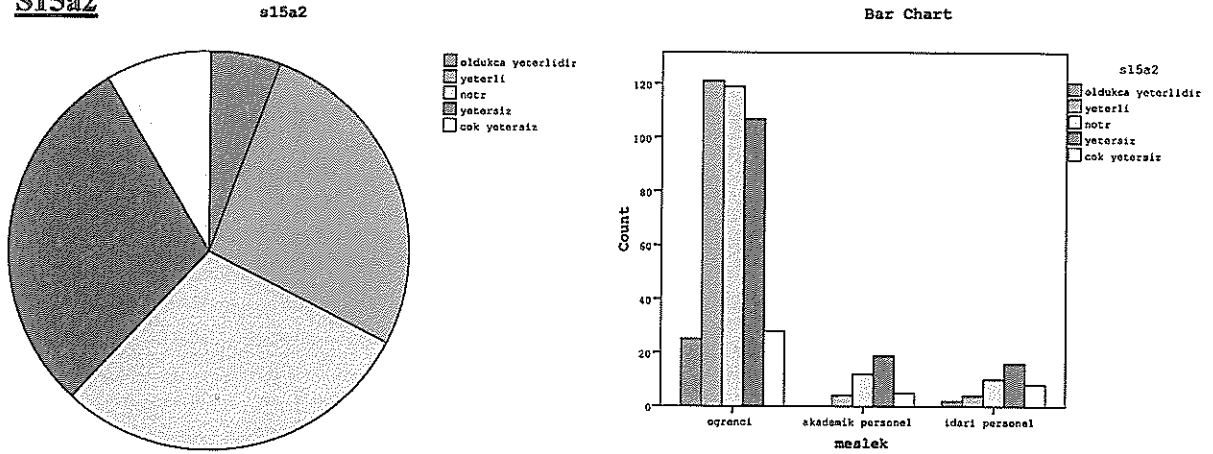
SORU15a: Sizce, mevcut yönlendirme işaretleri hangi alanlarda yeterlidir?

Şekil 4.71. Kampus ana girişlerinde

Ankete katılan 480 kullanıcının 81'i (%16.9) “kampus ana girişlerinde” mevcut yönlendirme işaretlerinin *oldukça yeterli*; 152'si (%31.7) *yeterli*; 88'i (%18.3) *nötr*; 115'i (%24) *yetersiz*; 44'ü (%9.2) *çok yetersiz* olduğunu düşünmektedir.

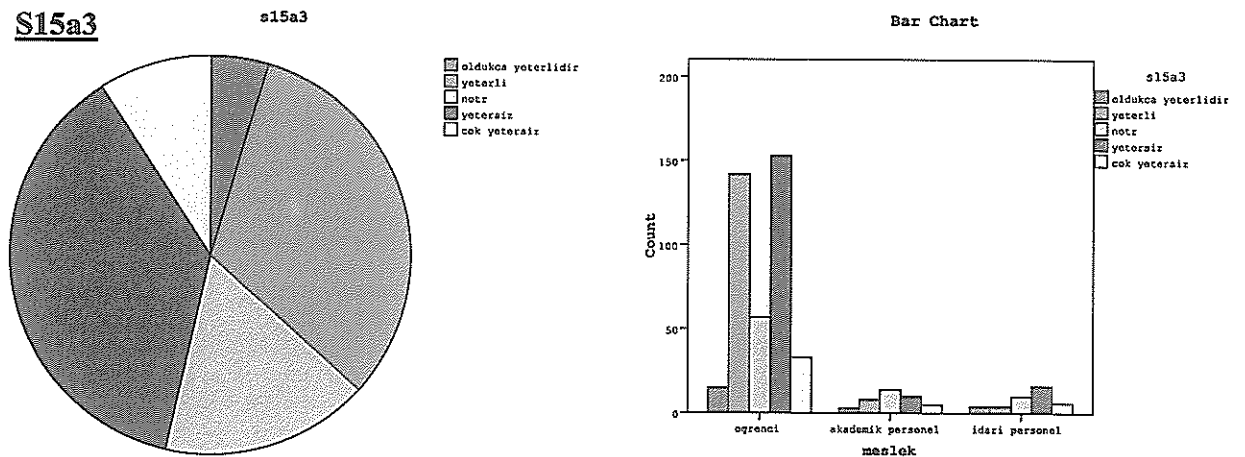
S15a2

Şekil 4.72. Araç ve yaya yönlendirme işaretlerinde

Ankete katılan 480 kullanıcının 27'si (%5.6) “araç ve yaya yönlendirme işaretlerinde” mevcut yönlendirme işaretlerinin *oldukça yeterli*; 129'u (%26.9) *yeterli*; 141'i (%29.4) *nötr*; 142'si (%29.6) *yetersiz*; 41'i (%8.5) *çok yetersiz* olduğunu düşünmektedir.

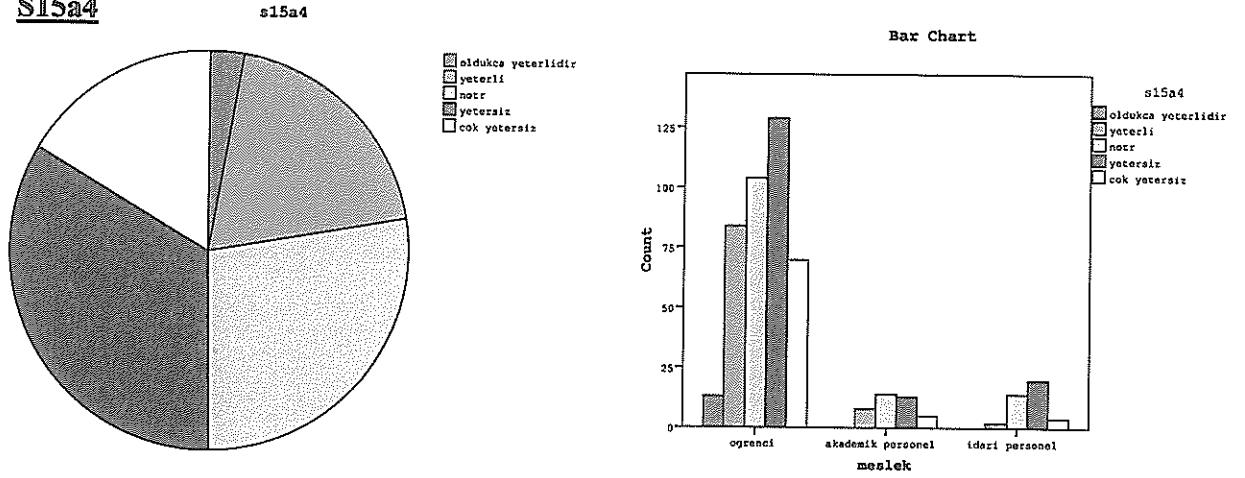
S15a3

Şekil 4.73. Bina ve mekan tanımlama işaretlerinde

Ankete katılan 480 kullanıcının 22'si (%4.6) “bina ve mekan tanımlama işaretlerinde” mevcut yönlendirme işaretlerinin *oldukça yeterli*; 154'ü (%32.1) *yeterli*; 81'i (%16.9) *nötr*; 179'u (%37.3) *yetersiz*; 44'ü (%9.2) *çok yetersiz* olduğunu düşünmektedir.

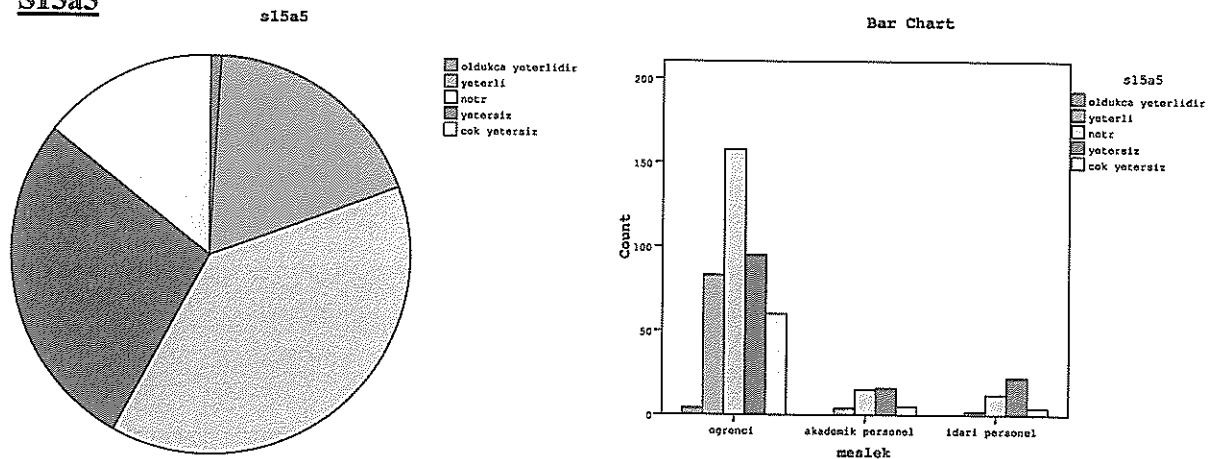
S15a4

Şekil 4.74. Yeme-içme ve eğlence alanlarında

Ankete katılan 480 kullanıcının 13'ü (%2.7) “yeme içme ve eğlence alanlarında” mevcut yönlendirme işaretlerinin *oldukça yeterli*; 94'ü (%19.6) *yeterli*; 132'si (%27.5) *nötr*; 162'si (%33.8) *yetersiz*; 79'u (%16.5) *çok yetersiz* olduğunu düşünmektedir.

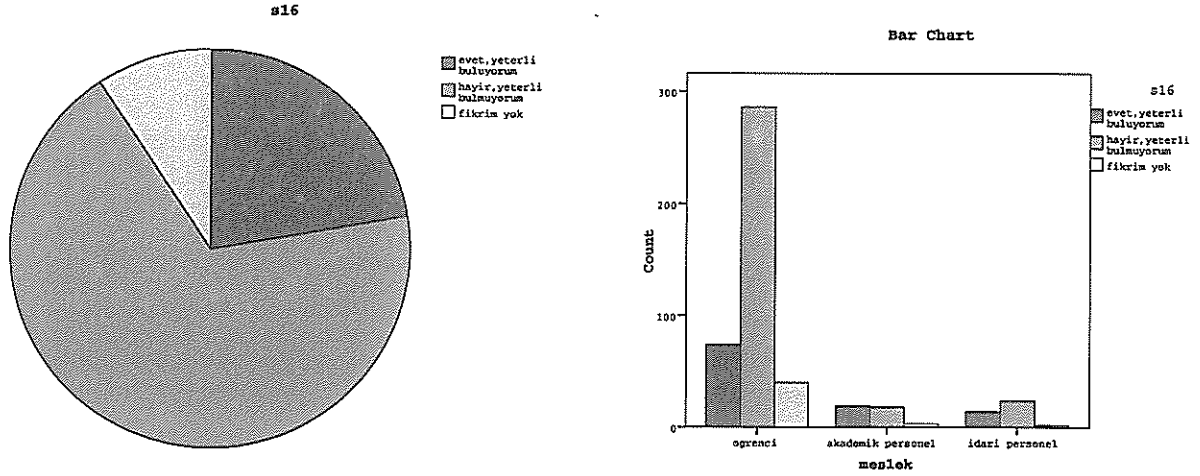
S15a5

Şekil 4.75. İlan pano ve işaretlerinde

Ankete katılan 480 kullanıcının 4'ü (%0.8) “ilan pano ve işaretlerinde” mevcut yönlendirme işaretlerinin *oldukça yeterli*; 89'u (%18.5) *yeterli*; 185'i (%38.5) *nötr*; 133'ü (%27.7) *yetersiz*; 69'u (%14.4) *çok yetersiz* olduğunu düşünmektedir.

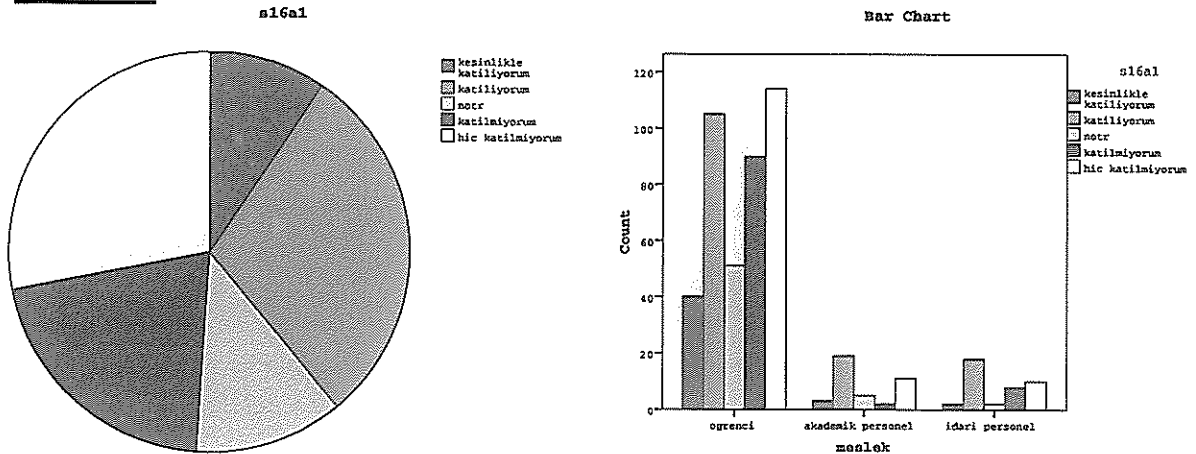
SORU16: Kampusün kente/yakın çevresiyle ulaşım bağlantılarını yeterli buluyor musunuz?

Şekil 4.76. Soru 16'nın sonucu

Ankete katılan 480 kullanıcıdan 107'si (%22.3) “kampusün kente/yakın çevresiyle ulaşım bağlantılarını” *yeterli bulmakta* iken; 328'i (%68.3) *yeterli bulmamaktadır*. 45 kullanıcı ise “*fikrim yok*” şeklinde cevaplamıştır.

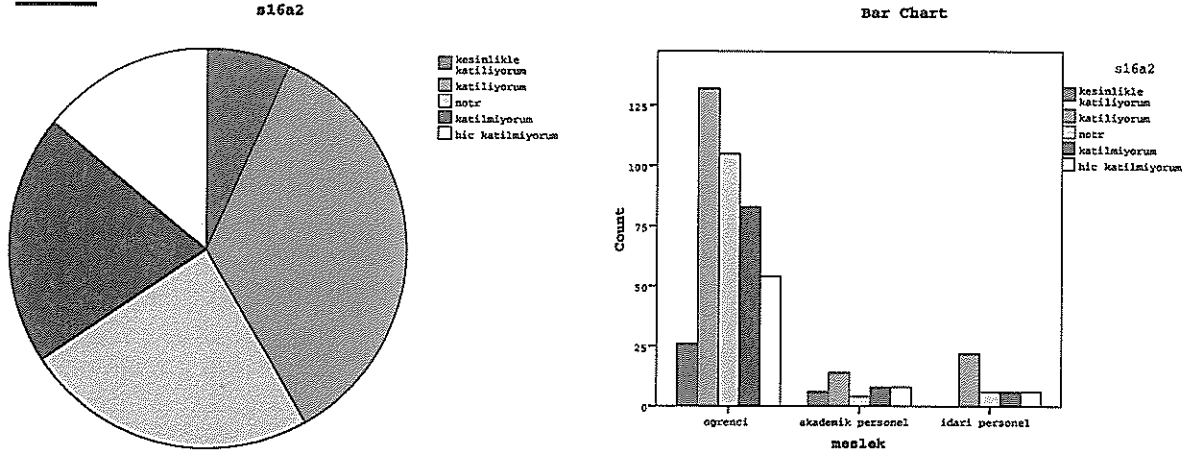
SORU16a: Ulaşım bağlantıları açısından aşağıdaki ifadelerle katılıyor musunuz?

Şekil 4.77. Otobüs güzergahı yeterlidir

Ulaşım bağlantıları açısından “otobüs güzergahı yeterlidir” fikrine ankete katılan 480 kullanıcının 45’i (%9.4) *kesinlikle katılmakta*; 142’si (%29.6) *katılmakta*; 58’si (%12.1) *nötr*; 100’ü (%20.8) *katılmamakta*; 135’i (%28.1) *hiç katılmamaktadır*.

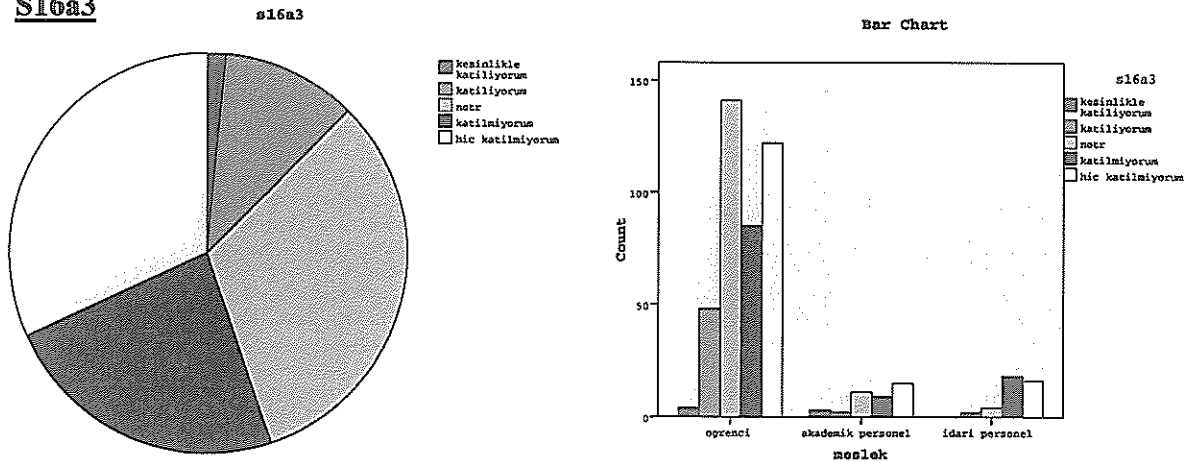
S16a2

Şekil 4.78. Araç yolları ve bağlantıları yeterlidir

Ulaşım bağlantıları açısından “araç yolları ve bağlantıları yeterlidir” fikrine ankete katılan 480 kullanıcının 32’si (%6.7) *kesinlikle katılmakta*; 168’i (%35.0) *katılmakta*; 115’i (%24.0) *nötr*; 97’si (%20.2) *katılmamakta*; 68’i (%14.2) *hiç katılmamaktadır*.

S16a3

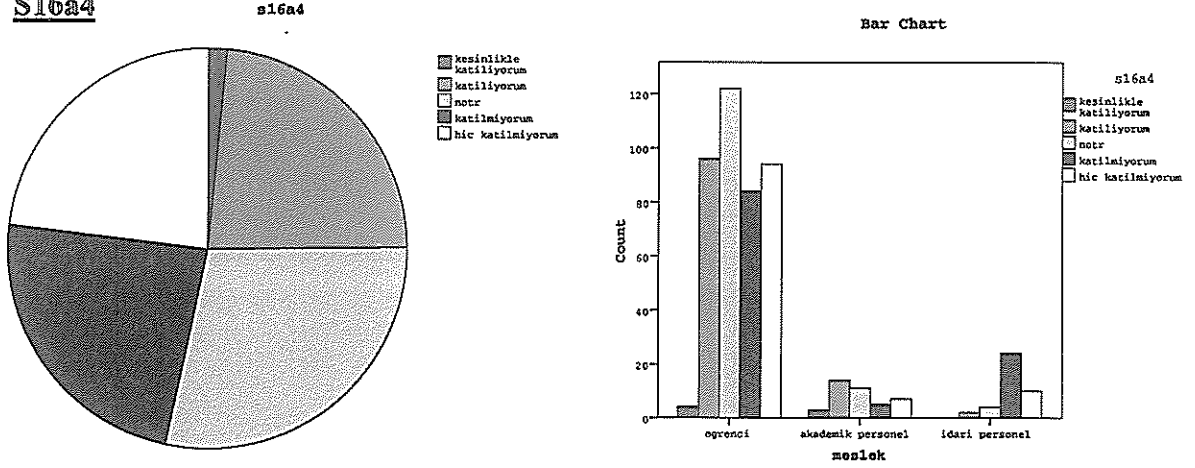

Şekil 4.79. Bisiklet yolları ve bağlantıları yeterlidir

Ulaşım bağlantıları açısından “bisiklet yolları ve bağlantıları yeterlidir” fikrine ankete katılan 480 kullanıcının 7’si (%1.5) *kesinlikle katılmakta*; 52’si (%10.8)

katılmakta; 156'sı (%32.5) nötr; 112'si (%23.3) katılmamakta; 153'ü (%31.9) hiç katılmamaktadır.

S16a4

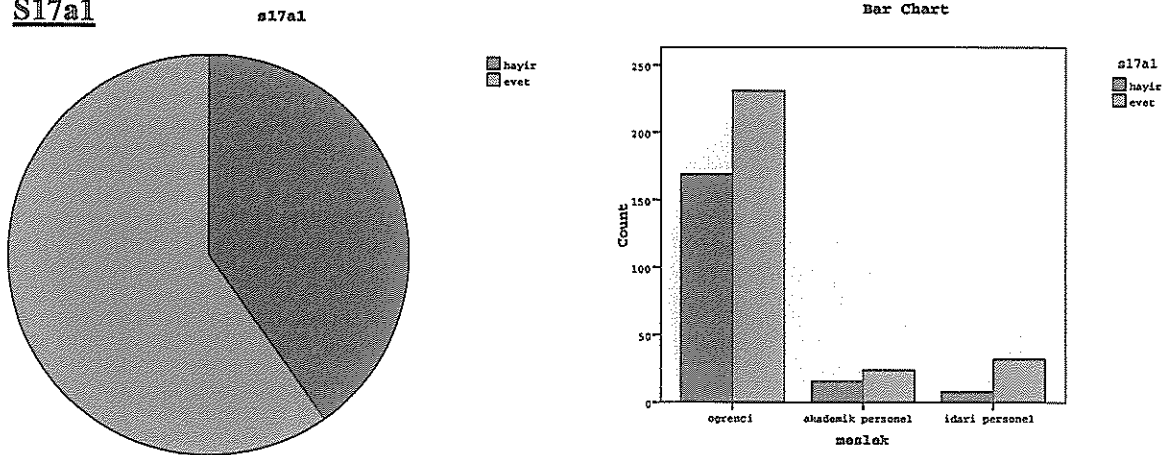

Şekil 4.80. Yaya yolları ve bağlantıları yeterlidir

Ulaşım bağlantıları açısından “yaya yolları ve bağlantıları yeterlidir” fikrine ankete katılan 480 kullanıcının 7'si (%1.5) kesinlikle katılmakta; 112'si (%23.3) katılmakta; 137'si (%28.5) nötr; 113'ü (%23.5) katılmamakta; 111'i (%23.1) hiç katılmamaktadır.

SORU17: Sizce, kampus içinde aşağıdaki ifadeler hangi düzeyde öncelik verilmelidir?

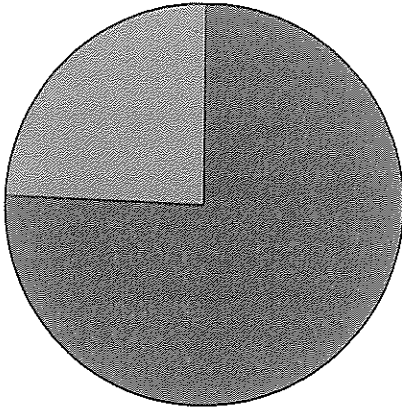
S17a1

Şekil 4.81. Kampus içinde yayalara öncelik

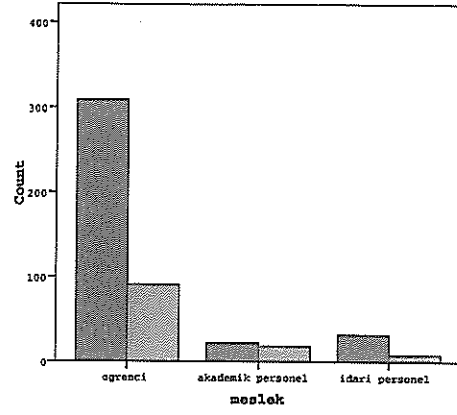
S17a2

s17a2

hayır
evet

Bar Chart

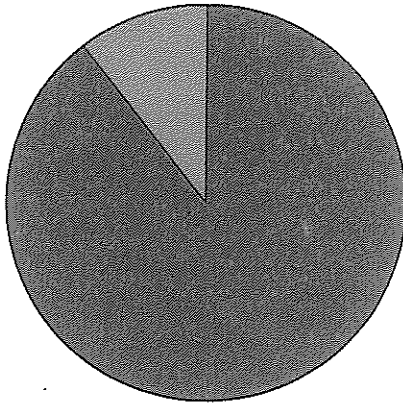

s17a2
hayır
evet

Şekil 4.82. Araçların hızını yavaşlatıcı önlemler

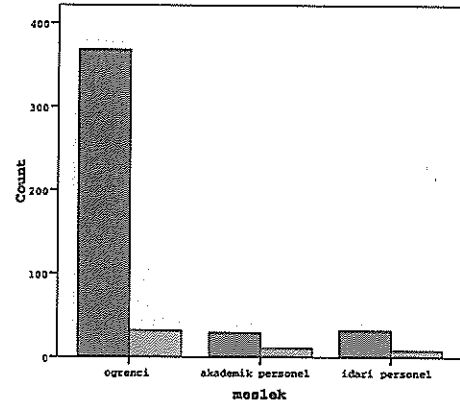
S17a3

s17a3

hayır
evet

Bar Chart

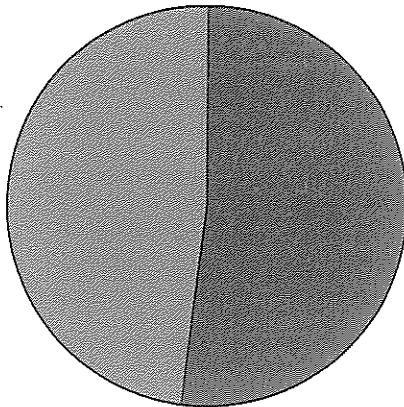

s17a3
hayır
evet

Şekil 4.83. Kapalı otoparklar

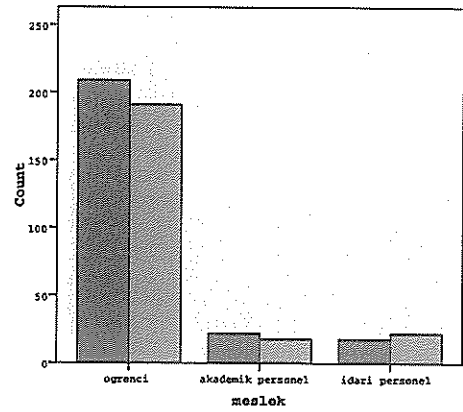
S17a4

s17a4

hayır
evet

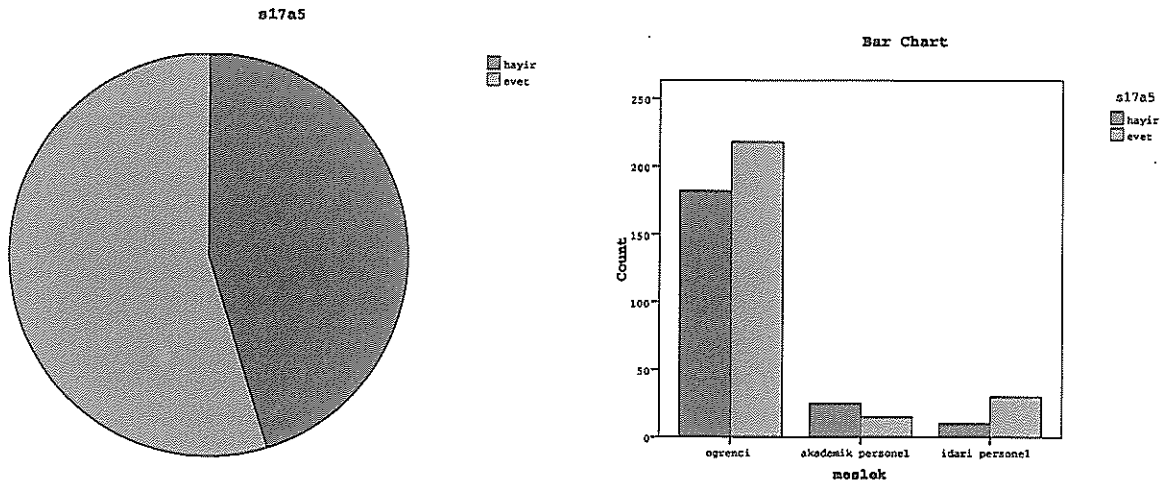
Bar Chart

s17a4
hayır
evet

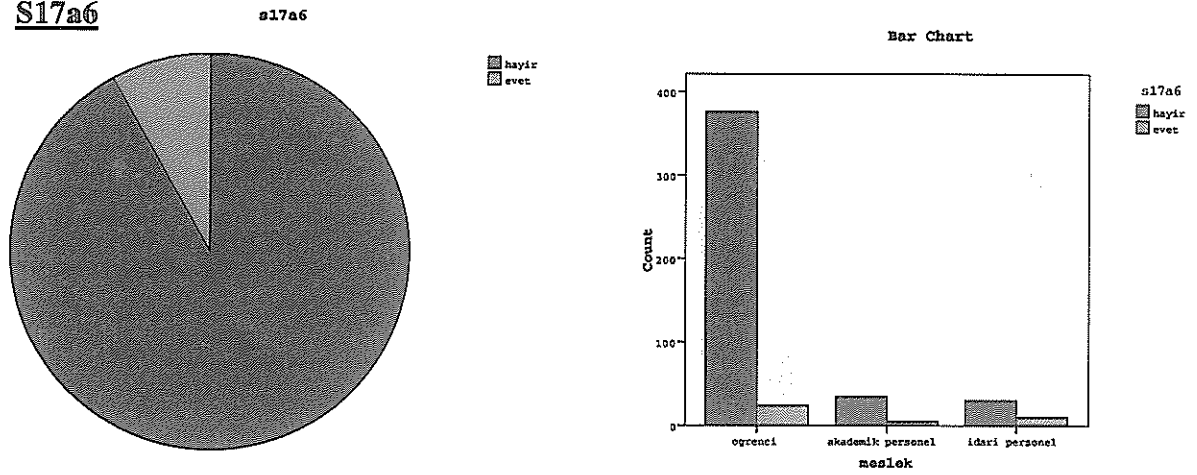
Şekil 4.84. Engellilere yönelik düzenlemeler

S17a5

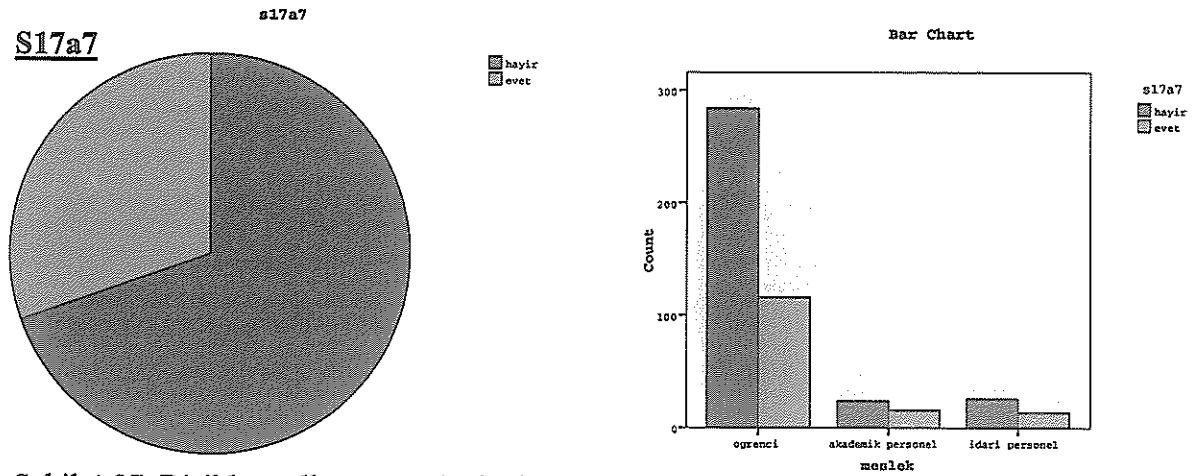
Şekil 4.85. Kampus içi yeni toplu taşıma güzergahı

S17a6

Şekil 4.86. Yarı kapalı otoparklar

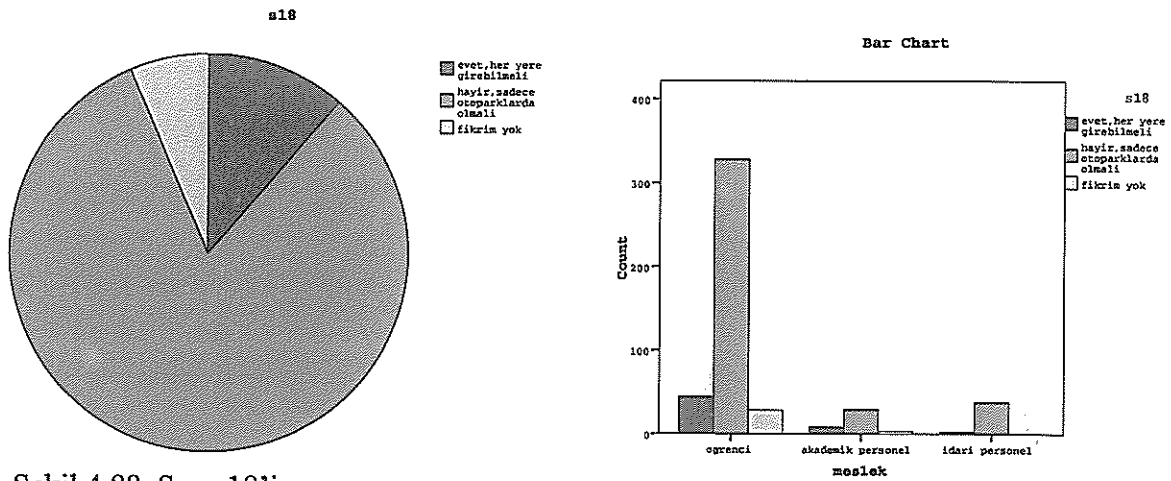
S17a7

Şekil 4.87. Bisiklet yolları ve park alanları

Ankete katılan kullanıcılar sırayla; “kampus içinde yayalara öncelik (%59.8), “kampus içi yeni toplu taşıma güzergahı (%54.8), “engellilere yönelik düzenlemeler (%48.1), “bisiklet yolları ve park alanları (%30.4), “araçların hızını yavaşlatıcı önlemler (%24.4), “kapalı otoparklar (%10.6) ve “yarı kapalı otoparklar (%8.1)” şeklinde öncelik verilmesi gerektiğini söylemektedirler.

SORU18: Sizce, kampus içerisinde özel araçlar her yere girebilmeli mi?

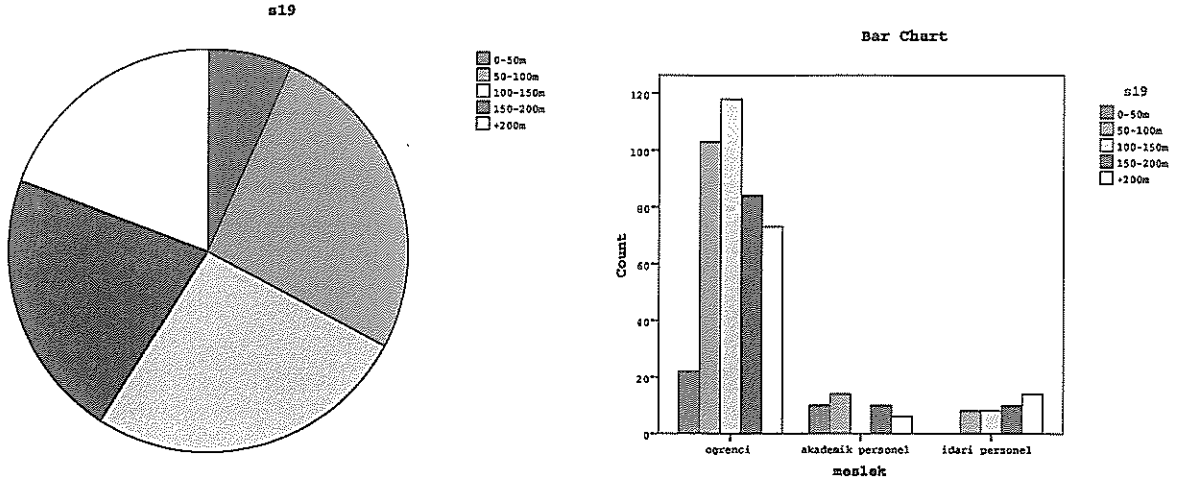

Şekil 4.88. Soru 18'in sonucu

Ankete katılan 480 kullanıcının 54'ü (%11.3) özel araçların kampus içerisinde her yere girebilmesini savunurken; 395'i (%82.3) özel araçların kampus içerisinde sadece otoparklarda olması gerektiğini savunmaktadır. 31 kullanıcı ise “fikrim yok” şeklinde cevaplamıştır.

SORU19: Otopark alanı ile çalışma yeriniz arasındaki mesafe en fazla kaç olmalıdır?

“Otopark alanı ile çalışma yeriniz arasındaki mesafe en fazla ne kadar olmalıdır?” sorusuna ankete katılan 480 kullanıcının 32'si (%6.7) 0-50 m arasında; 125'i (%26.0) 50-100 m arasında; 126'sı (%26.3) 100-150 m arasında; 104'ü (%21.7) 150-200 m arasında ve 93'ü (%19.4) 200 m'den fazla olması gerektiğini söylemiştir (Şekil 4.89).

Şekil 4.89. Soru 19'un sonucu

Anket sonuçlarını özetleyecek olursak;

Ankete katılan kullanıcılardan öğrencilerin çoğunluğu otobüsle, akademik personelin büyük bir yüzdesi ise özel arabalarıyla kampuse ulaşmaktadırlar.

Dış (açık) mekan deyince ankete katılan kullanıcılar en çok; açık yeşil (çimenlik) alanları, toplanma, buluşma mekanlarını, spor ve rekreasyon alanlarını anlamaktadırlar.

Kullanıcıların kampus içerisinde en çok kullandıkları mekanları tercih etmelerindeki başlıca sebepler;

- Dinlenme, etrafı seyretme imkanları
- Sakin ve huzur verici ortamlar olması
- Yeme-içme imkanları
- Çeşitli bitkilerin ve yeşilliğin olması

şeklinde sıralanmaktadır.

Ankete katılan kullanıcıların büyük çoğunluğu kampuste sevdikleri bir şeyin olmadığını belirtmiş, geri kalan kullanıcılar ise sevdikleri şeyleri “çimde oturup sohbet etmek, Sütbar’ın etrafındaki yeşil alanlarda oturmak, gölgelikler, yeşil alanlar, bahçeler, yemek yenen yerler” şeklinde sıralamışlardır.

Kullanıcılar genel olarak “açık havada küçük bir çarşı oluşturmak (banka, kafe, spor sahası vb.), daha çok oturabilecek yerler (bank, tabure vb.), alışveriş mekanları, kafe, fastfood yerleri, Akdeniz Üniversitesi’ndeki Olbia gibi bir mekan, oyun salonları, bowling, bilardo, internet vb.” gibi mekanları kampus dış mekanlarına eklemek istediklerini belirtmişlerdir.

Ankete katılan kullanıcıların yarısından fazlası kampuste kendilerini güvende hissettiklerini belirtmektedirler.

Kampus içerisinde bazı mekanları güvensiz bulmalarında en etkili neden “aydınlatmanın yetersizliği” olarak ortaya çıkmıştır. Bu mekanların gözden uzak, tenha olması ve bu mekanlarda güvenli aktivitelerin olmaması da kullanıcılar tarafından etkili nedenler olarak sıralanmıştır.

Kullanıcılar mevcut binaların cephelerinde görsel zenginlik olduğunu hiç düşünmemekle beraber, binalar arasında da görsel uygunluk olmadığına inanmaktadırlar. Binaların iç-dış bağlantılarının güçlü olduğu ve formlarının amaçlarına uygun olduğu fikirlerine çoğunluk nötr yaklaşmaktadır. Kullanıcılar bazı binaları yüksek katlı istemektedir. Mevcut dış mekanlar hakkında ankette yöneltilen tüm fikirlere ise ankete katılan kullanıcıların çoğunlu katılmaktadır.

Ankete katılan kullanıcılar sırayla “dinlenme ve gezinti alanlarına”, “oturma, sohbet etme ortamlarına”, “açık yeşil alanlara”, “yeme-içme ve alışveriş mekanlarına”, “kültürel ve sanatsal etkinliklere”, “çeşitli oyun ve spor aktivitelerine”, “üstü örtülü çay bahçelerine”, “güncel eğitici/öğretici etkinliklere” ve “botanik bahçelerine” öncelik verilmesini söylemektedirler.

Mevcut dış mekanların yapısal çevre düzenlemesi hakkında; ankete katılan kullanıcılar araç yolları ve otopark alanlarının, yaya yolları, patikalar ve merdivenlerin “iyi” olduğunu; gölge ve mobilya elemanlarının, zemin kaplama elemanlarının, çeşitli oyun ve spor alanlarının, mimari ve sanatsal objelerin ise

“kötü” olduğunu belirtmektedirler. Mevcut dış mekanların bitkisel çevre düzenlenmesini genel olarak “iyi” olarak tanımlamışlardır.

Ankete katılan kullanıcıların büyük çoğunluğu dış mekanlarda ders çalışma alanlarının olmasını tercih etmektedirler ve dış mekanlarda ders çalışma alanlarını en çok “yarı-kapalı avlular, teraslar”, “üstü-örtülü oturma mekanları”, “açık yeşil (çimenlik) alanlar”, “gözden uzak açık mekanlar”, “yapılara bitişik açık mekanlar”, “yeme-içme ve çay bahçeleri ” ve “yaya yolu ve patika kenarları” olarak sıralamışlardır.

Kampus dış mekanlarında yönlendirme işaretlerinin yeterli olduğunu belirten kullanıcılar, araç ve yaya yönlendirme işaretlerinde, bina ve mekan tanımlama işaretlerinde, yeme-içme ve eğlence alanlarında, ilan pano ve işaretlerinde ise yetersiz olduğunu düşünmektedirler.

Kampusün kentle ve yakın çevresiyle ulaşım bağlantılarını yeterli bulmayan kullanıcılar; otobüs güzergahlarını, bisiklet ve yaya yolları ve bağlantılarını da yetersiz bulmaktadırlar.

Ankete katılan kullanıcılar sırayla; “kampus içinde yayalara öncelik”, “kampus içi yeni toplu taşıma güzergahı”, “engellilere yönelik düzenlemeler”, “bisiklet yolları ve park alanları”, “araçların hızını yavaşlatıcı önlemler”, “kapalı otoparklar ve “yarı kapalı otoparklar” şeklinde öncelik verilmesi gerektiğini söylemektedirler.

Kampus içerisinde özel araçların sadece otoparklarda olması gerektiğini belirten kullanıcılar; otopark alanı ile çalışma yerleri arasındaki mesafenin de ortalama 50-150 m arasında olmasını söylemişlerdir.

4.2. Tasarım Önerileri

Elde edilen anket ve analiz bulguları doğrultusunda; kullanıcıların olumsuz gördükleri yönlerin giderildiği, olumlu gördükleri tarafların vurgulandığı, kullanıcı gereksinimlerinin karşılandığı tasarım önerileri getirilmiştir. Tasarım önerilerinin getirildiği alanlar Şekil 4.90.'da gösterilmiştir.

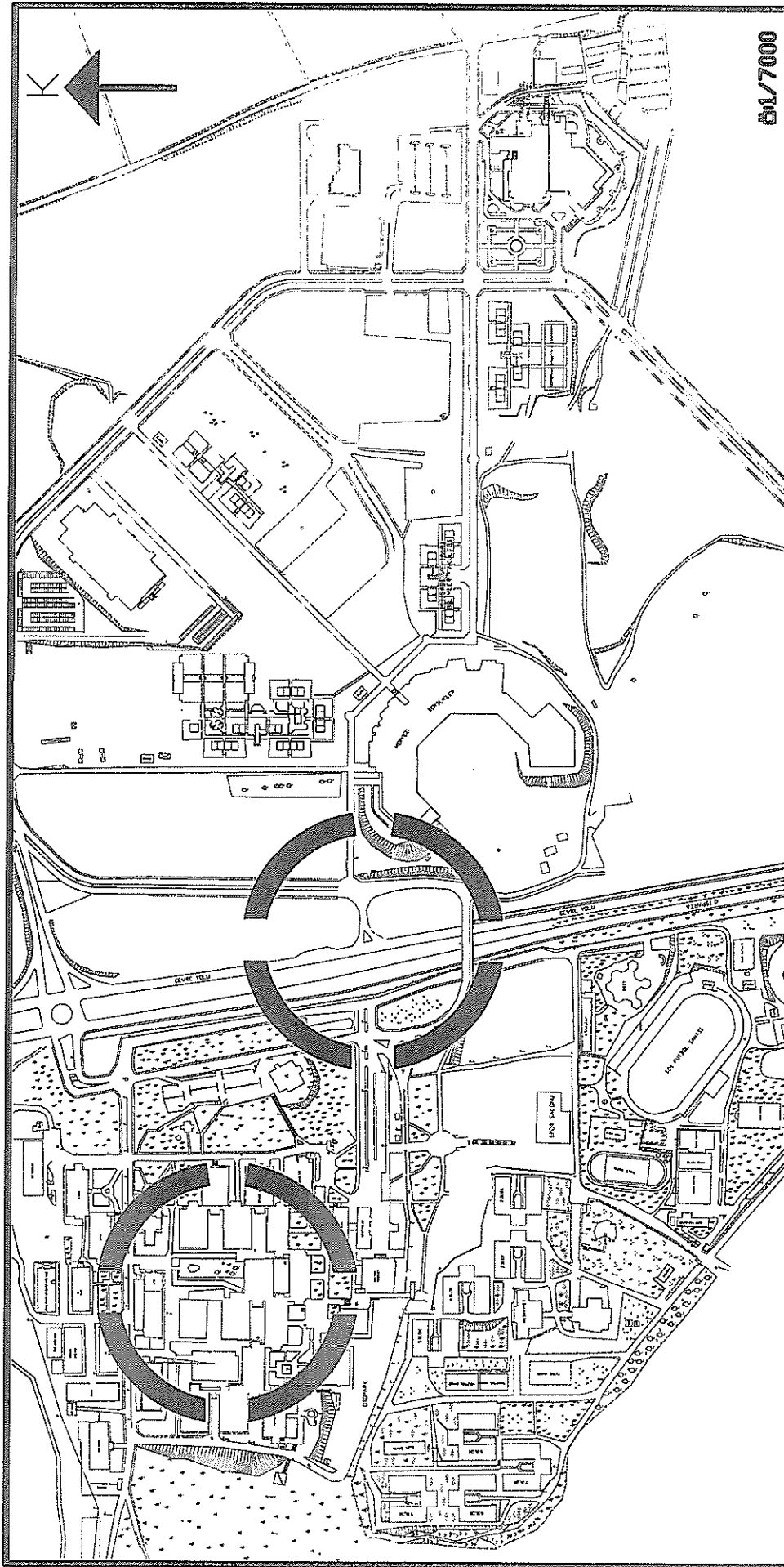
Batı kampüsünde mühendislik fakültesi ve çevresine getirilen tasarım önerisinde (Şekil 4.91.) mevcut mühendislik fakültesi binası revize edilerek anket sonuçlarıyla kullanıcıların talep ettikleri belirlenen “iç avlular ve bahçeler” yaratılmaya çalışılmıştır. Bunu tasarlarken mimarlık fakültesinin kurulacağı öngörülmüş, mevcut mimarlık ve şehir ve bölge planlama bölümlerinin yer aldığı yapılar kaldırılarak batıda yeni bir mimarlık fakültesi binası tasarlanmıştır. “Dinlenme, gezinti alanları”, “oturma sohbet etme ortamları” ve “açık yeşil alanlar” kullanıcılar tarafından öncelikli aktiviteler olarak sıralandığından; bu ortamlar yaratılmaya sağlanmıştır. “Yaya yolları, gölge ve mobilya elemanları, zemin kaplama elemanları” mevcut tasarımda *kötü* olarak tanımlandığından tasarım önerisinde mevcut dış mekanların yapısal çevre düzenlemesi iyileştirilmeye çalışılmıştır (Şekil 4.91.). Kampus içerisinde yayalara öncelik verilerek, özel araçların her yere girebilmesi engellenmiştir. Otopark alanı ile çalışma yeri arasındaki mesafe 100-200 m arasında olması sağlanmıştır. Bitkisel çevre düzenlenmesi yapılmaya çalışılmış, yeşil seyir terasları, yol boyunca ağaçlandırma sistemi, çim yüzeylerde ağaç/çalı tasarlanmıştır. Bina ana girişleri vurgulanmaya çalışılmış, bir ‘landmark’ özelliği kazandırılmıştır.

Şekil 4.92.'de ise kampüsü doğu ve batı şeklinde ikiye ayırarak büyük bir sorun teşkil eden Isparta-İstanbul karayolunun bir bölümünün yolun altına alındığı varsayılmış böylece doğu ve batı kampusleri arasında sürekliliği ve bütünlüğü sağlayan bir aks elde edilmiştir. Bu aksın tam ortasına doğu ve batı kampüsü öğrencilerinin ortak kullanım alanı olabilecek “kongre salonu” ve “öğrenci araştırma merkezleri & klüpleri” fonksiyonları getirilmiştir. Ankete katılan kullanıcılar mevcut tasarımdaki binalarda görsel uygunluğun ve binaların formlarının amaçlarına uygun olmadığını söylediklerinden bu tasarımda estetik kaygılar ve form-fonksiyon ilişkisi

ön plana çıkmıştır. Sosyal etkileşimi güçlendiren, fikir alışverişine imkan tanıyan, akademik işbirliğini destekleyen ve dinlendirici & huzur verici mekanlar yaratılmaya çalışılmıştır (Şekil 4.92.). Mevcut kampus tasarımında eksikliği göze çarpan açık yeşil (çimenlik) alanlar sıkça kullanılmaya çalışılmıştır. Rektörlük binası yönetim binası olduğu için her iki kampuse eşit uzaklıkta olması açısından merkezi derslikler binasının bir bölümüne yerleştirilmiştir. Kot farkından yararlanarak öğrenci araştırma merkezleri & klupleri önündeki bahçeden rektörlük binasına kadar bir köprü oluşturulmuş ve aks boyunca her iki kampustan da güzel perspektifler alınmasını sağlayan mimari ve sanatsal objeler kullanılmıştır (Şekil 4.92.).

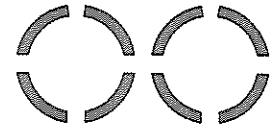
Cephelerde görsel zenginlik aranmış, mühendislik fakültesinin daha çağdaş ve fonksiyonuna uygun bir form kazanması açısından çelik strüktür, giydirme cephe tercih edilmiştir. Çatıların iç avlulara bakan kısımları tonozla örtülerek yarı kapalı mekanlar oluşturulmuştur (Şekil 4.93.). Öğrenci klüpleri ve araştırma merkezlerinin yer aldığı yapı gruplarında tek katlı, geniş cam açıklıklı, birbirine geçişli binalar kullanılarak sokak havası oluşturulmuş, bu yapıların ortasına anfi tasarlanarak toplanma, buluşma mekanı sağlanmıştır (Şekil 4.93.).

Ek-II' de mühendislik fakültesi binasına, kongre salonuna ve öğrenci araştırma merkezleri & klüplerine getirilen tasarım önerilerinin detaylı çizimleri bulunmaktadır.

1/7000

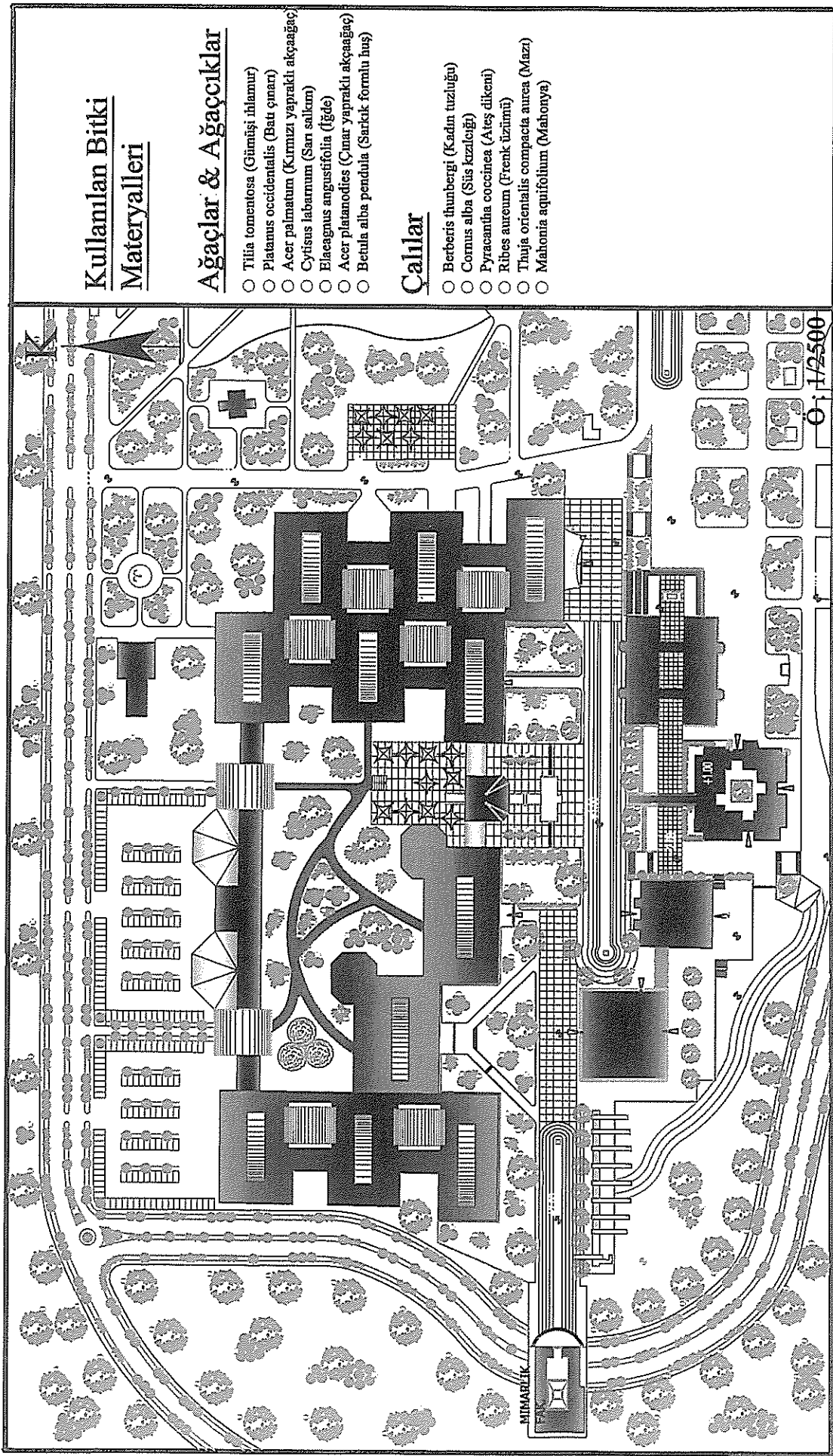
LEJAND

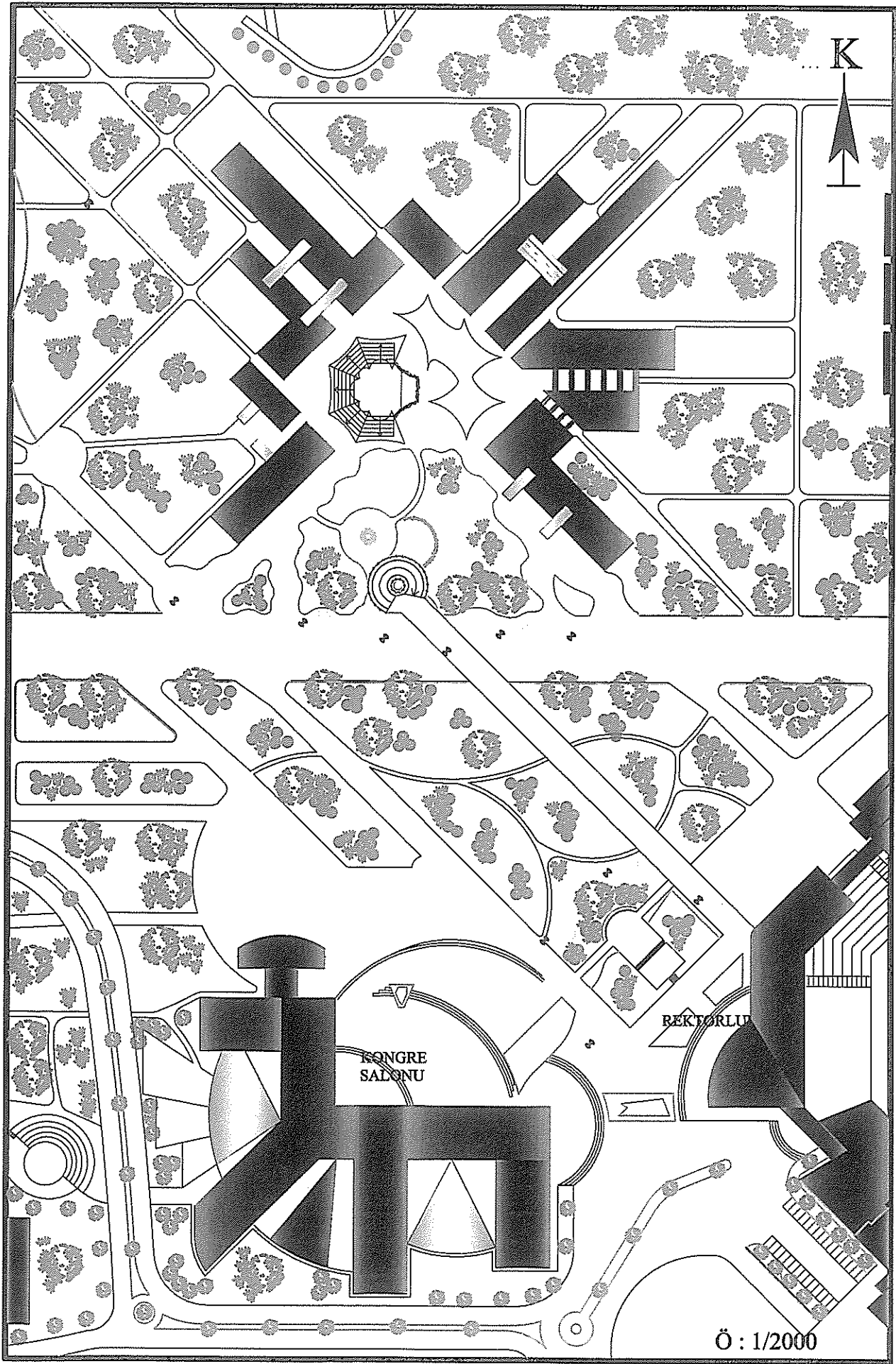
BATI KAMPUSU MEVCUT MÜHENDİSLİK FAK. VE ÇEVRESİ

KONGRE MERKEZİ, ÖĞRENCİ ARASTIRMA MERKEZLERİ VE KLÜPLERİ
TASARIM ÖNERİLERİNİN GETİRİLDİĞİ NOKTA

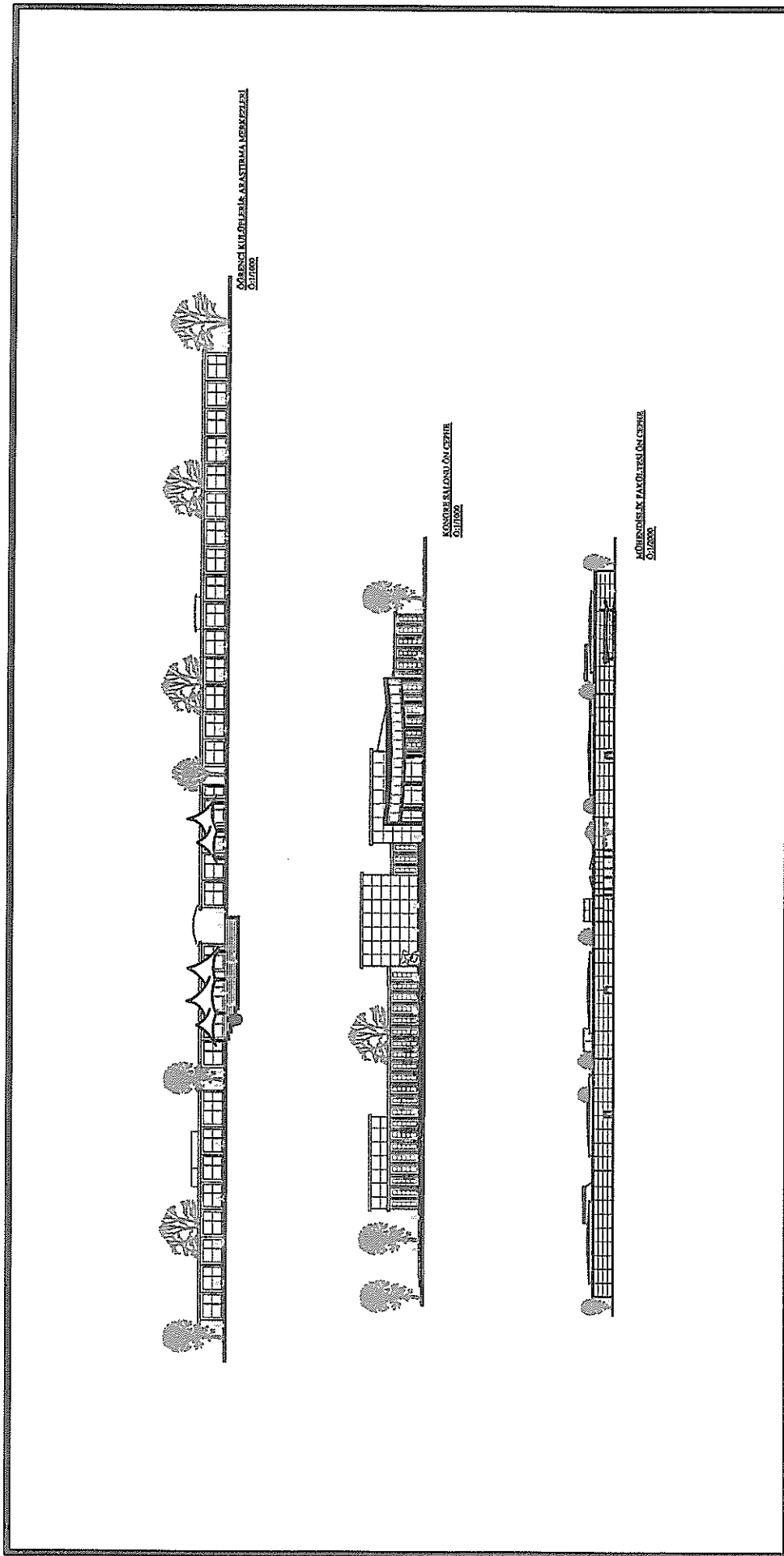
Şekil 4.90. Getirilen tasarımların mevcut plan üzerindeki yerleri

Şekil 4.91. Batı kampüsü için tasarım önerisi

Şekil 4.92. Kongre salonu ve öğrenci araştırma merkezleri & klüpleri tasarım önerisi

Şekil 4.93. Kampüsün çeşitli noktalarından cephe tasarımı önerileri

5. SONUÇ

Bu tezde vurgulanmak istenen; dış mekan tasarımda “kullanıcının” önemidir. Kullanıcı faktörünün önemli olmasının sebepleri, tasarımda “kullanıcı” faktörünü ön plana çıkarma yöntemleri ve örnek çalışma alanı olarak seçilen Süleyman Demirel Üniversitesi Kampüsü’nde uygulanan bu yöntemler sonucu elde edilen bulgular tezin konusunu oluşturmaktadır.

Günümüzde birçok mimar ve plancı, gelecekteki kullanıcıların her birinin ihtiyaçlarını saptayamayacaklarını düşünerek, ortalama kullanıcının ihtiyaçlarını saptamayı öngörebilmektedirler. Ancak ortalama bir kullanıcı yoktur. Ortalama kullanıcının ihtiyaçları karşılandığında, herhangi bir kullanıcının ihtiyaçları karşılanmış sayılmaz . Bu yüzden değişim içinde olan kullanıcının sürekli belirlenmesi ve her probleme göre ayrı bir belirme çalışması yapılması gerekmektedir.

Ancak özellikle son yıllarda mimari ve kentsel tasarım projelerinde ekonomi ve politika gibi faktörler nedeniyle “kullanıcı ihtiyaçları” göz ardı edilebilmektedir. Buna bağlı olarak kullanıcının zaman geçirmeyi reddettiği, bundan dolayı hızla köhneleşen, sürekliliği olmayan, özgünlükten ve sanatsal değerden uzak olumsuz mekanlar süratle artmaktadır.

Bu olumsuzluğun kaldırılması için kullanıcı ihtiyaçlarının her tasarım için ayrı ayrı saptanması gerekmektedir.

Bu tez de önerilen; her tasarım için ayrı ayrı yapılması gereken “kullanıcı ihtiyaçlarını belirleme çalışması”nın yöntemidir.

Örnek alan olarak seçilen Süleyman Demirel Üniversitesi Kampüsü’nde yapılacak analiz ve anket çalışmalarıyla, kullanıcıların istekleri, kampüsün kullanıcılar tarafından algılanan olumlu ve olumsuz tarafları belirlenecek ve bu doğrultuda Süleyman Demirel Üniversitesi yerleşkesi için yeni mekansal tasarım objektiflerine

karar verilip, sorunlu bölgelere yeni tasarım önerileri getirilecektir. Bu bulgular ve tasarım önerileri, başka kampus tasarımları için örnek oluşturabilir ancak model olmamaktadır. Model olması gereken ise tasarım yaparken izlenen yöntemdir.

KAYNAKLAR

- Aalto, A., 1996. A Gentler Structure For Life. Rakennustieto, 176p. Helsinki.
- Alexander, C., 1987. A New Theory Of Urban Design. Oxford University Press, 251p. New York.
- Arcan, E., Evci, F., 1999. Mimari Tasarıma Yaklaşım. Tasarım Yayın Grubu, 150s. İstanbul.
- Arnheim, R., 1971. Entropy and Art: An Essa on Disorder and Order. University of California Pres., 64p. Berkeley and Los Angeles.
- Arnheim, R., 1977. The Dynamics of Architectural Form. University of California Pres., 224p. Berkeley and Los Angeles.
- Arnheim, R., 2007. Görsel Düşünme. Metis Yayınları., 387s. İstanbul.
- Aydınlı, S., 1986. Mekansal Değerlendirmede Algısal Yargılara Dayalı Bir Model. İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 91s, İstanbul.
- Aydınlı, S., 1992. Mimarlıkta Görsel Analiz. İTU Mimarlık Fak. Baskı Atölyesi, 128s. İstanbul.
- Aydınlı, S., 1993. Mimarlıkta Estetik Değerler. İTU Mimarlık Fak. Baskı Atölyesi, 66s. İstanbul.
- Ayyıldız, M.A., 2000. İnsan-Çevre Diyalektiğinin Duyusal-Zihinsel-Duygusal Süreçleri: Çevresel Algı-Bilişim-Anlam. İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 271s, İstanbul.
- Ataç, B., 2006. Mekanın Ruhu. Trakya Üniversitesi, 233s. Edirne.
- Bacon, E., 1975. Design of Cities. Thame & Hudson, 296p. London.
- Bayazıt, N., 1982. Tasarlama Teorileri ve Metotları: Planlamaya ve Tasarlamaya Katılma. İ.T.Ü. Matbaası, 214 s. Gümüşsuyu.
- Chermayeff, S., Alexander, T., 1971. Shape of Community: Realization of Human Potential. Penguin, 247p. Harmondsworth.
- Cook, P., 1991. New Spirit in Architecture. Rizzoli, 203p. New York.
- Cullen, G., 1961. Townscape. The Architectural Press, 315p. London.
- Cüceloğlu, D., 2000. İnsan ve Davranışı. Remzi Kitabevi, 91s. İstanbul.

- Çolpan, N., 1996. Çevre Psikolojisi Bağlamında Çevresel İmaj ve Beşiktaş Meydanı Örneği. Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 137s, İstanbul.
- Divanlıoğlu, H.D., 1990. Mimariyi Görmeyi Öğrenmek. Birsen Yayınevi, 92s. İstanbul.
- Ekler, T., 2001. Form ve Mekan (İlişkiler, Değişimler). İ.T.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 43s, İstanbul
- Eren, A., 1989. Peyzaj Donatıları ve İstanbul Örnekleri. İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 337s, İstanbul.
- Erkman, U., 1973. Mimaride Etki ve Görsel İdrak İlişkileri. İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 94s, İstanbul.
- Erkman, U., 1982. Mimari Tasarım İçin Bir Veri Üretim Yöntemi Olarak Çevre Analizi. İ.T.Ü. Matbaası, 83s. Gümüşsuyu.
- Giedion, W., 1960. Contemporary Sculpture: An Evolution in Volume and Space. Witternborn, 400p. New York.
- Gül, B., 1993. Kullanıcı- Çevre Uyum Probleminin Tasarım Sürecinde Çözümlemesi. İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 123s, İstanbul.
- Güngör, İ.H., 1972. Temel Tasarı. Yapı endüstri Merkezi, 110s. İstanbul.
- Gür, Ş.Ö., 1996. Mekan Örgütlenmesi. Gür Yayıncılık, 280s. Trabzon.
- Hacıhasanoğlu, O., 1986. Konut Mekanlarında Yoğunluk-Kalabalıklık İlişkisinin Belirlenmesinde Kullanılabilecek Bir Yöntem. İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 87s, İstanbul.
- Hall, E.T., 1966. The Hidden Dimension. New York, 201p. Doubleday.
- Hasol, D., 2005. Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü. Yapı Endüstri Merkezi, 558s. İstanbul.
- İnan, C., 1996. Kamusal Çevrelerde İnsan-Çevre-Davranış Etkileşim Sistemi: Bir Alan Çalışması. İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 293s, İstanbul.
- Ittelson, W. H., 1976. Environmental Psychology: People and Their Physical Settings. Holt, Rinehart and Winston, 632p. New York.
- Kahn, L., 1998. Conversations With Students. Princeton Architectural Press, 93p. New York.

- Konuk, G., 1979. Türkiye’de Kentsel Dış Mekanların Düzenlenmesi. TÜBİTAK Yapı Araştırma Enstitüsü Yayınları, 175 s. Ankara.
- Krier, R., 1988. Architectural Composition. Rizzoli, 320p. New York.
- Kuban, D., 1973. Mimarlık Kavramları. ITU, 91s. İstanbul.
- Küller, R., 1973. Architectural Psychology: Proceedings of The Lund Conference. Studentlitteratur, 450p. Lund.
- Lang, J., 1987. Creating Architectural Theory: The Role of Behavioral Sciences in Environmental Design . Van Nostrand Reinhold, 278p. New York.
- Lang, J., 1974. Designing For Human Behavior: Architecture And The Behavioral Sciences . Dowden, Hutchinson and Ross, 353p. Stroudsburg.
- Linton, H., 1999. Color in Architecture: Design Methods For Buildings, Interiors, and Urban Spaces. Mc-Graw-Hill, 267p. New York.
- Lynch, K., 1960. The Image of The City. MIT, 194p. Cambridge.
- Lynch, K., 1964. The View From the Road. MIT, 64p. Cambridge.
- Maki, F., 1992. Inventions: The Reality of The Ideal. Rizzoli International, 203p. New York.
- Morval, J., 1985. Çevresel Psikolojiye Giriş. Çev: Bilgin, N., Ege Üniversitesi Basımevi, 102 s. İzmir.
- Mumford, L., 1956. From the Ground-up: Observations on Contemporary Architecture, Housing, Highway Building, And Civic Design. Harcourt, 243p. New York.
- Norberg-Schulz, C., 1971. Existence Space&Architecture. Studio Vista, Praeger Publishers, 120p. London.
- Norberg-Schulz, C., 1980. Genius Loci: Towards a Phenomenology of Architecture. Academy Editions, 213p. London.
- Özsoy, A., 1983. Gecekondu Biçimlenme Süreci ve Etkenlerinin Analizi. İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 99s, İstanbul.
- Pardorokes, V., 1992. Kentsel Mekan Tasarım İlkeleri ve Mimari Oluşuma Etkileri. İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 68s, İstanbul.
- Peets, E., 1968. On The Art of Designing Cities. MIT Press, 224p. Cambridge.

- Rapoport, A., 1977. Human Aspects of Urban Form: Towards A Man-Environment Approach To Urban Form and Design. Pergamon Press, 438p. Oxford.
- Rasmussen, S.E., 1964. Yaşanan Mimari. Çev.: Birsen Doruk, Remzi Kitapevi, 219s. İstanbul.
- Relph, E.C., 1987. The Modern Urban Landscape. John Hopkins University Press, 279p. Baltimore.
- Sirel, Ş., 1974. Kuramsal Renk Bilgisi. İDMM Akademisi, 74s. İstanbul.
- Şener, H., 1977. Geleneksel Konutların Onarım Yenileme Çalışmalarına İhtiyaçsal Değerlendirme Yolu ile Bir Yaklaşım. İ.T.Ü. Mimarlık Fak., 269s. İstanbul.
- T.D.K., 1979. Türk Dil Kurumu Yayınları Sözlüğü. Sayı:403, Ankara.
- Toka, C., 1978. İnsan-Araç Bağıntısında Ergonomik Tasarım İlkeleri. İ.D.G.S.A., Yayın No.73, 274s. İstanbul.
- Trancik, R., 1986. Finding Lost Space, Theories of Urban Design. Van Nonstrand Reinhold, 246p. New York.
- Ünlü, A., 1986. Geleneksel Çevrelerde Tasarım Verilerinin Saptanması İçin Bir Model. İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 96s, İstanbul.
- Ünügür, M., 1989. Bina Tasarımının Temel İlkeleri. İ.T.Ü. Mimarlık Fak., 77s. İstanbul.
- Yıldız, D., 2004. Binalarla Tanımlanmış Dış Mekanların Kullanım Değerini Saptamaya Yönelik Çok Faktörlü Bir Analiz Modeli. İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 207s, İstanbul.
- Yücel, A., 1977. Kentsel Konut Topluluklarının Tasarlanmasında Sosyal Sistem İçeriğinin Değerlendirilmesi, Bir Kuramsal Yaklaşım Denemesi. İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 189s, İstanbul.
- Yürekli, H., 1983. Örneklerle Mimari Tasarımda Enerji. İ.T.Ü. Mimarlık Fak., 43s. İstanbul.
- Zucker, P., 1959. Town and Square From the Agora to the Village Green. Colombia University Press, 287p. New York.

EKLER

01. Kampus alanına nasıl geliyorsunuz?
02. Kampus alanında dış (açık) mekânlar deyince ne anlıyorsunuz? (birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)
☐ Kampus Ana Girişleri	☐ Toplanma, Buluşma Mekânları	☐ Açık Yeşil (Çimenlik) Alanlar
☐ Binalara Bitişik Dış Mekânlar	☐ Taşıt Yolları ve Otopark Alanları	☐ Bisiklet Yolları ve Parkları
☐ Binalar Arasında Kalan İç Bahçeler	☐ Yaya Yolları, Patikalar ve Merdivenler	☐ Spor ve Rekreasyon Alanları
☐ Bunların Hepsisi	☐ Diğer (lütfen belirtiniz)	
03. Kampus içinde en çok kullandığınız dış mekânlar nereleridir?
(lütfen planda yerlerini işaretleyiniz)
- Bu mekânları tercih etmenizde aşağıdakilerden hangileri etkilidir? (birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)
☐ Çeşitli Bitkilerin ve Yeşilliğin Olması	☐ Görsel Ölçek Uygunluğun Olması	☐ Fakültemize Yakın Olması
☐ Sakin ve Huzur Verici Ortamlar Olması	☐ Çevrenin Bitkisel ve Yapısal Estetiği	☐ Ulaşımın Kolay Olması
☐ Rahatlık ve Özgürlük Hissi Vermesi	☐ Dinlenme, Etrafı Seyretme İmkânları	☐ Yeme-İçme İmkânları
☐ Temiz ve Bakımlı Mekânlar Olması	☐ Diğer (lütfen belirtiniz)	
04. Kampus dış mekânlarında en çok sevdiğiniz şeyler nelerdir?
.....
05. İmkânınız olsa, kampus dış mekânlarına neleri eklemek isterdiniz?
.....
06. Bazı objelerin ortadan kaldırılması durumunda en çok özleyeceğiniz şeyler nelerdir?
.....
07. Kampus içinde kendinizi güvende hissediyor musunuz?
☐ Evet, güvende hissediyorum ☐ Hayır, güvende hissetmiyorum ☐ Fikrim yok
Neden?
08. Kampus içinde güvensiz bulduğunuz dış mekânlar nereleridir?
(lütfen planda yerlerini işaretleyiniz)
- Bu mekânları güvensiz bulmanızda aşağıdakilerin etkisi nedir?
Hareketli Trafik Yoğunluğu	☐ Oldukça Etkili	☐ Etkili	☐ Nötr	☐ Etkisiz	☐ Oldukça Etkisiz
Gözden Uzak / Tenha Olması	☐ Oldukça Etkili	☐ Etkili	☐ Nötr	☐ Etkisiz	☐ Oldukça Etkisiz
Geçiş Yollarının Belirsizliği	☐ Oldukça Etkili	☐ Etkili	☐ Nötr	☐ Etkisiz	☐ Oldukça Etkisiz
Güvenli Aktivitelerin Olmaması	☐ Oldukça Etkili	☐ Etkili	☐ Nötr	☐ Etkisiz	☐ Oldukça Etkisiz
Aydınlatmanın Yetersizliği	☐ Oldukça Etkili	☐ Etkili	☐ Nötr	☐ Etkisiz	☐ Oldukça Etkisiz
Diğer (lütfen belirtiniz)					
09. Mevcut binalar / yapılar hakkında aşağıdaki ifadelere katılıyor musunuz?
İç-Dış Mekân Bağlantıları Güçlüdür	☐ Kesinlikle Katılıyorum	☐ Katılıyorum	☐ Nötr	☐ Katılmıyorum	☐ Hiç Katılmıyorum
Binalarda Görsel Uygunluk Vardır	☐ Kesinlikle Katılıyorum	☐ Katılıyorum	☐ Nötr	☐ Katılmıyorum	☐ Hiç Katılmıyorum
Formları Amaçlarına Uygunudur	☐ Kesinlikle Katılıyorum	☐ Katılıyorum	☐ Nötr	☐ Katılmıyorum	☐ Hiç Katılmıyorum
Cephelerinde Görsel Zenginlik Vardır	☐ Kesinlikle Katılıyorum	☐ Katılıyorum	☐ Nötr	☐ Katılmıyorum	☐ Hiç Katılmıyorum
Bazı Binalar Yüksek Katlı Olabilir	☐ Kesinlikle Katılıyorum	☐ Katılıyorum	☐ Nötr	☐ Katılmıyorum	☐ Hiç Katılmıyorum
10. Mevcut dış mekânlar hakkında aşağıdaki ifadelere katılıyor musunuz?
Sosyal Etkileşimi Güçlendirir	☐ Kesinlikle Katılıyorum	☐ Katılıyorum	☐ Nötr	☐ Katılmıyorum	☐ Hiç Katılmıyorum
Fikir Alışverişine İmkân Tanır	☐ Kesinlikle Katılıyorum	☐ Katılıyorum	☐ Nötr	☐ Katılmıyorum	☐ Hiç Katılmıyorum
Bedensel Gelişimi Destekler	☐ Kesinlikle Katılıyorum	☐ Katılıyorum	☐ Nötr	☐ Katılmıyorum	☐ Hiç Katılmıyorum
Akademik İşbirliğini Destekler	☐ Kesinlikle Katılıyorum	☐ Katılıyorum	☐ Nötr	☐ Katılmıyorum	☐ Hiç Katılmıyorum
Dinlendirici ve Huzur Vericidir	☐ Kesinlikle Katılıyorum	☐ Katılıyorum	☐ Nötr	☐ Katılmıyorum	☐ Hiç Katılmıyorum
Psikolojik Rahatlama Sağlar	☐ Kesinlikle Katılıyorum	☐ Katılıyorum	☐ Nötr	☐ Katılmıyorum	☐ Hiç Katılmıyorum
11. Sizce, dış mekânlarda aşağıdaki aktivitelerden hangilerine öncelik verilmelidir? (birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)
☐ Kültürel ve Sanatsal Etkinliklere	☐ Çeşitli Oyun ve Spor Aktivitelerine	☐ Üstü Örtülü Çay Bahçelerine
☐ Güncel Eğitici/Öğretici Etkinliklere	☐ Yeme-İçme ve Alışveriş Mekânlarına	☐ Botanik Bahçelerine
☐ Dinlenme ve Gezinti Alanlarına	☐ Açık Yeşil (Çimenlik) Alanlara	☐ Bunların Hepsisi
☐ Oturma, Sohbet Etme Ortamlarına	☐ Diğer (lütfen belirtiniz)	

12. Mevcut dış mekânların (yapısal) çevre düzenlemesi nasıl tanımlanabilir?

Araç Yolları ve Otopark Alanları	() Oldukça İyi	() İyi	() Nötr	() Kötü	() Çok Kötü
Yaya yolları, Patikalar ve Merdivenler	() Oldukça İyi	() İyi	() Nötr	() Kötü	() Çok Kötü
Gölge ve Mobilya Elemanları	() Oldukça İyi	() İyi	() Nötr	() Kötü	() Çok Kötü
Zemin Kaplama (Yer Döşeme) Elemanları	() Oldukça İyi	() İyi	() Nötr	() Kötü	() Çok Kötü
Çeşitli Oyun ve Spor Alanları	() Oldukça İyi	() İyi	() Nötr	() Kötü	() Çok Kötü
Mimari ve Sanatsal Objeler	() Oldukça İyi	() İyi	() Nötr	() Kötü	() Çok Kötü
Çevre Düzenlemesi Hakkında Başka Önerileriniz?					

13. Mevcut dış mekânların (bitkisel) çevre düzenlemesi nasıl tanımlanabilir?

Kullanılan Bitkilerin Çeşitliliği	() Oldukça İyi	() İyi	() Nötr	() Kötü	() Çok Kötü
Bitkilerin Yapısal Objelerle Uyumu	() Oldukça İyi	() İyi	() Nötr	() Kötü	() Çok Kötü
Bitkilerin Dış Mekânlara Estetik Katkısı	() Oldukça İyi	() İyi	() Nötr	() Kötü	() Çok Kötü
Ağaçlar, Çalılar ve Otsu Bitkilerin Uyumu	() Oldukça İyi	() İyi	() Nötr	() Kötü	() Çok Kötü
Çim Yüzeylerde Ağaç/Çalı Yoğunluğu	() Oldukça İyi	() İyi	() Nötr	() Kötü	() Çok Kötü
Yol Boyunca Ağaçlandırma Sistemi	() Oldukça İyi	() İyi	() Nötr	() Kötü	() Çok Kötü
Çevre Düzenlemesi Hakkında Başka Önerileriniz?					

14. Dış mekânlarda ders çalışma alanlarının olmasını tercih eder misiniz?

() Evet, tercih ederim () Hayır, tercih etmem () Fikrim Yok

Dış mekânlarda ders çalışma alanları en çok hangi yerlerde tercih edilebilir? (en fazla 3 seçenek işaretleyebilirsiniz)

() Yapılara Bitişik Açık Mekânlar	() Yaya Yolu ve Patika Kenarları	() Açık Yeşil (Çimenlik) Alanlar
() Yarı-Kapalı Avlular / Teraslar	() Gözden Uzak Açık Mekânlar	() Yeme-İçme ve Çay Bahçeleri
() Üstü-Örtülü Oturma Mekanları	() Diğer (lütfen belirtiniz)	

15. Kampus dış mekânlarında yönlendirme işaretleri yeterli midir?

() Evet, yeterlidir () Hayır, yeterli değildir () Fikrim yok

Sizce, mevcut yönlendirme işaretleri hangi alanlarda yeterlidir?

Kampus Ana Girişlerinde	() Oldukça Yeterli	() Yeterli	() Nötr	() Yetersiz	() Çok Yetersiz
Araç ve Yaya Yönlendirme İşaretlerinde	() Oldukça Yeterli	() Yeterli	() Nötr	() Yetersiz	() Çok Yetersiz
Bina ve Mekân Tanımlama İşaretlerinde	() Oldukça Yeterli	() Yeterli	() Nötr	() Yetersiz	() Çok Yetersiz
Yeme-İçme ve Eğlence Alanlarında	() Oldukça Yeterli	() Yeterli	() Nötr	() Yetersiz	() Çok Yetersiz
İlan Pano ve İşaretlerinde	() Oldukça Yeterli	() Yeterli	() Nötr	() Yetersiz	() Çok Yetersiz

16. Kampusun kentle / yakın çevresiyle ulaşım bağlantılarını yeterli buluyor musunuz?

() Evet, yeterli buluyorum () Hayır, Yeterli Bulmuyorum () Fikrim yok

Ulaşım bağlantıları açısından aşağıdaki ifadelere katılıyor musunuz?

Otobüs Güzergâhi Yeterlidir	() Kesinlikle Katılıyorum	() Katılıyorum	() Nötr	() Katılmıyorum	() Hiç Katılmıyorum
Araç Yolları ve Bağlantıları Yeterlidir	() Kesinlikle Katılıyorum	() Katılıyorum	() Nötr	() Katılmıyorum	() Hiç Katılmıyorum
Bisiklet Yolları ve Bağlantıları Yeterlidir	() Kesinlikle Katılıyorum	() Katılıyorum	() Nötr	() Katılmıyorum	() Hiç Katılmıyorum
Yaya Yolları ve Bağlantıları Yeterlidir	() Kesinlikle Katılıyorum	() Katılıyorum	() Nötr	() Katılmıyorum	() Hiç Katılmıyorum

17. Sizce, kampus içinde aşağıdaki ifadelere hangi düzeyde öncelik verilmelidir? (en fazla 3 seçenek işaretleyebilirsiniz)

() Kampus içinde yayaalara öncelik	() Araçların Hızını Yavaşlatıcı Düzenlemeler	() Kapalı Otoparklar
() Engellilere Yönelik Düzenlemeler	() Kampus İçi Yeni Toplu-Taşıma Güzergâhi	() Yarı-Kapalı Otoparklar
() Bisiklet Yolları ve Park Alanları	() Diğer (lütfen belirtiniz)	

18. Sizce, kampus içinde özel araçlarla her yere girilebilmeli mi?

() Evet, her yere girebilmeli () Hayır, sadece otoparklarda olmalı () Fikrim yok

19. Otopark alanı ile çalışma yeriniz arasındaki mesafe en fazla ne kadar olmalıdır?

() 0-50 m () 50-100 m () 100-150 m () 150-200 m () 200+

Neden?

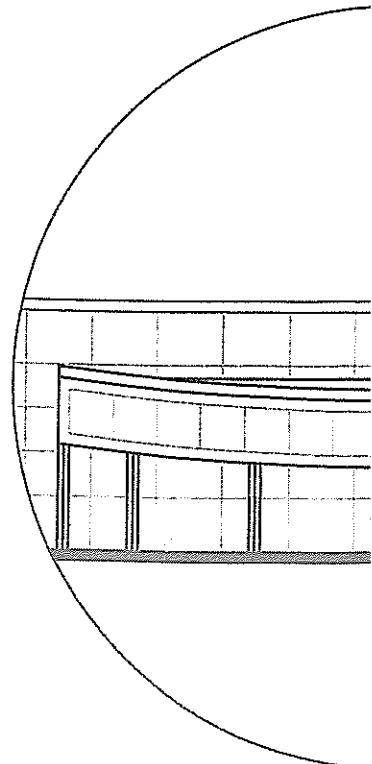
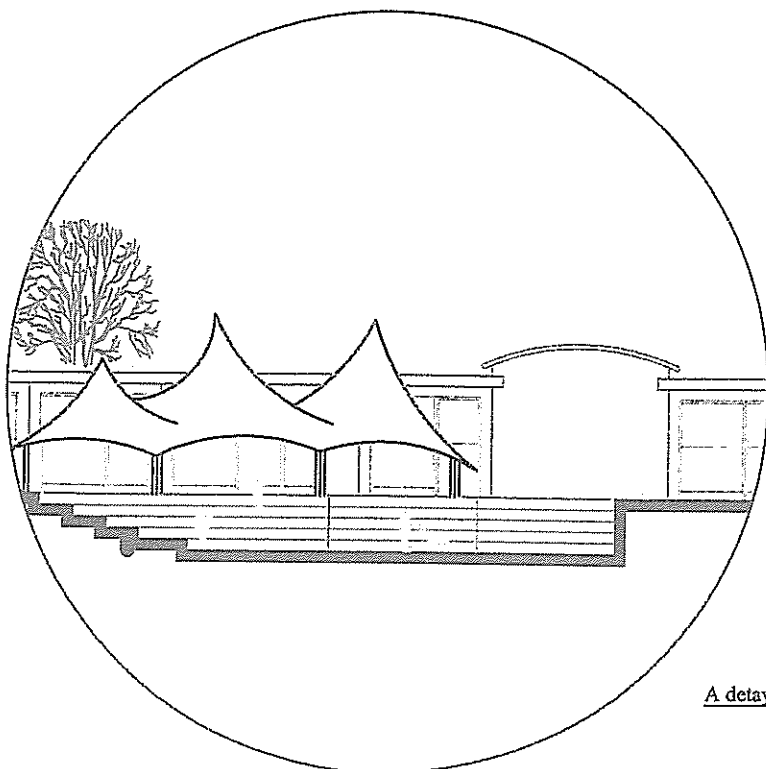
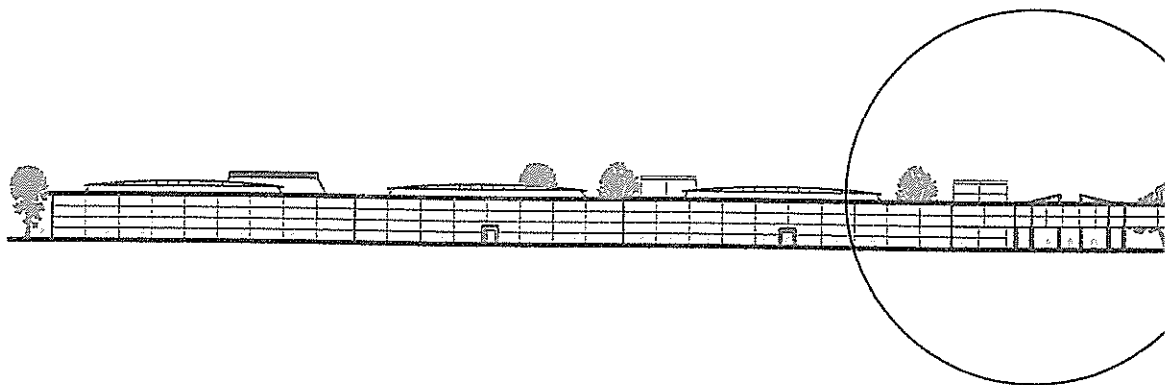
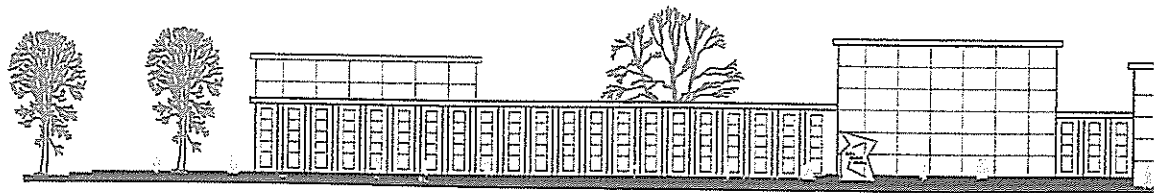
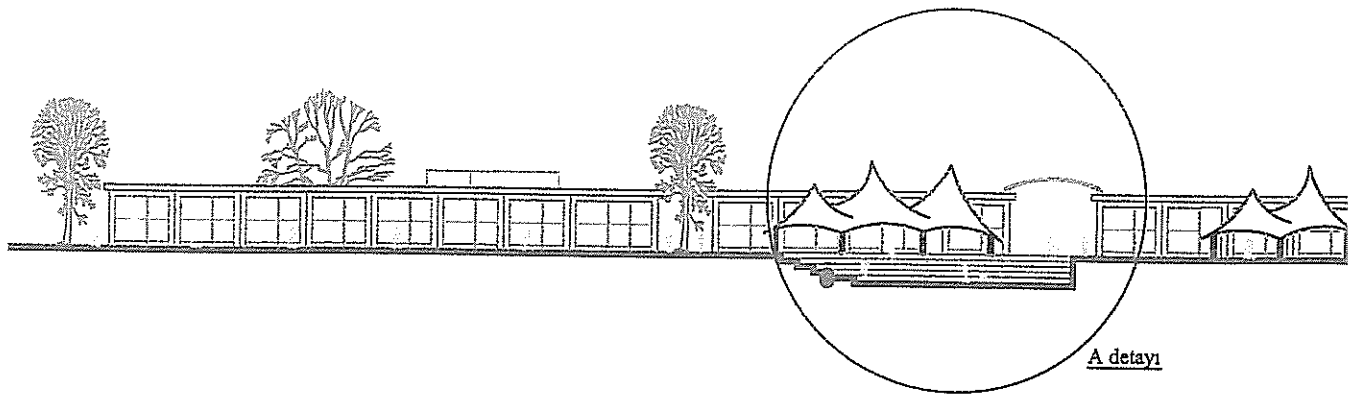
20. Sizce, kampus dış mekânların yönetimi ile ilgili neler yapılabilir?

.....
.....

Ankette Bahsedilen Konular Hakkındaki Diğer Düşünce ve Önerileriniz Nelerdir?

.....
.....

Katılımcı Hakkında () öğrenci () İdari Personel () Öğretim Elemanı
Yaşınız? () Bay () Bayan

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Kamertap Sarı

Doğum Yeri ve Yılı: İstanbul, 1983

Medeni Hali: Evli

Yabancı Dili: İngilizce

Eğitim Durumu (Kurum ve Yıl)

Lise: Özel Asfa Lisesi (Burslu)

Lisans: Beykent Üniversitesi Mimarlık Bölümü (Burslu)

Çalıştığı Kurum/Kurumlar ve Yıl: Süleyman Demirel Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, 2006-2008

Antalya Büyükşehir Belediyesi İmar ve Şehircilik Dairesi Başkanlığı KUDEB, 2008-Devam etmekte

Yayınları:

1. HASTEMOĞLU, H.S., SARI, K., SEZGIN, F., 2007. Isparta Carsamba Bazaar Urban Design Project In The Context Of The Effects Of Changes In Local Administrations To The Project Process, Livenarch III Contextualism in Architecture - 3rd International Congress Livable Environments & Architecture, 5-7 Temmuz 2007, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
2. L'aquila 2006 Travelling International Architectural Workshop "*Soul Places*", Pontificia Unniversidad Catolica Mater et Magistra Santiago, Shibaura University of Tokyo, Universita Degli Studi di L'Aquila, 13 Mayıs – 10 Temmuz 2006, L'aquila, İtalya

